

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27

ASIA:

Budapestissä olevan lauluyhtön raporto,
Ministeri Talas.

28/1-40

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissa tammikuun 28 päivänä 1939.

*l. 7/13.
Herra Ulkoasiainmin.
nähnyt
16.2.1940.
RML*

*1/365 hr. 40
12/2.40
5 C27*

Osasto	Asia
--------	------

Herra Ministeri,

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Teille Buda-
pestin-lähetystön raportin n:o 1

Venetsian kokous.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kun-
nioituksena vakuutus.

Anttalas

Herra Ulkoasiainministeri
Väinö Tanner,
Helsinki.

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapestissä 28. p:nä tammi kuuta 1940

1365 lre. 40

12/2-40

Asia: Venetsian kokous.

5 C27

Matkani johdosta Turkkiin on raporttini Unkarin ja Italian ulkoasiainministerien tapaamisesta Venetsiassa myöhästynt. Palattuani matkaltani olen virkaveljiltäni saanut seuraavia tietoja Venetsiassa tehdyistä päätöksistä. Niin kuin saattoi arvatakin, koskivat keskustelut etupäässä Venäjän taolta uhkaavaa vaaraa ja toiselta puolen Unkarin vaatimuksia Rumaniaan nähden. Italia on jo niin monta kertaa selittänyt kantansa Venäjään nähden, että sitä ei tarvitse uudistaa. Italia ei tule sallimaan bolshevismin tunkeutumista Balkanille. Tämän vuoksi Italia pyrkii siihen, että Balkanin valtiot yksimielisesti voisivat vastustaa Venäjän pyrkimyksiä ja toiselta puolen myöskin, että heidän keskinäiset riitansa voitaisiin saada sovitetuiksi rauhallista tietä. Kun nyt kumminkin Rumania ei ole suostunut täyttämään enempää Unkarin kuin Bulgariankaan vaatimuksia, haluaa Italia estää näitä valtioita ainakin heikontamasta Rumanian vastustuskykyä Venäjään nähden. Päätökseksi Venetsiassa lienee tullut, että jos Venäjä hyökkää Bessarabiaan, tarjoaa Unkari aseellista apua Rumanialle ehdolla, että Rumania tyydyttää Unkarin vaatimukset Siebenbürgeniin nähden. Jos Rumania ei tähän ehtoon suostu, niin Unkari ei auta Rumaniaa, mutta ei myöskään heikonna sitä hyökkäämällä Siebenbürgeniin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Jos sitten osoittautuu, että Rumania ei kykene itseään puolustamaan ja että venäläiset lähestyvät Karpaatteja, niin Unkari miehittää Siebenbürgenin voidakseen samalla estää venäläisiä pääsemästä Karpaattien yli. Jos Venäjä tulisi ylivoimaiseksi viholliseksi Unkarille, niin Italia rientäisi Unkarin avuksi.

Tässä yhteydessä tahdon vielä mainita seuraavaa. Eräissä aikaisemmassa raportissani kerroin Unkarissa sellaisen mielipiteen olevan vallalla, että Rumania tosin ryhtyy ase kädessä puolustamaan Bessarabiaa, mutta että tämä puolustaminen itse asiassa tapahtuu vallan muodon vuoksi, jotta Rumania joskus kokoontuvassa rauhankongressissa voisi väittää, että Bessarabia on siltä väkivaltaisesti riistetty. Suomen sodan osoitettua, että Venäjä ei olekaan niin vaarallinen vastustaja, kuin mitä on luultu, on todennäköistä, että Rumaniaakin on päättänyt toden teolla puolustautua Venäjää vastaan. Ainakin vakuutti minulle Rumanian suurlähettiläs Ankarassa, että rumaniaalaiset paraikaa linnoittavat rajaansa Venäjää vastaan ja että heillä tässä linnoitustyössä on 150.000 miestä. Hän vakuutti myöskin, että Rumanialla on hyvät toiveet jaksaa kestää taistelussa Venäjää vastaan, jolleivät sen muut naapurit hyökkää sen kimppuun.

Muuten ruvetaan täällä yhä enemmän epäilemään, ettei Venäjä ollenkaan hyökkäisi Bessarabiaan senjälkeen kun punaisen armeijan heikkous Suomen sodan kautta on täytynyt Stalille selvetä.

Mutta kaikki nämä laskelmat voivat muuttua toisenlaisiksi, jos Rumania joutuu Englannin ja Saksan välisen sodan taistelutantereeksi. Tätä kysymystä tulen käsittelemään erikoisessa raportissa.

W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Töres

9/2 - 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissa helmikuun 9 päivänä 1940.

N:o 621.

*Herra Ulkoas. min.
nähty.
16.2.1940
RSL*

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
6/365-2el	70.
13/2-40	5
OSASTO	C 27

Herra Ministeri,

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Teille
Budapestin-lähetystön raportin n:o 2

Keskustelu Unkarin ulkoasiainministerin
kanssa 7/2 1940.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen
kunnioitukseni vakuutus.

(Tied. Hark.)

Vuorikoski

Herra Ulkoasiainministeri

Väinö Tanner,

Helsinki

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2

Budapestissa 9 p:nä helmi kuuta 1940

6/365 Tal 40.

Asia: Keskustelu Unkarin ulkoasiain-
ministerin kanssa 7/2 1940.

12/2-40

OSASTO

C 27

Ulkoasiainministerin sairauden takia olin vasta eilen tilaisuudessa Ankarasta palattuani keskustelemaan hänen kanssaan. Ministeri Csáky kertoi minulle Unkarin demarchesta Washingtonissa, jonka tarkoituksena olisi saada Amerikka uudestaan yrittämään rauhanneuvottelujen alkamista Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Hän samalla myöskin ilmoitti, että asiasta on ministeri Erkon kanssa Tukholmassa neuvoteltu ja kun siis pidän varmana, että ministeri Erko tästä jo on raportoinut, ei minulla ole aihetta asiasta lähemmin kertoa.

Ministeri Csáky kertoi edelleen, että hänen ja kreivi Ciano tapaaminen Venetsiassa näyttää suuresti hermostuttaneen Venäjää. Venäjän lähettiläät sekä Budapestissa että Ankarassa olivat tiedustelleet, onko perää siinä, että Unkari ja Italia ovat päättäneet tehdä ristiretken Venäjälle bolshevismin kukistamiseksi. Kreivi Csáky oli tähän kysymykseen vastannut, että Italia ja Unkari eivät ole päättäneet tehdä minkäänlaista offensiivia Venäjää vastaan, mutta että he tulevat kaikin voimin estämään Venäjän pyrkimykset päästä Unkariin. Kun Unkarin lähettiläs Moskovassa oli tämän saman vastauksen antanut Potemkenille, niin Potemken oli sanonut, että

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Venäjän ja Unkarin välinen raja on varmimpia Euroopassa. Vaikkakin kreivi Csáky myönsi, että venäläisten lupaukset ja vakuutukset eivät paljoakaan merkitse, sanoi hän kuitenkin omansa vakaumuksenaan, että Unkari tulee ainakin toistaiseksi jäämään sotatapausten ulkopuolelle.

Puheen siirtyessä sotatapahtumiin lännessä sanoi kreivi Csáky olevansa vakuutettu siitä, että Saksa verrattain lyhyessä ajassa tulee tekemään suuren hyökkäyksen Ranskaa vastaan, mutta että tämä hyökkäys ei tapahdu Hollannin ja Belgian kautta vaan suoraan Maginot-linjaa vastaan. Ministeri sanoi saksalaisten olevan vakuutettuja siitä, että he uhraamalla miljoonan miestä kykenevät murtamaan Maginot-linjan. Tämän saksalaisten käsityksen johdosta oli ministeri saksalaisille huomauttanut, että vaikkakin Saksa senjälkeen vallottaisi vaikkapa koko Ranskan, ei sota suinkaan sen kautta ole päätynyt, sillä Englanti ei vielä silloin ole kukistettu.

Keskustelun lopussa heitti ministeri ajatuksen, josta hän ilmeisesti oli keskustellut Cionon kanssa, vaikka hän ei sitä sanonut, hän nimittäin sanoi uskovansa, että toiselta puolen Englanti ja Ranska ja toiselta puolen Saksa ovat niin tasaväkisiä, että jos ne saavat vapaasti taistella, ei ratkaisua saada aikaan, vaan molemmat taistelevat itsensä verettömiksi. Rauha on aikaansaattava ainoastaan siten, että kaikki valtiot, jotka eivät ole sotaan osallistuneet, yhdessä pakottaisivat sotivat kansat rauhaan. Miten tämä pakko tahtuisi, sitä ei kreivi Csáky voinut vielä sanoa.

Keskustellessamme vihdoin Beogradin konferenssin päätöksistä sanoi ministeri - avomielisemmin kuin milloinkaan ennen - että Siebenbürgenin palauttaminen Unkarille on nyt jo

kypsä hedelmä. Miten palauttaminen tulee tapahtumaan ei ministeri halunnut sanoa. Hän tyytyi vaan toteamaan, että Siebenbürgen palautetaan.

A handwritten signature in cursive script, likely belonging to a government official, positioned to the right of the typed text.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestin olevan lähetystön raportti n:o 3

v.a. lähetystön Martola

18/5 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapest, 15 päivänä toukokuuta 1940.

No 1983./105.

21/367 Pal. S - 70.

23/5-70

5 C27

Herra Ministeri,

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Teille
Budapestin-lähetystön raportin n:o 3

Saksan hyökkäys Hollantiin ja Belgiaan.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomai-
sen kunnioitukseni vakuutus.

H.R. Martola

H.R. Martola.

v.a.asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf Witting,

Helsinki.

B u d a p e s t S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Budapest ssa 14 p:nä touko kuuta 1940,

Asia: Saksan hyökkäys Hollantiin
ja Belgiaan.

21/367 Sal. S-70
23/5-70
C27

Kuten muutkin nykyisen sodan ratkaisevat tapahtumat tuli tämä uusikin vaihe Unkarille yllätyksenä. Ei yllätyksenä sikäli, etteikö jotain olisi koko kevään aikana odotettu tapahtuvaksi. Mutta epätietoisia ollaan oltu siitä, milloin ja millä suunnalla tapaukset kehittyisivät ensinnä ratkaisua kohti. Tuntuu kuin Unkari olisi huokaissut helpotuksesta Saksan toimenpiteiden suuntautuessa länttä kohden ja turvaten sille ainakin joiksikin viikoiksi eteenpäin alituista varuillaan olemisen olotilaa helpommat hetket. Täällä vallinnut huomattava hermostuneisuus on hetkeksi lauenut.

Päivälehdet ovat tapaukseen nähden erinomaisen harvapuheisia ja pidättyväisiä. Lehden kantaa osoittavia kirjoituksia ei ole lainkaan tavattavissa parin ensimmäisen sotapäivän jälkeen. Monet lehdet kiinnittävät huomiota siihen Saksan memorandumien kohtaan, joka sisältää puolueettomille jyrkän varoituksen, siinä kun mainitaan yhtenä Saksan hyökkäyksen syynä sitä seikkaa, että Belgian ja Alankomaitten sanomalehdistö vihamielisissä ilmaisuissaan Saksaa vastaan olisi mennyt Englantia ja Ranskaakin pitemmälle.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

MAGYÁR NEMZET /kansallis-konservatiivinen/ kirjoittaa 11 päivänä toukokuuta: "Saksan hyökkäys Hollantiin ja Belgiaan oli ainoastaan Englantia vastaan suunnatun täydellisen sodankäynnin ensimmäinen askel. Tähän nähden oli Tanskan ja Norjan valloittaminen pelkkä valmistava toimenpide. Jos Saksa voisi voittaa Englannin, silloin ei Ranska enää olisi suurvalta. Nyt ehkä voitane jo uskoa, ettei Saksa koskaan tahtonutkaan hyökätä kaakkois-Eurooppaan, ja Balkanin maissa luullaan jo tällä hetkellä, ettei Venäjäkään tahdo sotaan osallistua."

Samana päivänä kirjoittaa UJ MAGYÁRSÁG /hallituspuolue/ m.m. olevan ilmeistä, että Saksa on ryhtynyt sangen uhkarohkeaan yritykseen hyökätessään Hollantiin ja Belgiaan. Tältä yritykseltä odotetut edut, Hollannin merenrannan saavuttaminen, ovat tuovaisuuden kannalta riittävät, sillä tämän kautta Saksa saa haltuunsa siellä meri- ja lentotukikohtia, joiden joutuminen Saksan haltuun tulee tuottamaan Englannille erinomaisia rasituksia, jos se aikoo sota jatkaa.

MAGYÁRORSZÁG /vapaamielinen/ kiinnittää kirjoituksessaan 12 päivältä toukokuuta huomiota siihen, että voittoa tai tappiota ei enää ratkaista sota- vaan kotirintamalla. Vihollisen pyrkimys on valloittaa rintaman takainen maa. Tämä seikka antaa myös erikoisen merkityksen ilmavoimille. PESTI HIRLAP /kansallis-liberaalinen/ kirjoittaa samana päivänä, että Saksan päämäärä on Lon-

toon valloittaminen. Tämä tahdotaan toteuttaa siten, että Hollannin tultua valloitetuksi vähemmin käyttösainein ja eri keinoin voidaan saavuttaa Englannin manner.

Toukokuun 13:n ja 14:n päivien lehdet eivät, kuten sanottu, sisällä enää kannanilmaisuja edes siinä muodossa, mitä kahden ensimmäisen sotapäivän aikana rohjettiin tehdä. Eri uutistoimistojen tiedoitukset julkaitaan sellaisinaan.

H.R. Martola
H.R. Martola.

v.a.asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 4.

v a. Arvoinhoitaja Martola

15/5 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No 1984/106

Budapest, 16 päivänä toukokuuta 1940.

22 367 Pal. S - 70.

23/5 - 70

5 027

Herra Ministeri,

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Teille
Budapestin-lähetystön raportin n:o 4

Mobilisatio Unkarissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen
kunnioitukseni vakuutus.

H.R. Martola

H.R. Martola.

v.a. asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf Witting,

Helsinki.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Budapesti ssa 15 p:nä touko kuuta 1940.

22 367 Pal. S - 70.

Asia: Mobilisatio Unkarissa.

22/5-40
OSASTO

5. (CZ)

Kuluvan toukokuun 14 päivänä lähetin Ulkoasiainministeriölle seuraavan salasähkeen: "105 Unkari mobilisoinut kolme armeijakuntaa keskitetty pohjoiseen koilliseen. Pohjoisessa kaikki tienviitat ylimaalattu".

Mobilisatioon nähden olen saanut tietoja eräiltä unkarilaisilta upseeri-tuttaviltani. Pohjoisessa olevien tienviittojen peittämisen valkealla maalilla olivat eräät lähetystön jäsenet itse todenneet helluntaipyhinä tekemälleen automatkalla pohjois-Unkarissa.

Tämä osittainen mobilisatio on tietysti herättänyt lukuisia kommentareita. Tämän takia on hallituksen äänenkannattaja "Pester Lloyd" nähnyt parhaaksi iltapainokseensa 15/5 perustella tätä viranomaisten toimenpidettä ja rauhoittaa yleisöä. Lehden mukaan ei ole kysymys mistään erikoistoimenpiteistä. Liikekannallepano käsittää pääasiassa sellaista miesten harjoituksiin kutsumisen, joiden asuinpaikat ovat Unkarin uusilla alueilla ja jotka eivät vielä ole aseharjoituksissa olleet.

Täällä huhujen siunatussa kaupungissa kiertää itse-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomasedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pintainen tieto, että osittainen liikekannallepano tähtää Slovakian tai sen osan palauttamiseen Unkarille, minkä Saksa olisi luvannut vastalahjaksi saksalaisten joukkojen kauttakulkuoikeudesta Rumaniaan. Ulkoasiainministeriössä muissa asioissa tänään käydessäni kerrottiin minulle, minun asiaa puheeksi ottamatta, tästä samasta, naurettavana pidettävästä kulkupuheesta, joka luonnollisesti leimattiin täysin perättömäksi. Sen tilalle annettiin minulle seuraava selitys. Mobilisatio sekä keskitys pohjoiseen ja koilliseen on tapahtunut luonnollisena vastatoimenpiteenä Slovakian jyrkille sotilaallisille toimenpiteille rajallaan. Slovakian hermostunut mieliala juontaa taas juurensa erinomaisen runsaista, pääasiassa juutalaisten levittämistä kulkupuheista muka Unkarin hautomista aikeista hyökätä Slovakiaan. Kun ei ole takeita siitä, etteikö Slovakian kiihottunut mieliala aiheuttaisi vaikkapa niin pitkälle meneviä seurauksia, että Slovakia ryhtyisi hyökkäämään Unkariin, on Unkarin täytynyt tietysti ryhtyä mainittuihin varokeinoihin.

Tämä selitys tuoksuu voimakkaasti samalle kuin ne, joita eräät suurvallat ovat laatineet hyökkäystensä puolustamiseksi. Toisaalta tämä ulkoasiainministeriön antama selitys perusteleisi riittävästi tienviittojen peittämisen pohjois-Unkarissa, sillä tämä toimenpidehän voi tietää ainoastaan sitä, että pelätään jonkun hyökkäystä Unkariin ja tahdotaan vaikeuttaa hyökkääjän orientoitumista.

Kävivät huhut ja selitykset mihin suuntaan tahansa

ovat eräät tosiasiat kumminkin olemassa. M.m. seikka, että Unkari alati muistaa Slovakiassa asuvien vähäisten unkarinkielisten alueiden kuuluvan Unkarille, ja viime kerralla, maaliskuussa 1939 /vert. lähetystön raportti no 11/39/ tätä rajaa järjestettäessä lukuisien henkilöitten lausunnot todistavat Unkarin pitävän uutta rajaa Slovakiaa kohtaan maantieteellisesti huonona ja kansallisesti epätydyttävänä. Tosiasia myös on, että raja Unkarin ja Slovakian välillä on tänään liikenteeltä suljettu.

Kauttakulkuoikeuden ja Slovakian alueen vaihtokauppa ei voitane pitää toteutettavissa ainakaan niin kauan kuin Unkarin nykyinen valtionhoitaja on määräämässä, sillä hän on tiettävästi kielteisellä kannalla Saksan kauttakulkuoikeutta koskeviin pyyntöihin.

Mainittakoon tässä myöskin, että eilen Saksan täkäläisen lähettilään tavatessani piti hän Unkarin osista liikekannallepanoa luonnollisena toimenpiteenä niin vähässä määrin kouluutusta saaneen sotavoiman harjoittamiseksi ja tarpeellisena varokeinona nykyisiä levottomia aikoja silmälläpitäen.

H.R. Martola

H.R. Martola.

v.a. asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₂₇.

ASIA:

Budjetissa oleva lähetysten kass. n:o 5.

Ministeri Vuorimaa.

26/6-40

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2202

150

Budapesti

SSA

27

P:NÄ kesä

KUUTA 19

40.

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö

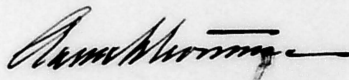
LLE

ASIA: Raportti n:o 5, Unkarilaisia mielialoja.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 5

Unkarilaisia mielialoja.

Ministeri:

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Budapesti ssa 26 p:nä kesä kuuta 1940

Asia: Unkarilaisia mielialoja.

Kun en valtakirjaani ole voinut jättää, ei minulla vielä ole ollut tilaisuutta lähempään kosketukseen laajempien unkarilaisten piirien kanssa, mutta kansainväliset tapahtumat ovat siksi merkittäviä, että katson tarpeelliseksi jo tällä asteella esittää niitä mielialoja, joita kuluneina päivinä olen voinut todeta ennenkaikkea unkarilaisen lehdistön kirjoituksissa, mutta myöskin eräissä yksityisluontoisissa keskusteluissa muutamien huomattavien henkilöiden kanssa.

Unkarin asennoituminen akselivaltioihin on jo vuosikausia vanha ja viimeiset tapahtumat ovat sitä tietenkinkin vain lujittaneet, eikä Unkarilla politiikassaan mitään muuta suuntausmahdollisuutta olekaan olemassa. Pariisin valtauksen jälkeen annettiin tälle akseliinkuuluvaisuudelle voimakas virallinen ilmaus sen kautta, että parlamentin täysistunnossa sekä parlamentin esimies että pääministeri pitivät kiitos- ja onnittelupuheet Hitlerille ja Mussolinille toivottaen jatkuvaa menestystä. Koko parlamentti nousi kunnianosotukseksi seisaalleen.

Läpikäyvässä punaisena lankana koko Unkarin sanomaleh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

distöissä on yhä vahvistuva vaatimus Unkarin entisten oikeuksien palauttamisesta samoin kuin vakaumus siitä, että Hitler ja Mussolini yhdessä tulevat korjaamaan Trianonin rauhassa Unkariin kohdistetut vääryydet. Tästä ei lienekään mitään epäilystä ja Unkari valmistautuukin kaikkiin keinoihin sitä hetkeä varten, jolloin ratkaisu tulee tapahtumaan, ol-
len valmis myöskin voiman käyttöön, mikäli sellaista tarvittaisiin.

Ainoa seikka, mikä Unkarissa herättää levottomuutta, on kysymys Venäjän aikeista ja pyrkimyksistä. Slaavilaisten valtioiden yhdistäminen panslavistiseen kokonaisuuteen on se haamu, joka unkarilaisissa synnyttää levottomuutta, onhan Unkari miltei kaikilta suunnilta slaavilaisten kansojen ympäröimä. Tämä on kuitenkin toistaiseksi vain mahdollisuuksien piirissä oleva kehitys, joka ei ole vielä saanut ratkaisevia konkreettisia muotoja, vaikkakin ennakkoilmiöitä tässä suhteessa on jo näkyvissä /Bulgarian - Venäjän läheiset suhteet ja Venäjän - Jugoslavian lähentyminen/. Tästä syystä vielä ensimmäinen ja kiintein intressi keskittyy Trianonin rauhan korjaamiseen ja on tämän kysymyksen käsittely pääprobleemina lehdistössä. Minulla lienee myöhemmin vielä useamminkin aihetta palata edellä oleviin seikkoihin.

Osoitteeksi siitä, millä tavalla unkarilaiset sekä omaa vaatilustaan että yleistä tilannetta lehdistössä käsittelevät ja seuraavat, otan seuraavat otteet unkarilaisista lehdistä, joita voisin jatkaa kuinka pitkälle tahansa, mutta jo näistäkin näytteistä käy riittävän hyvin selville se suunta, mikä lehdistössä yleensä vallitsee.

"Pester Lloyd" kirjoitti 21/6 pääkirjoituksen "Rumalalaisia erehdyksiä", joka on herättänyt laajalti Unkarin rajojen ulkopuolellakin suurta huomiota. Niinkuin otsakkeestakin ilmenee, käsittelee tämä pitkä kirjoitus Unkarin vaatimuksia Rumanialle. Otan siitä näytteeksi seuraavan kohdan.

"Rumalalaiset saattavat olla aivan rauhallisia: nämä historialliset tosiasiat tunnetaan Saksassa aivan yhtä hyvin kuin Unkarissakin, ja näitä rumalalaisen armeijan mainehikkaita urotöitä /Siebenbürgenin valtaus/ arvioidaan Saksassa samalla tavalla kuin Unkarissakin. Rumanian lehdistön on yleensä aivan turhaa koettaa herättää Saksassa myötmielisyyttä Rumaniaa kohtaan. Meillä on täysi syy otaksua,^{x/} että rumalalaisen politiikan vehkeilyt Saksassa on huomattu alusta asti, ja että myöskin tiedetään, missä määrin ja mistä syystä Rumaniaa voidaan pitää luotettavana. Jokainen näkee myöskin Saksassa ja Italiassa, mitä periaatteita nykyinen Rumania Euroopassa edustaa. Taitavinkaan totuuden vääristeleminen ei voi sitä yleisesti tunnettua tosiasiaa olemattomaksi tehdä, että Rumania suurennettiin keinotekoisesti Versaillesin menetelmän kautta voimatekijäksi yhdistämällä siihen miljoonia vähemmistöjä. Tämä tilanne on mahdoton tulevaisuuden Euroopassa, jonka akselivallat uudelleen järjestävät!"

"Magyarország" kirjoittaa otsakkeella "Berliinin lehdet etelä-Euroopan uudelleenjärjestelystä" seuraavaan tapaan. Saksan huomio ei ole niin voimakkaasti suunnattu lännen tapahtumiin, ettei se suurimmalla tarkkuudella huomioisi

^{x/}alleiviivaus minun.

sitä painostusta, mitä Italia ja Venäjä Balkanilla harjoittavat. Näiden molempien suurten valtioiden politiikka, mikäli se koskee Balkanin maita, perustuu taloudellisiin ja strategisiin näkökohtiin. Venäjä, jonka edut Itämerellä näyttävät olevan jotenkin turvatut, kääntää nyt huomionsa valta-asemansa lujittamiseen ja turvaamiseen Mustalla merellä. Ensimmäinen merkki tästä on uuden Bukarestissa olevan Neuvostoliiton lähettilään puhe, jossa hän viittaili, että hänen on neuvoteltava hyvin vakavista asioista. Ei voida väittää Bukarestissa ilmenevän levottomuutta, mutta on ymmärrettävää, että tämä ilmoitus on otettu vastaan hyvin vakavasti. Unkarin vaatimukset taas ovat Berliinissä tunnetut.

Useat lehdet mainitsevat belgradilaisen tietotoimiston ilmoittavan, että Balkanin maiden läheisemmän yhteistyön politiikka suurvaltojen kanssa, joiden välittömässä läheisyydessä ne ovat, on auttanut niiden talouselämän edistystä ja pelastanut ne tähän asti joutumasta sotaan. Balkanin maat ovat siitä selvillä, että niiden on tätä politiikkaa jatkettava, jos tahtovat edelleen välttää sodan vaaran. Unkarin ja Bulgarian avointen kysymysten ratkaisu on suuresta merkityksestä molemminpuolisten suhteiden lopulliselle järjestelylle. Bulgaria ja Unkari ovat vaatineet rauhansopimusten tarkistamista. Tänäpä ovat kaikki Balkanin maat poliittisesti tarpeeksi kypsiä suostumaan mieluummin uhrauksiin kuin antamaan rauhallisen yhteistyön häiriintyä naapurien kanssa.

"Pesti Hirlap" y.m. lehdet huomauttavat Neuvostoliiton

lehtien suurella tarkkaavaisuudella seuraavan unkarilaisten lehtien kantaa, joissa Trianonin rauhan aiheuttamaa kestä-
mätöntä tilannetta painostetaan. "Prawda" selostaa unkari-
laisten lehtien kantaa, jonka mukaan Saksan päästyä voit-
tajaksi ei vain Versaillesin, vaan myöskin Trianonin rau-
han määräykset on katsottava mitättömiksi.

"Magyarország" in päätoimittaja mainitsee kirjoitukses-
saan m.m.: Euroopan kolme määrävää suurvaltaa ovat Saksa,
Italia ja Venäjä. Kolme valtakuntaa, jotka XIX-vuosisadan
mädäntyneen elämänsysteemin raunioilla kokeilevat uusilla me-
netelmillä, ja vaikka näiden kesken onkin olemassa syvälle-
käyviä eroavaisuuksia, ovat ne kuitenkin siinä yksimielisiä,
että ne näkevät entisten menetelmien epäonnistumisen ja
tuntevat, että Euroopan kärryt voidaan ainoastaan jonkun
aivan uuden menetelmän avulla vetää ylös liejusta. Nämä
kolme ovat voittaneet Euroopan mannermaalla ja kunnialli-
sesti jakaneet elintilansa. Mannermaan yhtenäisyys on nyt
Ranskan syrjäyttämisen ja Englannin poistunkemisen jälkeen
täydellinen ja järjestetty.

Kansallissosialistinen "Magyar Ujság" sanoo m.m.: Kun
Venäjä osoittaa nopean ja onnistuneen Baltian maiden problee-
min ratkaisun jälkeen yhä suurempaa mielenkiintoa kaakkois-
Euroopan tilanteeseen, on otaksuttavaa, että kaakkois-Euroo-
pan uudelleenjärjestelyssä voitokkaan Saksan ja Italian rin-
nalla myöskin Venäjä tulee näyttämään tärkeää osaa. Koska
melkein kaikki nämä probleemit koskevat Rumaniaa hyvin lä-
heltä, voittaa myöskin Berliinissä se käsitys alaa, että
Rumanialle on mitä tärkeintä päästä sovintoon naapuriensa
kanssa.

Saksan - Italian ja Ranskan välillä tehdystä aselevosta, näyttää Unkarin lehdistö olevan suurin piirtein yksimielinen ja ero arvioinnissa on vain aste-ero. Seuraava ote "Esti Ujság" in lausunnosta peittää yleisen käsityksen: "Joka voitokkaiden saksalaisten ja italialaisten pykälät tarkoin tutkii, käsittää, miksi Ranskan hallitus saattoi allekirjoittaa sopimuksen. Ehdot ovat epäilemättä kovat, mutta myös suurpiirteiset ja ritarilliset. Jokainen pykälä on tarkoituksenmukainen, mutta niihin ei sisälly vihaa, vielä vähemmän kostonhalua."

Entinen pääministeri Imredy kirjoittaa lehdessä "Nemzetör" tilanteen kehityksestä yleensä ja erikoisesti Unkaria silmälläpitäen m.m. seuraavaa: "Liberaalinen taloussysteemi on kaikkialla hajoamassa. Koko maailma ja sen talous pyrkivät uusiin järjestelyperiaatteisiin. Uusi maailma ei tule olemaan nautintojen maailma, vaan kovan työn, yksinkertaisen olemassaolon ja hyvän omantunnon maailma. Mitä pikemmin uuden unkarilaisen työskentelyn periaatteelliset kysymykset ratkaistaan, sitä pikemmin voimme hankkia taloudellisen ja sosiaalisen turvallisuuden, joka yksin tarjoaa mahdollisuuden menestykselliselle tuotannolliselle jälleenrakennustyölle ja sisäiselle vahvistumiselle. Talouselämälle tarpeellinen turvallisuus voidaan löytää vain uudessa järjestyksessä"

Imre Nagy —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C^o 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähtöystön rap. n:o 6.
Ministeri Vuorimaa.

3/7-40.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 2222¹⁵⁸

Budapesti S S A 3 P: N Ä h e i n ä K U U T A 19 40 .

VIITTAUS: N

..... P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 6, Unkari ja
kehitys Rumaniassa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 6

Unkari ja kehitys Rumaniassa.

Ministeri:

Samueli Hänninen

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Budapestissa 3 p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Unkari ja kehitys Rumaniasa.

Niinkuin edellisessä raportissani jo mainitsin on Unkarin vaatimus Siebenbürgenin takaisin saamiseen tullut täysin aktuaaliseksi. Venäjän aktioni Bessarabiaan ja Bukovinaan nähden, joka viimeainittu ei koskaan ole kuulunutkaan Venäjään, on erikoisesti lisännyt Unkarin toiveita asian järjestämiseksi. Luotetaan Italian ja Saksan myötävaikutukseen, mutta valmistaudutaan itse samalla täysin toimintakykyiseksi. Kun johtaja Hilbert tämän kuun 1 päivänä oli lähtökäynnillä honvedministeriössä, kertoi hänelle eräs sikäläinen korkea johtohenkilö, että epäillään Rumaniasa syntyneiden kommunistikapinoiden johdosta venäläisten saattavan siirtyä Bessarabiasta Rumaniaankin, seikka, jota Unkari ei voisi sallia, vaan tulisi siinä tapauksessa ryhtymään aktiiviseen toimintaan. Sitä varten on uusia kutsuntoja toimitettu, joukkoja siirretty Rumanian rajalle, rautatieliikennettä supistettu, kaikki sekä sotilas- että siviililomat peruutettu, sotaministeriön virkamiehet asuvat työhuoneissaan ministeriössä, maastamatkustus-, alkohooli- ja myyntikielto annettu,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

seikkoja, jotka kaikki viittaavat äärimmäiseen valmiuteen. Paitsi Venäjän etenemisen pelkoa on myöskin toisena tekijänä epäily siitä, että Bessarabiasta tulevat pakolaiset siirtyisivät Siebenbürgeniin ja vaarantaisivat sikäläisen unkarilaisen väestön asemaa. En luule, että sen enemmän Unkari kuin Bulgariakaan tulevat ryhtymään aktiiviseen toimintaan ilman, että heillä siihen on Saksan ja Italian suostumus tai ainakin myönteinen neutraali asennoituminen.

Lehdistössä painostetaan erikoisesti sitä, että kun Rumania on suostunut aluetarkistukseen Bessarabiassa, on se sillä tunnustanut Trianonin rauhan kestämättömyyden ja tarkistuksen välttämättömyyden. Tästä mainittakoon seuraavat lehtiotteet.

"Nemzet Ujság" kirjoittaa: "Rumanialaisen politiikan johtajien täytyy olla siitä selvillä, että, sen jälkeen kun Neuvostoliitto on astunut Rumaniaa vastaan, he eivät voi naapuriensa välisien probleemien lopullista ja yleistä järjestelyä välttää. Unkari seuraa täysin valmiina ja suurimmalla tarkkuudella Rumaniaa ja Siebenbürgenissä elävän unkarilaisen vähemmistön kohtalon kehitystä."

"Magyarország" in päätoimittaja Szewatko sanoo: "Rumania on vapaaehtoisesti luopunut alueellisen koskemattomuuden periaatteesta. Tällä on se avannut portin keski-Euroopan epäonnistuneen järjestyksen kunnialliselle uudistukselle."

"Pester Lloyd" in pääkirjoituksessa on seuraavaa: "Periaatteellisesti ei voi enää olla puhetta rumanalaisen valtiomuodostuman säilymisestä sen keinotekoisien rajojen piirissä."

"Uj Magyarország" lausuu: "Joka hetki voi ilmetä oireita ja komplikatioita, jotka vaativat heti ja nopeaa asiankuun tартtumista."

Mielenkiintoista on myöskin todeta Unkarin lehtien kirjeenvaihtajien ulkomaalaisia lausuntoja. Niinpä tiedotetaan sekä Lontoosta että Sofiasta, siis aivan eri suunnilta, että Dardanellien kysymys olisi tämän jälkeinen vaihe Venäjän toiminnassa. Seuraavat poiminnot lehdistä osoittavat tätä.

"Magyar Nemzet" in Lontoon kirjeenvaihtaja kertoo uutisessaan: Pidetään yleensä kuvaavana, että Rumanian Berliinissä oleva lähettiläs torstaina tahtoi tavata Ribbentropin ja tarjota koko öljy- ja elintarveyljäämän, jos saksalaiset lupaisivat suojelua Neuvostoliiton vaatimuksia vastaan. Ribbentrop otti kuitenkin lähettiläänsä vastaan vasta perjantaina, kun ulttimaattumi oli umpeenkulunut. Tämän pettymyksen takia on ulkoasiainministeri Gigurtu syrjäytetty. Kirjeenvaihtaja arvioi sitten ennakolta, että Venäjä tulee edelleen käyttämään hyväkseen vallitsevaa tilannetta, ja ettei Englanti sitä kykene pitämään loitolla Dardanelleista.

"Magyar Nemzet" in Sofian kirjeenvaihtaja mainitsee, että Sofiassa herätti suurta mielenkiintoa se vielä vahvistamaton uutinen, että Balkanin kysymykset ratkaistaisiin kaakkois-valtioitten yhteisessä konferenssissa Roomassa. Diplomaattisissa piireissä arvellaan, että Neuvostoliitto pyrkisi yhä enemmän riippumattomaksi muista suurvalloista saattaakseen ennemmin tai myöhemmin Dardanelleihin kysymyksen ratkaisuun.

Ei olisi ihmeellistä, vaikka Saksa ja Italia löisi-

vät Turkkia sormille, sillä epäilemättä he tahtovat ran-
gaista jokaista, joka Englannin kanssa on ollut liitto-,
garantia- tai muissa suhteissa, mitkä heidän mielestään
eivät ole osottaneet puolueettomuutta.

Amesbury.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27.

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön rep. 7.

Ministeri Kivimäki.

8/7-40

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

KIRJELMÄ n:o

2280/165

Budapesti

SSA 8

P:NÄ heinä

KUUTA 19 40

VIITTAUS:

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö

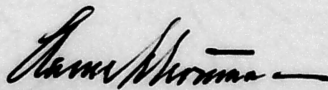
LLE

ASIA: Raportti n:o 7, Unkari ja Saksan

julkaisemat asiakirjat.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 7

Unkari ja Saksan julkaisemat asiakirjat.

Ministeri.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Budapestissä 8. p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Unkari ja Saksan julkaisemat
salaiset asiakirjat.

ULKOASIAINMINISTERIO	
90/368/ue	2.10.40
22/7-40	LM
5	C27

Se reaktio, minkä Saksan julkaisemat, Ranskasta löydettyt, salaiset asiakirjat Unkarin julkisessa sanassa ovat synnyttäneet, voidaan lyhyesti koota seuraaviin ajatuksiin.

Salaiset asiakirjat merkitsevät yllättäviä paljastuksia myöskin niille, jotka jo pitkän aikaa tiesivät, että Englanti koko Euroopalle kohtalokkaasta sodan levittämistä odotti loppuvoittoa. Tämä probleemi koskee koko maailmaa, sillä uudenaikaisten poliittisten ja taloudellisten olosuhteitten vallitessa oli tuskin ollut ajateltavissa, että tämän suuren englantilaisen suunnitelman menestyessä mikään eurooppalaisista valtioista tai läheisen idän mais- ta olisi voinut pysyä syrjässä sodasta. Englannin poliittinen ja sotilaallinen johto sekä Ranskan politikot, jotka vielä vähän aikaa sitten olivat peräsimessä, halusivat valjastaa puolet maailmasta poliittisten vankkuriensa eteen, sillä heillä oli se käsitys, että mitä enemmän kansoja ja mitä suurempia alueita he asettavat taitavaa saksalaista puolustusvoimaa ja päämäärästään varmaa saksalaista johtoa vastaan, sitä suurempi on heidän menestys-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

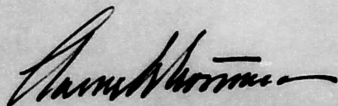
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

toiveensa. Että heidän suunnitelmansa ei onnistunut, ei riippunut heistä, vaan Saksan valtakunnan varmasta ja vieraista vaikutuksista vapaasta arvostelukyvystä.

Julkaistut salaiset asiakirjat - kirjoittavat unkari-laiset lehdet - todistavat, että Saksa tässäkin tapauksessa, kuten jo usein ennen tämän sodan kuluessa, on asettanut puolustusvoimansa vahvuuden ja ratkaisukyvyn todentella viime hetkessä vaakalaudalle. Valtava ja sotahistoriassa ainutlaatuinen saksalainen voitto länessä ei ole ainostaan tehnyt tyhjäksi sodan alkuunpanijoitten tarkoituksia, vaan myöskin saanut aikaan ja turvannut rauhan ja järjestyksen suuressa osassa maailmaa. Unkari oivalsi heti sodan ensi hetkestä liittolaisten todelliset tarkoitukset ja päämäärät, sekä heidän sen takana piilevän politiikan. Unkari on heti ensi hetkestä ryhtynyt kaikkiin toimenpiteisiin säilyttääkseen rauhan ja järjestyksen niillä alueilla, mihin sen poliittinen vaikutus ulottuu. Nyt tapahtunut ranskalaisten salaisten asiakirjojen julkisuuteen saattaminen on jälleen uusi vahvistus tälle unkarilaiselle oikeaan osuneelle asennoitumiselle. Samalla kuin Unkari on tehnyt suuria palveluksia kaakkois-eurooppalaisen rauhan säilymiselle, pysyi sen asennoituminen samalla linjalla Saksan politiikan kanssa, joka salamannopealla torjuvalla asioihin sekautumisella tuhosi Englannin koko maailmaa käsittävät sotaiset suunnitelmat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27.

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön rap. 8.

Ministeri Neoremaa.

1077-40.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 2281/166.

Budapesti S S A 10 P:NÄ heinä KUUTA 19 40.

VIITTAUS:N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

U. Salainen. MINISTERIO		
31/368 me D. 1940		
27/7-40		
RYHMÄ	OSASTO	ALA
5	C27	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 8, Ensimmäisiä keskusteluja ja vaikutelmia.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 8
Ensimmäisiä keskusteluja ja vaikutelmia.

Ministeri:

Raimo Korte

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Budapestissa 10 p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Ensimmäisiä keskusteluja
ja vaikutelmia.

81 368/ae 1940
27/7-40
No
OSASTO
5 C27

Heinäkuun 8 päivänä otti valtionhoitaja Horthy minut vastaan valtakirjan jättöä varten. Vastaanotto viipyi näin kauan saapumiseni jälkeen ensinnäkin edeltäjäni myöhäisestä nimityksestä aiheutuneen kaksi viikkoa myöhästyneen lähdön, toiseksi valtionhoitajan maalla oleskelun ja kolmanneksi vielä yhdellä viikolla valtionhoitajan tyttären kuoleman johdosta. Viimemainitun tapahtuman johdosta esitin vastaanotossa sekä Tasavallan Prrsidentin että oman valitteluni valtionhoitajalle, johon tyttären kuolema kuuluu kovin kokeneen, vaikka sitä jo pitemmän aikaa olikin odotettu.

Vastaanotolla osotti valtionhoitaja hyvin suurta sympatiam Suomea kohtaan ja painosti erikoisesti sitä voimakasta vaikutusta ja sympatiam, minkä sankarillinen taistelumme luvultaan ylivoimaista vihollista vastaan oli Suomea kohtaan kaikkialla herättänyt. Kiitin vielä uudelleen Unkarin osottamasta sympatiasta ja sen antamasta aineellisesti avusta. Keskustelun siirtyessä muihin kysymyksiin, kävi ilmi valtionhoitajan huomattava levottomuus Venäjän pyrkimyksiin nähden yleensä. Lähinnä arvaan sen tietenk

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoitukain.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

kohdistuneen Unkarin saamaan Karpaatto-Ukraina, jossa yksityiseltä unkarilaiselta taholta saamieni tietojen mukaan venäläinen propaganda on voimakasta ja kansan mieliala yleensä Venäjälle ystävällinen, mutta lausunnoistaan kävi ilmi, että oltiin levottomia venäläisten aikeista Mustalla merellä ja sen mahdollisista pyrkimyksistä sulkea tai valvoa Tonavan suulla liikennettä joelle ja joelta. Oli nimittäin jo tullut tietoja, että venäläiset Tonavan suulla olivat pidättäneet saksalaisia laivoja lasteissa Saksaa varten. Vastakoh-tia Saksan ja Venäjän välillä saattaa näinollen syntyä ja kehittyä ja vain jos Saksa pitää Venäjää kurissa, on pienillä mailla niiden liepeillä olemassaolon mahdollisuuksia.

Valtionhoitaja keskusteli kanssani puolta kauemmin, kuin hänen tapansa yleensä vastaavissa tilaisuuksissa on ollut, sanoivat odottavat virkamiehet lähetystösihteeri Marto-lalle. Tällä tahtoi hän edelleen osottaa sympatiaansa Suo-mea kohtaan.

Valtakirjan jättämisen jälkeen olen voinut aloittaa viralliset käyntini unkarilaisten johtohenkilöiden ja diplo-maattien luona. Ulkoasiainministeriössä en pää- ja ulkoasiainministerien ja ministeriön johtavien henkilöiden Berliiniin matkustamisen johdosta voinut vielä tavata muita kuin kauppaosaston päällikön, joka minulle Geneven ajoilta oli vanha tuttu. Hän sanoi Unkarin suurimman taloudellisen huolen /poliittisiin kysymyksiin hän varoi visusti puuttumasta/ tällä hetkellä olevan näinä päivinä alkavan elonkorjuun, kun suurin osa miehiä on mobilisoitu. Siksi olisi tilanteesta nopeasti saatava selvyys. Kosketellessani Suomen - Un-

karin kaupan kehitysmahdollisuuksia, sanoi hän pitävänsä suotavana, ettei neuvotteluja tästä asiasta vielä aloitetaisi, vaan aikaisintaan elo-syyskuussa, sillä täällä on parhaillaan Saksan kanssa neuvottelut käynnissä, jotka kestävät pitemmän aikaa ja samoin on eräitä muitakin neuvotteluja juuri tulossa. Sitäpaitsi haluaisi hän ennen suomalais - unkarilaisten neuvottelujen alkamista lähettää jonkun unkarilaisen talousmiehen, todennäköisesti valtiopankista, tutustumaan kaupallisiin mahdollisuuksiin Suomessa, niin että ennen varsinaisten neuvottelujen alkua jonkinlainen kuva tilanteesta olisi olemassa.

Tämän keskustelun jälkeen olen toiselta taholta saanut kuulla, että Molotoff Unkarin lähettiläälle Moskovassa on esittänyt kutsun, että unkarilainen kauppavaltuuskunta 20.7. saapuisi Moskovaan "ystävällisiä neuvotteluja käymään". Tietoni mukaan tulevat valtuuskuntaan kuulumaan puheenjohtajana ulkoasiainministeriön kauppaosaston päällikkö, ministeri Nickl ja jäseninä kauppaministeriön osastopäällikkö Schlick sekä eräs toinen virkamies.

Edellisistä ja eräistä muista keskusteluistani käy selville levottomuus Venäjän pyrkimyksistä ja huoli siitä, että täysi liikekannallepano tulee pitkäaikaiseksi. Edelliselle asialle Unkari ei tietenkään mitään muuta voi, kuin toivoa suuren sodan mahdollisimman kiireellistä päättymistä, että Saksa pääsee järjestämään asiat myös idässä ja jälkimmäinen on samoin nopeasti saatava lopetetuksi, koska se jatkuessaan sekä maan taloudelle että raha-asioille voi muodostua kohtalokkaaksi.

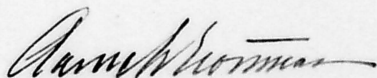
Venäjään nähden koetetaan olla mahdollisimman ystävällisiä ja kolmisen viikon väliajalla on Venäjän lähetystöissä ollut kaksi vastaanottoa filmiesityksineen, joissa - molemmissa - m.m. ulkoasiainministeri Csáky rouvineen oli läsnä. Kerrotaanpa toisen filmiesityksen /jatkoa edelliseen/ tapahtuneen näin pian nimenomaan ulkoasiainministerin pyynnöstä. Tilaisuuteen ei oltu kutsuttu Romanian eikä Turkin lähettiläitä.

Siebenbürgenin kysymyksen ratkaisua koetetaan kiirehtiä m.m. sotapalveluksesta vapauttamisen tähden ja siksi matkustivat 9.7. sekä pää- että ulkoasiainministeri suuren seurueen kanssa Saksaan, kun Italian ulkoasiainministerikin nyt on siellä. Diplomaattipiireissä arvellaan, että akselivallat tulevat Unkaria kyllä tyydyttämään, mutta ei Unkarin toivomassa määrässä, vaan väestövaihdon toimeenpanon kautta niin, että Unkarille tulee annettavaksi niin suuri osa Siebenbürgeniä, että siihen sopii koko Rumaniassa oleva unkarilainen väestö. Tämä alue edustaisi noin 1/2 - 2/3 siitä, mitä Unkari tavoittelee. Samalla tällä alueella olevat rumaniaiset joutuisivat siirtymään entisille unkarilaisten asumille seuduille, jotka jäävät Rumanialle. Ratkaistaanko asia nyt jo lopullisesti tämän Unkarin johtomiesten matkan yhteydessä akselivaltujen päätöksellä, vai tehdäänkö nyt vain pariaatteellinen päätös, joka toteutetaan yleisen rauhan yhteydessä, jää nähtäväksi. Että Unkari haluaa ratkaisua heti, on luonnollista ja käy edellä olevasta ilmi. Eräs kolleegoistani väitti, että Unkari toimitti liikekannallepanoa laskien vallankumouksen syntyvän Rumaniassa, mutta kun näin

ei tapahtunutkaan, koetetaan kiireellinen ratkaisu saada aikaan Saksan matkan kautta. Vastoin Berliinin-Rooman akselin toiveita ja ohjeita ei Unkari rohjenne menetellä, eikä se olisi viisastakaan.

Varovaisuuden vuoksi on eräs johtava unkarilainen politikko, joka koko hallituksen ja lukuisien muiden johtohenkilöiden kanssa oli saapunut pää- ja ulkoministereitä asemalle heidän lähtiessään Saksaan saattamaan, tietotoimiston edustajalle kertonut m.m. seuraavaa: "Pää- ja ulkoasiainministerien matkasta ei mitään erikoisia sensatioita ole odotettava, Ministerit, jotka ovat vastuussa unkarilaisen politiikan johdosta, pitävät henkilökohtaiset keskustelut silloin tällöin tarpeellisina ystävällisissä suhteissa olevien akselivaltojen johtajien kanssa, jotta poliittinen yhteistyö akselin kanssa tulisi mitä täydellisimmäksi".

Unkarissa tapahtuneista virallisista mielenilmauksista akselivaltojen hyväksi ja kunniaksi olen jo ennen kertonut.

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi olen luotettavalta taholta saanut Unkarin johtomiesten Münchenissä käynnin tuloksista seuraavia tietoja.

Saksa ja Italia eivät salli minkäänlaisten sotaisien tapahtumain syntymistä Balkanilla. Sen sijaan ovat molemmat luvanneet Unkarille diplomaattisen tukensa, että Siebenbürgenin kysymys saataisiin ratkaistuksi neuvottelutietä Unkarin ja Rumanian kesken, sillä tavoin, että Un-

karin kohtuulliset vaatimukset tulevat tyydytetyiksi. Unkarissa näyttään odotettavan, että Romanian on tehtävä aloite neuvotteluihin. Saa sitten nähdä, miten asia käytännössä lähtee liikkeelle. Unkarin demobilisation väitetään Münchenin keskustelujen jälkeen alkavan siten, että maa-laisväestö mahdollisimman nopeasti lasketaan määräämättömälle lomalle. "Venäjän osotettua, ettei se ylitä Rumani-alle esittämiä aluevaatimuksiaan, tulee tällä Euroopan nurkalla rauhallisempi suunta kehittymään", sanoi eräs, jonka hyvin pitäisi tuntea asiat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön rap. 9.
Ministeri Ulkoministeriä.

6/7-40

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2317/1942

Budapesti S S A 19 P. N Ä h e i n ä K U U T A 19 40.

VIITTAUS:

N

P. N Ä

K U U T A 19

P. T T Y

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö

L L E

ASIA: Raportti n:o 9, Siebenbürgenin

kysymys.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 9

Siebenbürgenin kysymys.

Ministeri:

Raimo Wormala

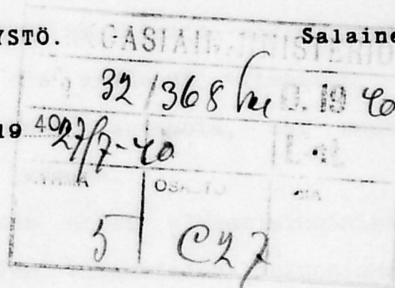
B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Budapesti ssa 19 p:nä heinä kuuta 19 40

Asia: Siebenbürgenin kysymys.

Palattuaan Münchenistä antoi pääministeri Teleki sanomalehdistölle haastattelun, jossa hän kehoitti rauhaan, valmiuteen ja tottelevaisuuteen. Kun senjälkeen kävin hänen luonaan ensimmäisellä käynnilläni, oli hän lausunnoissaan erittäin pidättyväinen ja vetosi vain edellä oleviin lehdistölle antamiinsa sanoihin. Hänen puheistaan tosin kävi selville, ettei Münchenin tulos ollut kielteinen, vaan että Unkari siellä tapahtuneiden keskustelujen perusteella voi luottaa järjestyksen aikaansaamiseen Siebenbürgenin kysymyksessä, mutta että asia on järjestettävä rauhallista tietä. "Ei ole aihetta hermostuttaa itseään tulevaisuuden laskelmilla, vaan on otettava tapahtumat kulloinkin sellaisina kuin ne tulevat. Tästä syystä en Münchenissä myöskään valtakunnankanslerilta kysynyt mitään tulevaisuudesta, vaan selostin hänelle ainoastaan menneitä aikoja. Kun valtakunnankansleri itse ei sanallakaan kosketellut tulevan kehityksen suuntaa eikä aikeitaan, olisi ollut aiheetonta mitään kysymyksiäkään hänelle esittää, koska ei niihin kuitenkaan olisi vastausta saanut." Nämä olivat pääministerin sanat Münchenin suhteen. Hän huomautti lisäksi, että häntä eri tahoilta on koetettu painostaa de-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

marchin tekemiseksi Moskovassa, että saataisiin selvä Venäjän aikeista, mutta ei hän sitäkään ole katsonut viisaaksi, koska sieltä joko ei saataisi ollenkaan vastausta, tai saataisiin vastaus, johon ei voitaisi luottaa.

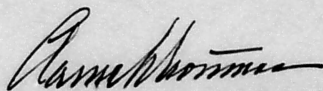
Münchenin kohtaamisen johdosta antoi ulkoasiainministeri Csáky selostuksen molempien kamarien ulkoasiainvaliokunnissa tämän kuun 16 päivänä, jossa hän erikoisesti painosti, että on ehdottoman välttämätöntä, että rauha ja levollisuus kaakkois-Euroopassa säilytetään, minkä edellytyksenä kuitenkin on, että löydetään perusteet oikeudenmukaiselle ja pysyväiselle hedelmälliselle rauhalle. Kuinka paljon ulkoasiainministeri selostuksessaan kosketteli yksityiskohtia, ei ole päästetty julkisuuteen, mutta pääministeri huomautti minulle, ettei tuollaisissa tilaisuuksissa voida verhoa kohottaa kun vain hivenen verran. Lehdistön, myöskin opposition taholta on tyydytyksellä merkitty ulkoasiainministerin selonteko.

Edelläolevasta jo käy ilmi, että edellisissä raporteistani esittämät arviointini, ettei Unkari tule toimimaan akselivaltojen esityksiä vastaan, ovat oikeat.

Saksalaiselta taholta sain asiasta eräitä mielenkiintoisia lisätietoja. Huomautettiin, että rauhan säilyminen kaakkois-Euroopassa on välttämätöntä, mutta ettei toiselta puolen Saksa aio välittömästi sekaantua unkarilais-rumaniolaisiin vastakohtiin ja että on todennäköistä, että asia saadaan järjestetyksi neuvottelutietä. Samalla huomautettiin siitä, että Venäjä osottaa nykyään Unkarille erikoisen suurta huomaavaisuutta, vieläpä tavalla, joka on miltei epäilyttävä. Venäjä koettaa nimittäin ylllyttää Unkaria voimak-

kaaseen esiintymiseen Siebenbürgenin kysymyksessä ja tämän sen toiminnan takana saattaa helposti olla Venäjän kannalta itsekkäät pyrkimykset. Vielä sain kuulla, että Münchenin kohtausten jälkeen Jugoslavia Rumanian pyynnöstä on sondeerannut, olisiko Unkari valmis neuvotteluihin Rumanian kanssa Siebenbürgenin asiasta. Onko tämä jugoslavialainen tiedustelu tehty jollakin tavoin epäselvässä muodossa vai siinä liian konkreettisia ehdotuksia tuotu esiin tai mikä lienee ollut syynä, joka tapauksessa on Rumanian lähettiläs muuttama päivä tapahtuneen sondeerauksen jälkeen käynyt ilmoittamassa, ettei Rumania ole mitään ennakkoehtoja tarjonnut, niinkuin ehkä Jugoslavian sondeerauksesta voisi päätellä. Unkarissa ollaan hämmästyneitä tästä käänteestä ja asian käsittely lienee tätä kirjoitettaessa edelläolevan johdosta pysäyksissä.

Kun tämän kuun 22 päivänä tapaan ulkoasiainministeri Csákyyn, saan ehkä häneltä joitain lisätietoja, joita siten tulen selostamaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Pöytäkirjassa olevan lauselyön raportti n:o 10.

Ministeri Wuorimaa

22/7 1940.

Pol.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

33/368 Pol. S - 80.

KIRJELMÄ n:o 2333.
194.

4/8 - 40

Budapesti S S A 22 P: N Ä h e i n ä K U U T A 1940.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

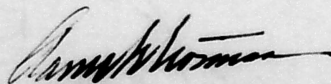
VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 10, Münchenin keskusteluista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 10
Münchenin keskusteluista.

Ministeri:

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Budapestissa 22 p:nä heinä kuuta 1940. 33/368 Pal 8 - 70.

Asia: Münchenin keskusteluista.

4/8 - 70

5 C27

Münchenin keskusteluissa Unkarin valtiomiesten kanssa oli valtakunnan kansleri Hitler sanonut, ettei hän halua sekaantua Unkarin ja Rumanian väliseen riitaan, vaan on Unkarilla vapaat kädet sotilaalliseenkin toimintaan heti, jos se niin haluaa, mutta sellaisessa tapauksessa ei Unkari saa laskea minkäänlaiseen saksalaiseen apuun tai tukeen, jos konfliktin yhteydessä syntyisi Unkarille voittamattomia vaikeuksia esim. sen kautta, että Venäjä alkaisi liikehtiä. Jos näin tapahtuisi, olisi Saksan pakko jättää Unkari oman onnensa nojaan, kuten se on tehnyt Baltian maille, jotka oman taitamattoman saksalais-epäystävällisen politiikkansa hedelmät nyt saavat niellä. Saksalla ei nyt ole mitään mahdollisuutta antaa sen enemmän aseita, lentokoneita kuin muutakaan tukea. Kansleri oli siinä käsityksessä, että Unkari kyllä selviäisi Rumaniasta, mutta ei Venäjästä. Jos sen sijaan Unkari odottaa revisiovaatimustensa toteuttamiselle sitä aikaa, jolloin Saksa on vapautunut Englannista ja saanut sen tuhotuksi, on tilanne toinen ja Saksan kannatus saatavissa.

JAKELUOHJE:

vain hallitukselle.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Näillä tiedoilla ja lupauksilla varustettuna palasivat unkarilaiset Münchenistä ja sekä lupauksiin luottaen että omintakeisen toiminnan vaarallisuutta peläten, ovat lykänneet Siebenbürgenin kysymyksen käsittelyn myöhemmäksi. Heidän käsityksensä mukaan lienee Venäjä saanut vapaat kädet toimintaan Iranin ja Turkin suunnilla ja koetettaneen sitä sinnepäin kiinnostuttaa. Tiedän sitäpaitsi itse Berliinin ajoilta, että viime talvena Saksan eräissä hyvin korkeissa piireissä pohdittiin kysymystä, miten Venäjä saataisiin riittävästi kiinnostumaan aasialaisista asioista, että sen huomio länteen heikkenisi. Unkarilaiset olivat valtakunnankanslerin puheista siinä käsityksessä, että Bessarabian ja Baltian maiden miehityksen ja itseensä sulattamisen jälkeen Venäjä länsirajoillaan ei enää pyrkisi uusiin järjestelyihin. Suomea ei valtakunnankansleri ollut keskustelujen kuluessa nimeltä kertaakaan maininnut.

Vielä sain tietää, että sotilaallisesti Unkari Rumaniaan verraten pitää itseään riittävästi varustautuneena paitasi lentokoneisiin nähden, joissa suhde on 1:3 Rumanian hyväksi. Kun Saksa nykyoloissa ei suostu minkäänlaisiin aseleverageihin, ei Unkarilla ole myöskään mahdollisuutta tätä suhdetta korjata, vaan on sen odotettava sopivampaa hetkeä.

Rumaniassa on alettu ankara sanomalehtikampanja Unkaria vastaan tavalla, mikä tekee neuvottelut mahdottomiksi. Askeisessa raportissani Siebenbürgenin kysymyksessä kerrottu Jugoslavian välitysyritys ei ollut tapahtunut Rumanian aloitteesta, kuten siinä mainitsin, vaan Unkarin, mutta Rumanian vastaus oli ollut niin töykeä, että jatkokeskustelu on lopunut ja tähän saakka pidähtynyt Unkarin lehdistö alkanut vastata rumaanialaisiin hyökkäyksiin. "Pester Lloyd" 21.7.40

antoi kaksi sivua pitkässä pääkirjoituksessaan, mikä oli hallituksen toimesta julaistu, vastauksen varsin jyrkässä muodossa rumaniaalaisten syyttelyihin. "Saksalaiset tietävät kyllä, että rumaniaalaiset ovat tämän kampanjan alkajat", huomautettiin minulle.

Ettei Saksassakaan ole täyttä luottamusta venäläisiin, osoittaa se, että Saksa viime aikoina on siirtänyt noin 50 divisionaa sotaväkeä Venäjän rajoille. Tämä siitä huolimatta, että valtakunnankansleri Münchenissä oli sanonut, ettei Saksan - Venäjän vastakohtaa yhden miespolven aikana tule syntyään. Täällä käsitetään Saksan - Venäjän suhteet nykyään hyviksi ja toisenlaiset tiedot niistä vääristelyiksi ja tarkoitukselliseksi. Venäjä toimittaa Saksalle täsmällisesti kaiken, mistä on sovittu.

Täällä on niinikään saatu "verrattain luotettavasta" lähteestä kuulla, että Venäjä olisi tehnyt Suomelle joitain esityksiä Ahvenanmaan suhteen, mutta että senjälkeen kuin muutamia saksalaisia sotalaivoja oli ilmestynyt Ahvenanmaan vesille muutamia päiviä sitten, venäläiset eivät enää asiasta ole mitään puhuneet. Siksi arvellaan myös, ettei Venäjä Suomelle enää esittäisi uusia vaatimuksia.

Raimo Hänninen —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti 2.3.44.

Ministeri Wuorimaa

27/7 1940.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 2359¹⁸²

Budapesti S S A 27 P: N Ä h e i n ä K U U T A 19 40.

VIITTAUS: _____ N

_____ P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o _____

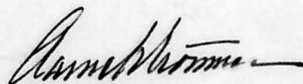
VIITTAUS: _____ D. U. M. / 19 _____

Ulkoasiainministeriö L L E

ASIA: Raportti n:o 11, Eräistä viime
päivien keskusteluista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 11
Eräistä viime päivien keskusteluista.

Ministeri:

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Budapesti:ssä 27 p:nä heinä kuuta 1940. 34 368 Pal. 3 - 70.

Asia: Eräistä viime päivien
keskusteluista.

7/8-70

5 C22

Kun ajattelen niitä keskusteluja, joita minulla ensi-
käyntieni ja niiden vastaamisten yhteydessä täällä on ol-
lut, niin jää niistä samanlainen vaikutelma, mitä diplo-
maattien välisiin keskusteluihin tulee, kuin aikanaan Ber-
liinissä. Niiden pohjimmaisena punaisena lankana kulkee yleensä se ajatus, joka sisältyy saksalaiseen sananparteen: "Der Wunsch ist der Vater des Gedankens". Ei ole puhuttu niin paljon tosiasiain pohjalla, kuin sen mukaan, mitenkä kukin asiain kehityksen toivoisi tapahtuvan. Kun muistelen niitä raporttejani ja luottamuksellisia kirjeselostuksia, joita Berliinistä kotiin lähetin, niin käy niissä selostamistani keskusteluista ilmi, kun nyt jälkeen päin tapahtunutta tarkastaa, että verrattain tarkoin, rohkenenpa väittää hyvinkin tarkoin, saksalaisista lähteistäni saadut ennakkotiedot ovat olleet hyvin suurelta osaltaan oikeat, kun sen sijaan diplomaattien kertomat hyvinkin monessa tärkeässä tilanteessa ovat osoittautuneet joko kokonaan paikkansa pitämättömiksi tai ainakin hyvin kaukana todellisuudesta oleviksi. Vähän saman tapainen tunne on minulla ollut parin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viime viikon keskusteluista Budapestissa. En näitä siitä syystä yksityiskohtaisemmin halukaan selostaa, mainitsen vain niistä eräitä, jotka joko karakteristisuudessaan taikka meille jollakin tavoin mielenkiintoisina saattavat olla hyödyksi.

Kosketellakseni ensin keskusteluja Unkarin hallituksen jäsenten ja muitten johtavien henkilöitten kanssa, on ensisijassa mainittava se kaikkialla Suomea kohtaan uhkuva suuri lämpö, joka meillä on jo tunnettu. Useampikin puhuttelustani henkilöistä on vakuuttanut, ettei tämä Unkarin kansan suhtautuminen ole mitään ulkonaista kohteliaisuutta, vaan syvältä sydäimestä lähtenyttä myötätuntoa ja että täällä kovin tarkoin seurataan sitä vaikeaa asemaa, jossa Suomi nykyään on. Tärkeistä ulkopoliittisista kysymyksistä keskustelujen yhteydessä olen antanut eri selostuksen edellisessä raportissani. Yleisenä huomiona on mainittava, että epäluottamus Venäjään ja pelko sen vastaisista edesottamisista, on merkillepantava.

Diplomaattikeskustelujen lausunnoista yleensä jää se vaikutelma, että nyttemmin suurin osa heistä näyttää olevan vakuutettuja Saksan voitosta ja Englannin häviöstä. Muutamat, mutta varsin harvat näyttävät vielä uskovan tai ehkäpä on kysymyksessä enemmän toivo, Englannin voittoon. Eräs viimeksi miehitettyjen maiden diplomaateista on siinä käsityksessä ja hän on ainoa, joka on tämän käsityksen esittänyt, että Englanti vielä viime hetkenä mieluummin taipuu rauhaan, kuin antaa maansa ja imperiuminsa tuhoutua. Englantilainen ei sanonut sodan tuloksista mitään,

eikä millään tavalla vakuuttanut Englannin voittoa. Hän huomatti vaan, ettei nykyään voi elää muuta kuin päivästä toiseen, sillä pitemmälle menevät laskelmat ovat useimmissa tapauksissa väärä. Suomeen nähden arveli hän, ettei Saksa omassa intressissään voisi sallia Venäjän levittävän länteen päin vaikutustaan, varsinkaan Itämeren piirissä, pitemmälle kuin mitä se on nyt tehnyt ja siitä syystä pitäisi Saksan edun mukaista olla myöskin suojella Suomea. Mitä sitten tulee puhtaasti Unkaria koskeviin kysymyksiin, näyttävät useimmat diplomaatit ja eräät unkarilaisetkin, olevan siinä käsityksessä, ettei München tuottanut Unkarille täysin sitä, mitä se odotti, mutta kylläkin siinä mielessä positiivisen tuloksen, että Siebenbürgenin kysymys lähi aikoina tulee ratkaistavaksi, vaikka ei kuitenkaan Pyhän Tapanin valtakunnan rajoissa, vaan enemmän kansallista asutusta edustavassa määrässä. Toiselta puolen kertoi Ruotsin lähettiläs kuulleensa, ja eräitten tapaamieni unkarilaisten kanssa käydyistä keskusteluista voisinkin itsekkin tulla siihen johtopäätökseen, etteivät Unkarin vaatimukset enää olekaan niin suuria kuin luullaan, vaan että se tyytyy Siebenbürgenin pohjoiseen osaan ja olisi valmis jättämään eteläosan ja ne alueet, joissa on saksilaista väestöä, joka aina aikaisemminkin on Unkarille aiheuttanut suuria vaikeuksia, ~~jäljelle~~ Rumaniaan. Jos tämä pitää paikkansa, merkitsisi se suurin piirtein sitä, että noin 2/3 Siebenbürgenistä siirtyisi Unkarille lopun jäädessä sen nykyiselle omistajalle. Yleensä ollaan siinä käsityk-

sessä, että kutsu rumanialaisille käydä Salzburgissa ulkoasiainministeri von Ribbentropin luona, josta heidät vietiin myöskin valtakunnankansleria tapaamaan Obersalzbergiin, merkitsee sitä, että Rumanian nopeasti ja rauhallista tietä olisi järjestettävä rajakysymyksensä sekä Unkarin että Bulgarian kanssa. Eräät ovat lausuneet epäilyksensä siitä, ettei Rumania pystyisi näin monta suonen iskua kestämään ilman, että siellä syntyisi sisäisiä levottomuuksia. Jos tällainen tilanne muodostuisi, saattavat olosuhteet Tonavan laaksossa ja Balkanilla tulla kovin levottomiksi, sillä sellaisessa tapauksessa ei ole mitään takeita Venäjän edesottamisista.

Eräs erittäin hyvin asioista selvillä oleva unkari-lainen sanoi minulle pari päivää sitten, että nyt tulee vähän aikaa olemaan hiljaista Unkarin ympäristössä, mutta että elokuun puolivälistä lähtien on odotettavissa toiminnan aktivisointia ja tapahtuukehitystä, joka voi muodostua sellaiseksi, että se saattaa johtaa verenvuodatukseenkin. Hän arvioi, että rumanialaiset, jotka viime aikoina ovat olleet varsin haluttomia keskusteluihin, käyntinsä jälkeen Salzburgissa ja Roomassa muuttavat kantansa, mutta luuli, etteivät he sittenkään olisi valmiita riittävän pitkälle meneviin myönnytyksiin.

Mitä elintarvetilanteeseen Unkarissa tulee, mainitsi maatalousministeri, että kylmä talvi ja suuret tulvat keväällä ja kevätkesällä samoin kuin nyt myöhemminkin vallinneet runsaat sateet ovat syysviljaa niin paljon vahingoittaneet, että sato tulee olemaan keskinkertaista huonompi ja huomattavasti

tavasti huonompi kuin viime vuonna, mikä merkitsee sitä, että Unkarin viljanvientimahdollisuudet tulevat olemaan tun-
tuvasti pienemmät kuin aikaisemmin. Sensijaan pitäisi juu-
rikasvien sadon, kun kesä on ollut niille varsin edulli-
nen, tällä hetkellä arvioituna tulla varsin hyväksi.

Nämä lienevät tärkeimmät seikat, jotka keskusteluista-
ni olisi mainittava. On valitettavaa, että salaisen postin
lähettämismahdollisuudet Budapestista ovat niin vaikeat ja
harvat, että suurella osalla täältä saatuja tietoja on
vain kuvaileva merkitys. Olen kuitenkin tšekäläisen ulko-
asiainministeriön kanssa koettanut aikaansaada sopimusta,
että heidän kertaviikkoisen kuriirinsa mukana voisin Ber-
liiniin lähettää postia, sieltä sopivassa yhteydessä edel-
leen Suomeen lähetettäväksi, mutta sekin tulee useimmiten
verrattain hitaasti perille.

Antoni Kallio

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeriö Wuarimaw

4/8 1940.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeriö Wuarimaw

4/8 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

KIRJELMÄ n:o

2873

184.

Budapesti

SSA

1

P:NÄ

elo

KUUTA 19

40

VIITTAUS:

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 12, Slovakia.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 12

S l o v a k i a .

Ministeri:

Ramstedt

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Budapesti ssa 1 p:nä elo kuuta 1940

Asia: Slovakia.

ULKU	36	369 Sal	40.
9/8-40			
RYHMÄ			
5	C 27		

Kun oli ensi käynnillä tšekkiläisen slovakialaisen lähettilään luona, ryhtyi hän pitkästi selittämään maansa asemaa ja huomautti tällöin, että suomalainen saa siitä parhaan käsiyksen kun ajattelee itseään. Slovakia on maa, jota Unkari himoitsee, se on siis Unkarin taholta uhattu. Siitä syystä on sen täytynyt pyrkiä Saksan suojelukseseen, ettei Unkari sitä nielisi. Tämä lausunto kuvanee parhaiten, mikä poliittinen mieliala Slovakiassa on vallalla. Missä määrin tämä pelko pitää paikkansa, sitä en voi todeta, sillä minkäänlaisia lausuntoja Slovakian liittämisestä Unkariin en tähän mennessä yhdenkään unkarilaisen taholta ole kuullut, päinvastoin mainitsi aivan äsken eräs päätoimittaja, että Saksa alkaa olla siihen määrin kyllästynyt Slovakian suojeluun, että se mieluummin jättäisi koko maan Unkarille, mutta ettei Unkari sitä halua.

Huomiota herätti Slovakian presidentin ja pääministerin kutsu tapaamaan Saksan ulkoministeriä, jonka luota asianomaiset vietiin Saksan valtakunnankanslerin puheille. En ole slovakialaista kolleegaa tämän jälkeen tavannut, mutta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olen hyvin informoidulta viralliselta unkarilaiselta taholta saanut asiaan seuraavan selityksen. Kun Slovakia joutui Saksan suojelun alaiseksi, arvelivat slovakialaiset voivansa esiintyä täysin itsenäisinä, mutta he ovatkin huomanneet, että heidän on noudatettava Saksan antamia ohjeita. Päästäkseen tästä Saksan otteesta, ovat Slovakian johtomiehet ja ennenkaikkea ulkoministeri Durcanski ryhtyneet slaaveina silmäilemään Venäjän puoleen saadakseen sieltä vastapainoa Saksan painostukselle. Moskova olikin lähettänyt Bratislavaan lähettilään, jota seurasi 64 virkailijaa ja joka oli erittäin aktiivisesti toiminut. Tämä huomattiin Saksassa ja maan presidentti ja pääministeri kutsuttiin nuhteita saamaan, jotka ilmeisesti oli annettu niin kategorisessa muodossa, ettei ole ollut tinkimisen varaa. Seurauksena olikin ulkoministeri Durcanskin poistaminen heti Slovakian valtiomiesten palattua kotiin ja ilmeisesti myös loppu politikoimisesta Venäjän kanssa. Saksa on myöskin vaihtanut lähettilästä Bratislavassa ja, kuten täällä sanottiin, määrännyt sinne erittäin tarmokkaan miehen. Lienee tuskin syytä epäillä, etteivät nämä tiedot pitäisi paikkaansa ja osottavat ne, että kaikista vakuutuksista huolimatta jännitysmomentteja Saksan ja Venäjän välillä on olemassa.

Ramch Worme

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMA: J

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähelyntä raportti n:o 13.

Ministeri Wuorinen

1/8 1940

Pol.
Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö :

KIRJELMÄ n:o

2378

188.

Budapesti S S A 1 P:NÄ elo KUUTA 19

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

No 37/1769 Pal D. 40.	
40	No
9/8-40	OSASTO
5	C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 13, Siebenbürgen ja

Salzburgin keskustelut.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 13
Siebenbürgen ja Salzburgin keskustelut.

Ministeri:

Aamekko

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Budapesti ssa 1 p:nä elo kuuta 1940.

Asia: Siebenbürgen ja Salzbur-
gin keskustelut.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
37/369 Pell	70.
9/8-40	1940
LOMA	OSASTO
5	C 22

Sekä unkarilaiselta että bulgarialaiselta taholta saamani tiedot Salzburgin keskustelujen tuloksista käyvät yhteen. Näiden mukaan on rumaniaalaisille annettu lyhyt aika, jota kuitenkin ei päivämäärällä ole rajoitettu, sopia sekä Bulgarian että Unkarin kanssa alueluovutuksista. Sekä Budapestissa että Sofiassa odotetaan nyt Rumanian ehdotuksia neuvottelujen alkamisesta ja pohjasta.

Kaikki johtavat unkarilaiset, joiden kanssa asiasta olen keskustellut, suhtautuvat kuitenkin kovin epäilevästi Rumanian hyvään tahtoon. Yleinen on käsitys, että ensin-
näkin Bukarest kaikin keinoin koettaa viivyttellä ja voit-
taa aikaa järjestämällä hallitusvaihdoksia t.m.s. ja toi-
seksi ei uskota, että rumaniaalaisten ehdotukset tulevat
olemaan sellaiset, että niiden pohjalla tuloksiin voidaan
päästä, vaan jää asia lopulta joko Saksan-Italian pää-
tettäväksi tai sitten johtaa se aseelliseen selvittelyyn.

Rumanian lähettiläs ei sanonut tietävänsä mitään lähempää asiasta, mutta odotti kuitenkin, että hänen hal-
lituksensa taholta joitain ehdotuksia tehtäisiin. Hän huo-
mautti lisäksi, ettei neuvotteluilla ole menestymisen mah-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituslin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksin.

dollisuuksia niin kauan kuin Unkari on täydellä liikemäärällä kannallepanoasteella ja täten "pitää veistä toisen kurkun päällä". Ja unkarilaiset sanovat, että vain heidän mobilisationsa voi painostaa Rumaniaa myönnytyksiin. Aika on kuitenkin sellainen, että rumaniaalaiset varmasti tekevät itselleen suuren vahingon, elleivät nopeasti taivu Unkarin täysin oikeutettuihin vaatimuksiin.

Mitä Bulgarian pyrkimysten toteuttamiseen tulee, ovat ne Rumanialle paljon helpommat, sillä kysymyksessä on verrattain pieni alue, joka aina on kuulunut Bulgariaan. Suurin vaikeus siellä on, huomautti Bulgarian lähettiläs se, että rumaniaalaiset ovat sinne ennättäneet sijoittaa rumaniaalaista väestöä, mikä on poistettava, mutta sekään ei ole ylivoimaista, sillä tuo väestö ei ole koskaan tuntenut itseään siellä varmallalla pohjalla olevaksi eikä esim. rakentanut eikä perannut itselleen muuta kuin kaikkein välttämättömmimmän. "On, kuin olisi se jo tullessaan tuntenut, etteivät uudet asuinsijat kuulu sille, eivätkä ole pitkäaikaisia", sanoi lähettiläs.

Budapestissa kuulee usein mainittavan, että sisäinen tilanne Rumaniassa viimeisten tapahtumain jälkeen on kovin sekava ja epävarma. Rumanian lähettiläs itsekin myönsi tämän osittain pitävän paikkansa, samoinkuin senkin, että kommunistinen agitatio on lisääntynyt. Tästä syystä ei täällä pidetä sitäkään mahdottomana, että levottomuuksia Rumaniassa saattaa syntyä, kun yleinen epävarma tilanne jatkuu, eikä luovutusvaatimusten alai-

silla seuduilla asuva väestö tiedä, mitä sille tulee tapahtumaan. Näissä oloissa on välttämätöntä, että Unkari on valmiina kaikkien mahdollisuuksien varalta.

Vain tapahtumain kulku osottaa, minkä muodon asiain kehitys tulee saamaan. Että aseellinen yhteenotto Balkanilla helposti saattaa Venäjän uudelleen tällä suunnalla liikehtimään, on seikka, johon saksalaiseltakin taholta, kuten jo olen maininnut, on kiinnitetty Unkarin ja todennäköisesti myös Rumaniankin huomiota sekä varotettu sellaisen seurauksista.

Tässä yhteydessä mainitsen pienen Suomea koskevan episodin. Eräs hyvä berliiniläinen tuttavani oli pari päivää ennen Bessarabian ultimaattumin antamista tiedustanut Venäjän Berliinissä olevalta sotilasasiamieheltä, mitä aikeita venäläisillä Bessarabiassa on, johon toinen lopuksi oli myöntänyt, että kyllä siellä jotain tulee tapahtumaan. Kysymykseen, eivätkö venäläiset pelkää, että Rumania tulee tekemään vastarintaa, oli kenraali lausunut nauraen: emme sellaista pelkää ollenkaan, eivät rumanalaiset ole suomalaisia. Epäsuora tunnustus suomalaiselle urhoollisuudelle.

Rene Wierma

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeriön Huomioon

28 1940

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2377₁₈₇

Budapesti

SSA

2

P:NÄ

elo

KUUTA 19 40.

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 14, Eräitä lisälausunto-

ja päivän tapahtumista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 14

Eräitä lisälausuntoja päivän tapahtumista.

Ministeri:

A. A. Rönkä

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Budapestissa 2 p:nä elo kuuta 1940

Asia: Eräitä lisälausuntoja
päivän tapahtumista.

1940 38/369 Sal. 1940.		
7/8-40	EE	EE
RYHMÄ	OSASTO	SA
5	C 22	

Tšekiläinen Venäjän lähettiläs, joka ennen oli suur-
lähettiläänä Varsovassa, näyttää olevan kovin varovainen
lausunnoissaan ja saman huomion ovat muutkin kollegat teh-
neet. Keskusteluissa hänen kanssaan hän kuitenkin ilmaisi
käsityksensä, että Saksa tulee Englannin voittamaan. Kun
kysyin tämän johdosta, miten sitten brittiläisen imperiu-
min käy ja mitä Venäjä tekee, sanoi hän, ettei hän tie-
dä muuta kuin sen, että Venäjä ei tule sotaan sekaantu-
maan.

Niinkuin jo aikaisemmin olen kertonut, ollaan Unka-
rin ulkopoliittisissa piireissä siinä käsityksessä, ettei
Venäjä saatuaan Baltian vallat täydellisesti haltuunsa, enää
tule menemään pitemmälle, sillä Saksa ei tule sallimaan
Venäjän vaikutusvallan laajentuvan Itämeren piirissä ja sii-
tä syystä katsotaan täällä, ettei nyt enää Suomenkaan ase-
ma ole niin vaarallinen kuin jonkun aikaa sitten. Tämän
käsityksen esitti minulle vielä pari päivää sitten eräs
huomattava ulkoasiainministeriön virkamies.

Siirtyäkseni sitten unkarilaisia koskeviin kuulemiini
lausuntoihin mainitsen seuraavaa.

JAKELUOHJE:
vain hallitukselle.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Unkarilais-venäläiset ^{telous}teollisuusneuvottelut ovat jostakin syystä muutaman päivän lykkääntyneet, niin että unkarilainen valtuuskunta vasta tämän kuun 4 päivänä matkustaa Moskovaan. Alkuaan oli tähän valtuuskuntaan määrätty vain 3 jäsentä, mutta nyttemmin olen saanut tietää, että se tulee käsittämään 14 henkeä, joiden joukossa huomattavia teollisuusmiehiä. Sanomalehtiin näistä neuvotteluista ei ole laskettu tähän asti sanaakaan ja vasta tänään näen saksalaisen vähemmistön pienessä äänenkannattajassa "Volksblatt" asiasta ensimmäisen maininnan. Mitä esityksiä venäläiset Moskovassa tulevat tekemään, jää nähtäväksi.

Niin epäedullista lausuntoa toimimaastaan, kuin minkä tšekäläinen Yhdysvaltain edustaja antoi, en kenenkään lähettämään ole vielä kuullut esittävän. En sen yksityiskohtia tässä kerro, ne olivat suorastaan törkeitä, totean vain asian ja sen, ettei hän katsonut unkarilaisten pystyvän mihinkään, ei edes omien asiointensa hoitoon ilman juutalaisia tai saksalaisia. Hän ei myöskään katsonut nykyisen maan johdon asemaa varmaksi, vaan piti Saksassa vallitsevan suunnan miesten valtaan tuloa milloin tahansa mahdollisena. Merkittävää hänen lausunnoissaan oli myöskin se, että hän väitti sisäistä jännitystä olevan olemassa. Eräät toiset, jotka myöskin ovat huomauttaneet sisällisistä jännitysmomenteista ja niiden mahdollisesta kehityksestä, ovat arvelleet, ettei Saksa sekaannu eikä sillä ole syytäkään sekaantua Unkarin asioihin niin kauan kuin nykyinen hallitus täyttää sen toivomukset. Toiselta puolen on minulle hallituspiireissä sanottu, ettei Unkari nykyoloissa voi noudat-

taa muuta kuin puhtaasti saksalaista politiikkaa ja olla itseasiassa saksalainen protektoraatti. Samassa yhteydessä huomauttivat he siitä, ettei Suomellakaan ole olemassaolonsa turvaamiseksi muuta mahdollisuutta.

Kansallissosialistisella ohjelmalla toimiva unkarilainen "Nuoliristi"-liike, jolla on laajaa kannatusta varsinkin nuoremmissa polvessa, myös armeijassa, on varsinkin viime aikoina ollut aktiivinen toiminnassaan, vieläpä siinä määrin, että luottamuksellisesti saamiini tietojen mukaan noissa piireissä aivan äskettäin lukuisia vangitsemisia on toimitettu ja myöskin liikkeen lehtiä lakkautettu määräajoiksi. Huhut kertovat suorastaan äskettäisestä putschiryritysaikeesta tuolta taholta. Viimemainittuun nähden relata refero. Ulkonaisesti ei muuten ole mitään huomattavissa, vaan vallitsee täydellinen rauha ja järjestys.

Juutalaisten kohtelua on kertoman mukaan kovennettu. Niinpä ei heille liikekannallepanon yhteydessä ole annettu aseita, vaan kaikki koottu erikoisiin työpalvelujoukkoihin, joissa saavat palvella. Todennäköisesti tulee Saksan vaatimukset vähitellen juutalaisiin nähden täytettäviksi, mikä maan talouselämässä tulee vaikuttamaan mullistavasti, onhan se, sekä kauppa että teollisuus, miltei kokonaan juutalaisten käsissä. Tähän kysymykseen joutunen vielä aikanaan palaamaan.

Taloudellisesta tilanteesta on paitsi aikaisemmassa raportissani kerrotun lisäksi mainittava se valtiovarainministerin minulle lausuma seikka, että elinkustannusten nousu aivan viimeisinä kuukausina on ollut 8-12 prosenttia jokapäiväisille tarvikkeille, muille enemmän. Vaikkakin hinnanvalvontakomisaari on olemassa, ei hän ole voinut niin paljon

nousua estää, koska siihen ovat vaikuttaneet ulkomaisten
raaka-aineiden korkeammat hinnat, mikä toiselta puolen ei
ole voinut olla vaikuttamatta kotimaisiin hintoihin.

Ramellhorn —

Lähtetään aalouk. kpl.

Pal.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

KIRJELMÄ n:o 2383

Budapesti S S A 5 P: N Ä e l o K U U T A 19 40

VIITTAUS:

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 38 / 1069 S. el. D. 1940		
9/8-40	NO	LE
YHÄ	OSA-TO	
N	5	C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Korjaus Budapestin-lähetystön raport-
tiin n:o 14, 2 päivältä elokuuta 1940.

Pyydän kunnioittaen korjaamaan raportissani n:o 14
kuluvaan kuun 2 päivältä sivulla 2 ensimmäisellä rivillä
sattuneen kirjoitusvirheen, sanan teollisuusneuvottelut, pi-
tää olla talousneuvottelut.

Ministeri:

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 117.

Ministeri Wuorimes

8/8 1940.

Pal.
Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2395
196

Budapesti

SSA

9

P:NÄ elo

KUUTA 19 40

VIITTAUS:

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 15, Unkarin oikeus-

perusteet Rumanian suhteen.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 15

Unkarin oikeusperusteet Rumanian suhteen.

Ministeri:

Ramellusmaa

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Budapesti ssa 8 p:nä elo kuuta 1940.

Asia: Unkarin oikeusperusteet
Rumanian suhteen.

39 369 Sal 40.	
19/8-40	
5	C 22

Koko unkarilainen lehdistö omistaa Rumanian tapahtumille suurta mielenkiintoa ja tutkii kysymystä, millä oikeusperustalla Unkari on valmis neuvottelemaan Rumanian kanssa. Lehdistö on yksimielinen siinä, ettei tuo oikeusperusta missään tapauksessa voi olla Trianonin sopimus. Unkarin ja Rumanian välisessä uudelleen järjestelyn oikeudellisessa perustassa ei tällä n.k. rauhansopimuksella voi olla mitään sijaa - kirjoittavat muutkin Budapestin lehdet vedoten "Pester Lloyd" in tätä koskevaan selostukseen, sillä ei Trianon, kuten ei myöskään Versailles tai Neuilly, ollut mikään kansainvälinen sopimus sanan todellisessa merkityksessä, vaan koston ja vihan sanelema diktaatti, jonka suhteen ei mikään neuvottelumenetelmä tullut kysymykseen. Jos siis unkarilais-rumaniaalaisten suhteitten uudelleenjärjestely rauhallista ja siis oikeudellista tietä pitää tapahtua, on tämä n.k. rauhansopimus kokonaan jätettävä syrjään ja tosi rauhanteon muodostuttava todelliseksi oikeustoimeksi.

Viimeinen laillinen asiakirja, joka määräsi Unkarin ja Rumanian suhteet, oli 13 päivänä marraskuuta 1918 Bel-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosaainministeriön tiedoituksiin.

gradissa solmittu aseleposopimus, joka 3 päivänä marraskuuta 1918 Itävalta-Unkarin ja Ententen välillä solmitun aseleposopimuksen mukaan uudelleen vahvisti demarkatiolinjan. Siinä oli unkarilais-romanialaisen demarkatiolinjan suhteen määrätty seuraavaa: "Unkarin hallitus vetää joukkonsa takaisin pohjoispuolelle sitä linjaa, joka kulkee Nagy-Szamos'in ylälaaksosta Besztercen kautta Maros'in kylään ja sieltä Maros-jokea pitkin sen ja Theissin yhtymäkohtaan!"

Kaikki ne alueet, jotka Rumania on myöhemmin miehittänyt, joutuivat ilman vähintäkään oikeusperustaa heidän käsiinsä. Silloista Unkarin sotilaallista heikkoutta hyväkseen käyttäen ovat romanialaiset yksinkertaisesti jättäneet huomiioon ottamatta aseleposopimuksen määräykset. Oikeuteen perustuvasta menetelmästä ei ollut puhettakaan, ei edes näön vuoksi. Rumania ja Entente ovat kieltäneet omat allekirjoituksensa ja luoneet juuri heitä miellyttävän "oikeusaseman". Rumanialaisten toimeenpanema muiden alueiden miehitys, paitsi aseleposopimuksessa mainittujen, oli mielivaltaisen teko, jolta puuttui kokonaan oikeusperusta. Kansan n.k.liittymisvaatimukset, joihin romanialaiset nyt vetoavat, ovat syntyneet rumaniaalaisten pistimien painostuksesta. Ainoan oikean tien, jonka Unkari esitti Trianonissa, ovat sekä Entente että Rumania huolellisesti väistäneet. Jos nyt romanialaiset vetoavat kansan tahtoon omistusoikeudestaan Unkarista erotetuilla alueilla, niin voivat he tämän vaatimuksen vainavahvistaa, jos vetävät joukkonsa heti vanhalle rajalle takaisin ja antavat kansalle tilaisuuden vapaasti lausua mieli-

piteensä kysymyksestä, onko se todella vapaasta tahdostaan liittynyt Rumaniaan. Sellaisen kyselyn tulos ja kansan vapaa vastaus ei voi olla epäilyksenalainen. Tämän tietää myöskin Rumania ja sentähden voidaan ennakolta laskea, ettei Bukarest tule tarjoamaan vapaata kansanäänestystä.

Se uusi rauhanmenetelmä, jolle valtakuntien välinen uusi järjestely tulee pohjautumaan, tulee olemaan oikeusperustalla oleva rauhantyö. Voidakseen tämän työn suorittaa, kirjoittavat Budapestin lehdet, on palattava siihen pisteeseen, missä Rumania suhteessaan Unkariin ei vielä ole luopunut oikeuspohjalta siirtyäkseen väkivaltaan. Viimeinen kiintopiste, johon voi palata, löytyäkseen jonkun neuvotteluperustan, on Belgradin aseleposopimus.

"Magyarország" huomauttaa vielä seuraavaa: Saksa ja Italia eivät jättäneet epäilystä siitä, että ne haluavat asettaa kaakkois-Euroopan uudelleenjärjestelyn oikeusperustalle.

"Uj Magyarország" selittää, että neuvotteluja on nyt jatkettava siitä, mistä ne 22 vuotta sitten eivät ensinkään alkaneetkaan: siitä linjasta alkaen, mistä aseleposopimuksessa 13 päivältä marraskuuta 1918 oli puhe. Tämä tosin ei merkitse sitä, jatkaa lehti, että demarkatiolinja olisi vedetty historiallisella perustalla, mutta se oli kuitenkin sopimus, kaksipuolinen sopimus. Lehti toteaa lopuksi, että kaikki se vahinko, minkä tämä oikeuden rikkominen on Unkarille tuottanut, on jälleen hyvitetävää.

Yleensä omistetaan unkarilaisessa lehdistössä pitempiä selostuksia tunnetulle "Berliner Börsen-Zeitung" in

kirjoitukselle, jossa Rumaniaa kehoitettiin sopimaan nopeasti Unkarin ja Bulgarian kanssa, sekä tämän saksalaisen kehoituksen aiheuttamalle voimakkaalle italialaiselle kaiulle. Suurella vieroksunalla kertovat Budapestin lehdet Rumanian valtiosihteeri Strat'in puheesta, jossa hän ilmaisee kantansa Unkarin revisiovaatimuksiin nähden ja uhkaa aseellisella vastarinnalla. Jos valtiosihteeri, sanotaan lehdissä, on ilmottanut virallisen rumaniaisen kannan, tulee Bukarest vastustamaan Salzburgissa ja Roomassa myöskin rumaniaisille valtiomiehille ilmotettua akselivaltojen tahtoa. Tässä tapauksessa on Rumanian kannettava vastuu menettelynsä seurauksista.

Maareformista Rumaniassa - erikoisesti Siebenbürgeniä silmälläpitäen - mainitaan lehdistössä m.m. seuraavia seikkoja.

Kuten tunnettua, Rumania on ollut tähän päivään asti enimmäkseen takapajulla oleva maa Euroopassa. Bojarit pitivät satojatuhausia päivätyöläisiä ja pientilallisia sellaisessa asemassa, jota voidaan verrata vain orjuuteen. Siitä johtuu väestön siirtyminen Rumaniasta Siebenbürgeniin, joka - kuten Württemberg - sosialisessa suhteessa ja maanomistuksen jakoon nähden oli mallimaa. Siksi syntyivät myös talonpoikaiskapinat Rumaniassa, joista viimeisen kenraali Avarescu vuonna 1907 verisesti kukisti.

Pian Siebenbürgenin liittämisen jälkeen Rumaniaan pantiin toimeen maareformi tarkoituksella pakkoluovuttaa unkarilaiset keskikokoiset tilat - suurtiloja ei Siebenbürgenissä juuri ollutkaan. Tämän lain mukaan olisi pi-

tänyt ainoastaan 1.600.000 auranalaa /Katastraljoch/ pakko-
luovuttaa. Mutta rumaniaiset viranomaiset ylittivät lain
määräyksiä ja pakkoluovuttivat 3.118.570 auranalaa unkarilais-
laisten maata. Rumanialaista maanomistusta sitävastoin sääs-
tettiin. Niinpä esim. 33.000 auranalan laajuinen tunnetun
kansalliskiihkoisen agitaattorin Simon Popin, /joka juuri
on tullut Rumanian hallitukseen/ tila jäi koskemattomaksi.

Maareformi oli tarkotettu unkarilaisen maanomistuksen
hävittämiseksi. Tätä valaisee m.m.seuraavat seikat. Kiskükül-
lőszéplak'issa pakkoluovutettiin vain 23 auranalan käsittä-
vä Unkarin unitariselle kirkolle kuuluva tila. Magyarsáros'
issa unkarilaiselle kirkolle ja koululle kuuluvasta 53 au-
ranalan suuruisesta tilasta lohkastiin 34 auranalaa ruma-
nialaiselle kirkolle. Tarcsafalvassa pienennettiin unkarilai-
sen unitarisen kirkon omistama tila 150 auranalasta 22
auranalaan. Fogaras'issa otettiin reformeeratulta kirkolta
sen koko tila.

Mitä itse unkarilais-rumanialaisiin keskusteluihin tu-
lee, ovat ne vielä aivan alkuvaiheellaan. Tämän kuun 7
päivänä saapui Budapestiin Rumanian hallituksen edustajana
sondeeraustarkoituksessa Rumanian Roomassa oleva lähettäjä
Bossy, joka lehtitiedon mukaan keskusteli puoli tuntia Un-
karin pää- ja ulkoministerien kanssa ja sen jälkeen heti
palasi Bukarestiin. Keskustelusta olen saanut seuraavan
luottamuksellisen selostuksen. Lähettäjä Bossy'lla ei ol-
lut mitään valtuuksia mukanaan, vaan puhui täysin ylimäl-
kaisesti tekemättä mitään ehdotuksia. Kun Unkarin valtio-
miehet tämän huomasivat, eivät hekään voineet mihinkään

lähempään keskusteluun antautua, vaan päättyi koko kohta-
lyhyeen. Nyt unkarilaiset odottavat, mitä esityksiä Buka-
restista alkaa kuulua. Kovin suuria toiveita niihin ei
kiinnitetä Budapestissa, kuten jo olen kertonut.

Mieliala armeijassa muuttuu kärsimättömäksi ja useil-
la tahoilla siellä alkaa kuulua vaatimus aktiivisesta toi-
minnasta. Eräs eversti lausui minulle muutamia päiviä sitten,
että ellei asia ole kunnossa syyskuun 1 päivään mennessä,
miehittää Unkarin armeija Siebenbürgenin. Seitsemän miljoo-
nan pengön päivittäisiä täysmobilisatiokuluja emme jaksa
loppumattomasti kestää. Poliittinen johto kieltää jyrkästi
tällaiset aiheet ja painostaa, ettei akselivaltojen toivei-
ta vastaan saa mitään toimia, koska sellaisen toiminnan
seuraukset voivat olla laskemattomat. Viittaan tässä raport-
tiini siitä, mitä unkarilaisille Münchenissä oli sanottu.
Kaikesta päättäen ei Saksakaan ole suostunut täydelliseen
Siebenbürgenin luovuttamiseen ja kuten tämän raportin alku-
osasta ilmenee, valmistellaan lehdistössäkin mielialaa sii-
hen, sillä Belgradin aseleposopimuksen ehdottaminen keskuste-
lujen lähtökohdaksi on jo muuta kuin Siebenbürgenin koko
alueen luovutusvaatimus.

Chamekhommu

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Kuorikoski

12/8 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2402

199.

Budapesti SSA 12 P:NÄ elo KUUTA 19 40.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkosainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 16, Jugoslaviaa koske-
via tietoja.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkosainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 16
Jugoslaviaa koskevia tietoja.

Ministeri:

Paavo Kinnunen

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Budapesti ssa 12 p:nä elo kuuta 19 40.

Asia: Jugoslaviaa koskevia tie-
toja.

Jo vuosia on puhuttu Jugoslavian heterogenisuudesta ja todellisuuspohjaa tällä väitteellä onkin ollut. Entisen Tšekkoslovakian tapaan muodostetussa Jugoslaviassa on serbialainen aines ottanut johdon koettamalla syrjäyttää muita, seikka, joka on nostanut toiset kansallisuudet takajaloilleen. Kroatit korkeimmalla tasolla olevina ovat pystyneet pitämään suurinta osaa ja muodostaneet tyytymättömien pääaineksen.

Viime vuosien kehitys, joka Balkanilla vallinneeseen englantilais-ranskalaiseen hegemoniaan on tuonut täyden mallituksen, on myös Jugoslaviassa johtanut yrityksiin parantaa sisäisiä olosuhteita ja tasottaa eri kansallisuuksien kesken vallinneita vastakohtia. Tässä mielessä otettiin myös sitkeiden neuvottelujen jälkeen kroatialaista ainesta hallitukseen ja kroatien johtaja Matschek sai varapääministerin paikan. Näistä yrityksistä huolimatta natisee Jugoslavian valtio liitoksissaan, kerrotaan minulle täällä.

Mitä unkarilaiseen vähemmistöön Jugoslaviassa tulee, ei se ole merkitsevää suuri ja asuu sitäpaitsi kompaktina varsin pienellä alueella Unkarin rajalla, joten tämän ky-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

työksen järjestelyn ei pitäisi tuottaa suurempia valkoisia, kun se aika tulee.

Suurin pulma on kroatialainen kyökyys. Tapaan pari pitvää aitten erään unkarilaisen, joka pitemmän aikaa oli elänyt Zagrebissa ja siellä paljon ollut tekemisissä tri Matschekin kanssa. Viimeisinäkin oli silloin jyrkästi toiminut kroatialaisen liikteen johdossa, jonka tarkoituksena oli irrottaminen Jugoslavian valtiosta. Nyt oli sama henkilö tavannut tri Matschekin Jugoslavian hallituksen varapääministerin ja tiedustellut, miten hän uudistaa olosuhteissa suhtautua tilanteeseen, saaden vastaukseksi: samoin kuin ennenkin, en ole ollenkaan muuttanut kantani. Muodot ovat vain muuttaneet.

Edän verrattain hyvin sielistä tilannetta valaisevan kuvan tulee liian ulkopoliittisista seikoista. Jo Berliinissä puhuttiin eräissä seuralaisissa upseeripireissä siitä, että Jugoslaviassa on sekalaisia kaupunkeja ja kerrottiin Italian olevan kiinnostuneen Adrian meren itärintoihin. Viimeisinä illoille seikalle olen varsin huomattavalla tavalla saanut täällä vahvistusta. Kertojani sanoi Rumanlasta puhuessamo, ettei sam juttua huomiota sitä, mitä Jugoslaviassa syntyy.

Italialaiset näyttävät siellä innokkaasti nuuskivan/intensiv hermostumhrfein/ ja lienee heillä omia suunnitelmiaan. Sitäpaitei ovat sieliset vastakohdat verrattain suuret. Kun rauhanneukillyminen Balkanilla akselivalloille kuitenkin nykyään on välttämättömyys, ei asiasta tulla paljon puhuta. Mitä sitä tarkennin on kehityksen seurattava, eikä ihmesteltävä, jos tuollaisia suunnalla mukautyllis hetkellä tapahtunut alkaavat vyökyä. Unkari ei noihin tapahtumiin tule suhtautumaan opti-intressoidusti.

Samu Worman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä oleva lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Wessiers

23/8 1940.

B u d a p e s t i

SSA OLEVA LÄHETYS

KIRJELMÄ n:o

2491
205

Budapesti

SSA

23

P:NÄ

elo

KUUTA 19

VIITTAUS:

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 17, Suomalais-unkari-

laisesta kaupasta.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 17
Suomalais-unkarilaisesta kaupasta.

Ministeri:

Raimo Hietanen

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Budapesti ssa 23 p:nä elo kuuta 1940.

Asia: Suomalais-unkarilaisesta
kaupasta.

41/369 Sal. 1940.	
RYHMÄ	OSAJO

Suomalais-unkarilaisia kauppaneuvotteluja varten on nyt mm. unkarilainen valtuuskunta saanut lopullisen kokoonpanonsa. Lähemmin selostaa lähetystö tätä asiaa eri kirjelmässä. Seuraavassa koskettelen eräitä yleisluontoisia kysymyksiä, sikäli kuin niistä näin lyhyen oleskeluajan jälkeen vielä voin kirjoittaa ja huomautan samalla, että ne suurimmaksi osaksi sesälvätävät vaikutelmia eräistä keskusteluista ja kuulemistani ilman että voisin niitä väittää ehdottomasti paikkansa pitaviksi.

Näyttää siltä, että Unkarissa on asetuttu sille kannalle, ettei nykyinen Suomen-Unkarin kauppasopimus enää ole sovellettavissa olosuhteitten täysin muututtua. Tästä syystä on täällä mahdotonta saada suostumusta minkäänlaisiin tuontilupiin niin kauan, kuin uusien neuvottelujen kautta ei ole sovittu siitä pohjasta, jolle Suomen ja Unkarin välinen kauppa vastaisuudessa on järjestettävä. Täällä väitetään koko ajan sitä, että Suomeen on jäänyt 25 tuhannen Englannin punnan suuruinen unkarilainen saatava, joka olisi selvitettävä ennenkuin Unkari voi uusia ostoja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Suomesta toimittaa. En tunne lähemmin, mitä tämä jäätynyt saatava käsittää, mutta on todennäköistä, että unkarilaiset tämän kysymyksen ottavat yhtenä tärkeämpänä asiana puheeksi. Tähän jäätynneeseen saatavaan kumoutuvat lähetystön kaikki selitykset Suomelle passivisesta Unkarin kaupasta sekä kirjallisetkin esityksemme Suomen pienestä tuonnista, jota kuluvan vuoden aikana ei tähän paivaan mennessä ole ollut kiloakaan.

Yleisvaikutelmani on, että kaupankäynnin järjestäminen Unkarin kanssa ainakin laajemmassa mittakaavassa toistaiseksi näyttää kovin vaikealta, ennenkaikkea siitä syystä, että Unkari haluaa meiltä ostaa sellaisia tuotteita /metalleja, kuten kuparia y.m./, joita todennäköisesti me emme voi tanne myydä tai vain hyvin rajoitetussa määrässä. Myöskään ei Unkari voine kovinkaan paljon ostaa niitä tuotteita, joita me puolestamme haluamme tanne myydä /puu- ja paperituotteita/, koska se niitä osaksi saa aivan läheltä, osaksi on pakotettu ostamaan Saksasta voidakseen täyttää Saksan vaatimukset. Toisekseen ei Unkari voi meille myydä niitä tuotteita, joita nimenomaan haluamme täältä ostaa, kuten esim. viljaa, koska sen ensi sijassa on täytettävä Saksan kanssa sovitut myynnit, vaan möisi mieluummin Suomeen sille itselleen myytaviksi sopivia tuotteita, kuten tekstiileja, jotka meille eivät taa-
sen ole niin tärkeitä. Täten olemme unkarilais-suomalaisessa kauppavaihdossa tällä hetkellä tilanteessa, joka näyttää verrattain vaikealta ja josta pääsemiseksi vain

neuvottelutie on mahdollinen sellaisen pohjan löytämiseksi, jolta olosuhteitten kehityttyä edullisemmiksi voidaan kauppavaihtoa laajentaa. Mita nopeammin näinollen kauppasuhteemme neuvottelujen kautta saadaan järjestetyksi sellaiselle pohjalle, että nykyisestä umpikujasta päästään, sitä parempi.

Kun lähetystölle Suomesta on saapunut sähköitä, joissa ilmoitetaan erinaisia paperituotteita myydyksi, on asiaa täällä tiedusteltaessa käynyt ilmi, ettei ~~kyämyksessä~~ olevia tuotteita olekaan myyty, vaan kaikesta päättäen vain takaläiset ostajat ilmottaneet olevansa halukkaita niitä ostamaan edellytyksellä, että osto-, tuonti- ja deviisiluvat saadaan, mikä taas riippuu Unkarin hallituksesta.

Kuten edellä jo mainitsin, ei hallitus tällaisia osto- ja tuontilupia, enemmän kuin remboursejakaan myönnä ennen kauppavaihtoa koskevan uuden sopimuksen aikaansaamista maittemme välillä.

Baron H. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Vuorimaa

24/8 1940

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2498/207.

Budapesti S S A 24 P:NÄ elo KUUTA 19

VIITTAUS:

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 18, Siebenbürgenin

kysymys.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 18

Siebenbürgenin kysymys.

Ministeri:

Antti Vironen

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Budapesti ssa 24 p:nä elo kuuta 1940.

Asia: Siebenbürgenin kysymys.

42	369	Sal	70
30/8-40			
5	C 27		

Se suunta Siebenbürgenin kysymyksessä, josta aikaisemmissa raporteissani olen kertonut, on jatkuvasti säilynyt eikä asiallista muutosta tilanteessa tapahtunut. Mainitsen kuitenkin seuraavassa niitä käsityksiä, jotka tällä hetkellä Unkarissa ovat vallalla.

Senjälkeen kuin unkarilais-rumaniaiset neuvottelut pääsivät käyntiin ei saamieni tietojen mukaan tilanne ole parantunut. Rumanialaiset eivät ole tarjonneet mitään alue-luovutuksia, vaan yksinomaan ehdottaneet väestön vaihtoa. Kun unkarilaisten vaatimukset koskevat hyvin huomattavia alueita, ovat vastakohdat käsityksissä niin suuret, ettei täällä ole mitään toiveita neuvottelujen onnistumisesta, vaan katsotaan asian olevan umpikujassa. Vaikkakin neuvottelijat tänä päivänä vielä tapaavat toisensa ja Unkari esittää viimeiset ehdotuksensa, ollaan täällä vakuutettuja, ettei mitään tulosta tule, vaan katkeavat keskustelut. Rumanialaiset pyrkivät kaikkiin keinoihin venyttämään niitä siinä toivossa, että jos suursota kestää vielä ensi vuoteen, Saksan häviökin on mahdollinen, jolloin Rumanian ei tarvitse tehdä mi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tään luovutuksia ja näinollen koettaa se odottaa uuden poliittisen tilan syntymistä, joka sille olisi suotuisampi. Unkarin taholta taas ei olla halukkaita keskusteluja venyttämään, vaan tandotaan asia saada nopeaan ratkaisuun ja, kuten minulle eräs henkilö, jonka pitäisi asiallisesti olla verrattain hyvin perillä, sanoi, tullaan Siebenbürgenin kysymys selvittämään syyskuun alussa "so oder so". Kertojani odotti syyskuussa asiain varsin nopeaa kehitystä. Unkarin liikekannallepano maksaa sille päivässä noin 7 1/2 miljoonaa pengöä, eikä sitäkään voi loppumattomiin kestää. Tilanteen kärjistymistä osottaa myöskin se, että tämän päiväiset lehdet kertovat Rumanian asettaneen liikekannalle koko reserviupseeristonsa ja uusia joukkoja.

Mitä rumanialais-bulgarialaisiin neuvotteluihin tulee ovat ne Bulgarian täkaläisen lähettilään mukaan sikäli sujuneet hyvin, että luovutuskysymyksestä periaatteessa on sovittu ja neuvotteluja käydään komisioneissa detaljiseikoista, joten sillä tavalla sovinto on mahdollinen. Kuitenkin huomautetaan unkarilaisissa piireissä, että samoista syistä kuin Siebenbürgenin kysymykseen nähden Rumania ei ole halukas Dobrudschan asiaakaan loppuun viemään, vaan tulee detaljikysymyksiä näiden asiain neuvotteluissa niin kauan venyttämään, että se näkee miten yleistilanne Euroopassa kehittyy.

Näin ovat jännitysmomentit Balkanin puolella jälleen kasvamassa ja kun niihin vielä lisää Italian-Kreikan kärjistyneen tilanteen, niin saattavat olosuhteet kehittyä

dramaattisiksi. Nähtäväksi jää, tuleeko Saksa toimeenpanemaan pakkosovinnon, mihin valtakunnankansleri kuulemani mukaan ei kovin kernaasti haluaisi ryhtyä, vai antaako se asiain kehittyä omaa tietään, silläkin uhalla, että aseellinen konflikti syntyy, mikä taas ei liene Saksan intressissä.

Arne Malmgren

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestin oleva lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Wuorenen

28/8 1940.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2513/209

44/369 Gal. S - 70.

Budapesti SSA 28 P:NÄ elo KUUTA 19 40^{13/9-70}

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

57 042
Ulkosainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 19, Tilanteesta

Tonavan laaksossa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkosainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 19

Tilanteesta Tonavan laaksossa.

Ministeri:

Ramchamma

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19

Budapesti:ssä 28. p:nä elokuuta 1940

44/369 Sel. 2-70.

12/9-70

Asia: Tilanteesta Tonavanlaaksossa.

5 027

Kun rumaniaalaiset viime hetkessä pyysivät Turnu-Severinin loppukommuniqueaan peräkaneeitin, jossa ilmoittivat, että neuvotteluja jatketaan, tapahtui tämä Bukarestin kanssa pidettyjen pitkien keskustelujen jälkeen. Olen saanut tietää, että kun Berlinissä oli tullut tunnetuksi, että keskustelut katkeavat, oli sieltä heti otettu pitkä keskustelu Bukarestiin ja Berlinin radio ilmoitti ensimmäisenä jo ennenkuin Budapestissa asiasta tiedettiin, etteivät neuvottelut ole katkenneet, vaan tullaan niitä jatkamaan. Tämä osoittaa, että Berlinistä ohjeet oli Bukarestiin annettu ja Romanian neuvottelija Turnu-Severinissä sai ohjeeksi kiireesti korjata loppukommuniquean yllämainitulla peräkanestilla.

Unkarilaiset kutsuivat sen jälkeen rumaniaalaiset neuvotteluja jatkamaan Budapestiin, mutta ovat rumaniaalaiset pyrkineet siihen, että niitä jatkettaisi Turnu-Severinissä, "jossa kaikki neuvotteluja varten jo on kunnossa". Unkarilaiset eivät tähän kuitenkaan suostune, vaan haluavat neuvotella Unkarin alueella. Jyrkän ja taitamattoman asennoitumisensa kautta ovat rumaniaalaiset pelanneet monta korttia unkarilaisten käsiin, josta Budapestissa ollaan tyytyväisiä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Heti Turnu-Severinin loppukommuniqueen jälkeen kävivät sekä Saksan että Italian lähettiläiset Budapestissa ja Bukarestissa asianomaisten ulkoasiainministerien luona saadakseen kuulla heidän käsityksensä tilanteesta ja ovat heti sen jälkeen matkustaneet vastaavasti Berliniin ja Roomaan. Nyt odotetaan sekä Budapestissa että Bukarestissa, mitä Berlinissä ja Roomassa päätetään.

Tällä välin on pienempiä välikohtauksia rajalla sattunut, kun sekä Unkari että Rumania ovat lisänneet joukkojaan siellä. Vakavin välikohtaus sattui 27.8. jolloin eräs rumenialainen hävittäjäkone Debreceenin luona ylitti rajan ja ampui Unkarin alueella alas mainitun kaupungin yläpuolella harjoituslennolla olleen unkarilaisen pommituskoneen. Bukarestissa on Unkari samana päivänä esittänyt ankaran protestin vaatien korvausta. Tieto asiasta on annettu vain ulkomailla, eikä sitä sallita julkaisua Unkarin lehdistä, koska "kansan ja sotaväen mieliala siitä niin ärtäisi, ettei hallitus enää pystyisi tilannetta hallitsemaan", kuten minulle sanottiin. - Budapestia on Turnu-Severinin neuvottelujen loppumisen jälkeen ryhdytty laajassa mittakavassa pimentämään ja on valaistus kaduilla päivästä päivään tullut heikommaksi. - Eräät väittävät, että Venäjä yllyttää Rumaniaa taipumattomuuteen, voidakseen sekasorrosta itse hyöttyä.

Eräs hallituspuolueen suuremman lehden päätoimittaja kertoi, että Saksassa viime aikoihin saakka on ollut määrättyä epäluottamusta Unkarin pää- ja ulkoasiainministereita kohtaan, mutta että kaikki väärinkäsitykset Münchenin kohtaamisen jälkeen ovat poistettut ja yhteisymmärrys täydellinen. Yksityiseltä taholta kuului 27.8. huhuja, että Englannin lähetystö valmis-

tautuisi poistumaan Unkarista, koska Unkarin avoin liittyminen akseliin ei enää ole puolueeton asenne.

Bulgarian-Rumanian neuvottelut ovat 27.8. asteella, jonka pohjalla Dobrudschan kysymyksen ratkaisu voi venyä pitemmälle, sillä Rumania on ilmoittanut olevansa valmis luovuttamaan kysymyksenalaisen alueen sadon korjuun jälkeen, koska Rumania katsoo sadon kuuluvan sille. Täten lykkäytyisi luovutus ainakin marraskuuhun. Budapestissa oletetaan, että Dobruschan kysymyksen tultua ratkaistuksi Bulgaria tulee pyrkimään Egeanmeren rannalle ja saamaan takaisin ne alueet, jotka se aikoinaan menetti Kreikalle.

Tätä kirjoitettaessa saapuu tieto, että Saksan ja Italian ulkoasiainministerit ovat kutsuneet Unkarin ja Rumanian ulkoasiainministerit neuvotteluihin Wieniin t.k. 29 päiväksi. Näiden ratkaisevien keskustelujen jälkeen saadaan nähdä, miten asia järjestyy, mutta osottaa tämä ote, etteivät akselivallat mitenkään halua konfliktin syntymistä Siebenbürgenin kysymyksen johdosta.

Amelkorm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA:

Budapestin olevat lähetetyt raportit n:o 20.

Ministeri Huusimäki

28/8 1940

Pol.

A. INW

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

45/370 Sel. S - 40

KIRJELMÄ n:o 2514/210

13/9-40

Budapesti SSA 23 P:NÄ elo KUUTA 19 40

VIITTAUS: N

5 C 27

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 20, Bulgaria ja

panslavismi.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 20

Bulgaria ja panslavismi.

Ministeri:

Uuno K. Nuorva

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20

Budapestissa 28 p:nä elö kuuta 1940/39-40

Asia: Bulgaria ja panslavismi.

En ole toistaiseksi voinut lähteä Sofiaan, enkä sitä tule tekemäniäkään, ennenkuin käy selville, miten Unkarin-Rumanian vastakohta järjestyy, joka parhaillaan on saavuttamassa kriisi-kohtansa. Olen kuitenkin juuri tavannut erään Sofiasta saapuneen unkarilaisen, joka otsakeasiasta kertoi minulle seuraavaa, mikä mielestäni on syytä merkitä ja minkä paikkansapitävyyden vasta myöhemmin varmasti voin todeta.

Sill' aikaa kun Jugoslaviassa puhataan Neuvostovenäjän ystäväin yhdistystä, kuuluu Bulgariassa pelko Neuvostovenäjään kasvavan. Kertojani sanoi kaikkien tapaamiensa huomattavien poliitikkojen ja talousmiesten aivan yhteen ääneen lausuneen, ettei panslavistisella ajatuksella bulgarialaisissa piireissä enää ole kannatusta, vaan pyritään yhä voimakkaammin nojautumaan Saksaan, ettei Venäjän vaikutus pääsisi liian suureksi. Bulgariassa pelätään nim. venäläisten aikeita Dardanellien suhteen ja toimenpiteet niitä vastaan voidaan suorittaa vain Bulgarian kautta. Jos taas venäläiset joukot pääsevät Bulgariaan, ei niitä sieltä enää saa pois ja Bulgarian vapaus on mennyt. Nämä mietteet ovat kylmentäneet panslavistisen ajatuksen ajajia ja saaneet suuren osan heistä vieläpä kääntymään sen vastustajiksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen
.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituslin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituslin.

Mikäli paikkansapitävä, on tämä varsin mielenkiintoinen
toteamus.

Ramellomus —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestin olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Vuoremaa

2/9 1940

Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Y6 370 Lal. S -Y0.

KIRJELMÄ n:o 2528/214

12/9-70

Budapesti SSA 2 P:NÄ SYYS KUUTA 19 40

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 21, Siebenbürgen'in
kysymyksen ratkaisu.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle
Budapestin-lähetystön raportin n:o 21

Siebenbürgen'in kysymyksen ratkaisu.

Ministeri: *Aamekholm*

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Budapestissa 2 p:nä syys kuuta 1940

46 370 Tal. S - 40

Asia: Siebenbürgen'in kysymyksen 17/9-40ratkaisu.

04-270

5 C27

Ei taidettu Unkarissakaan odottaa näin äkillistä ratkaisua Siebenbürgenin eli kuten alueen nimi unkariksi kuuluu Erdély'n asiassa. Kun edellisen raporttini siitä kirjoitin, perustui se erään korkean ulkoasiainministeriön virkamiehen lausuntoon, minkä hän sanoi minulle muutamaa tuntia ennen kuin kutsu Wieniin oli saapunut. Hän ei, kuten raportista ilmenee, silloin sanallakaan viittannut siihen, että Unkari ja Rumania olivat pyytäneet välitystuomiota, vaikka myösikin, että asian ratkaisu nyt riippuu Wienin päätöksistä. Koko Unkarin ja mikäli olen huomannut myös Saksan ja Italian lehdistötkin viittasivat vielä ulkoasiainministerien saatua kutsut Wieniin siihen, että siellä esitettäisiin Saksan ja Italian taholta suositukset asian ratkaisuksi, mutta ei mitään sovintotuomiota. Ehkä näin ollen sovintotuomiota pyydettiin vasta myöhemmässä asteessa.

Oli miten oli, kysymys on nyt ainakin toistaiseksi ratkaistu tavalla, joka on sovittelu molempien puolten pyrkimysten välillä. Karpaattien rinteillä asuvat unkarilaiset /seklerit/ ovat päässeet takaisin Unkariin ja maan historiallinen raja siellä palautettu. Mutta luovutettavalla alueella asuu myös arviotieto-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja liikel ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jen mukaan noin miljoona rumanialaista, kun toiselta puolen Rumanialle jäi Unkarin etelärajoilla alueita, joissa on joko kokonaan tai suurimmaksi osin unkarilainen väestö kuten kaupungit Arad ja Temesvár. Unkarilaisia on täten jätty samoin arviotietojen mukaan noin miljoona henkeä Rumanian alueelle. Tämä asianpuoli surettua unkarilaisia ja kylvää muuten vallitsevaan suhteelliseen tyytymättömyyteen katkeruuden pisaroita. Kuinka paljon kummankin puolen vähemmistöt tulevat tuomiossa määrättyä optio-oikeutta käyttämään, jää nähtäväksi. Käsitykseni on, että Unkarin taholta tullaan vaikuttamaan siihen, etteivät Rumanian alueelle jääneet unkarilaiset siirtyisi sieltä pois, vaan jäisivät tulevaisuutta silmälläpitäen sinne vaalimaan unkarilaisuutta.

Alueellinen tilanne on nyt kehittynyt seuraavasti:

Trianonin rauhassa oli Unkarin pakkoluovutettava alueesta joka käsitti 325.411 km² ja 20.886.437 henkeä Tšekoslovakialle 62.000, Jugoslavialle 63.000 ja Rumanialle 103.000 km² ja pieni alue Itävaltalalle, niin että Unkariin jäi 91.243 km² ja noin 8 miljoonaa henkeä. Tšekoslovakian hajaantumisen jälkeen sai Unkari ensimmäisen Wienin sovintotuomion jälkeen takaisin n.s. Ylämaasta /Oberland/ noin 12.000 km² suunnilleen yksi miljoonine asukkaaseen ja sitä seurasi heti Ruteenilais-Karpaattian palautus noin 11.085 km² ja 600.000 henkeä. Nyt Unkarille toisessa Wienin sovintotuomiossa palautettavaksi määrätty alue käsittää noin 44.000 km² ja 2.370.000 asukasta. Täten on Unkarin alue kahden viime vuoden sisällä kasvanut kahdella kolmanneksella eli noin 67.000 km²:llä ja lähes neljällä miljoonalla asukkaalla, ja tämä ilman sotaa.

Unkarilaiset kertovat Rumanian ulkoasiainministerin Wienissä

miltei pyörtyneen saatuaan kuulla tuomiosta, eihän Rumania lukuunottamatta aivan mitätöntä rajajärjestelyä halunnut puhua muusta kuin väestön vaihdosta.

Unkarilaisten keskuudessa näyttää, mikäli näin kolmen päivän vaikutelmien perusteella tuomion langettamisesta voi päätellä, olevan pääasiassa kolme eri käsitystä.

1. Jyrkin kanta ei hyväksy muuta kuin vanhojen "tuhatvuotisten" rajojen palauttamisen.

2. Toinen kanta katsoo, että on valitettavaa, ettei saavutuksia ole saatu taistelun kautta, vaan ilmaiseksi, koska ne täten menettävät arvoaan ja taistelun tuloksena olisi ollut suuremman alueen saanti.

3. Kolmas ja myös virallinen kanta on tyytyväinen tulokseen, jota pidetään parempana kuin odotettiin, sekä katsoo, että veretön tulos on paras, kun täten voimia on säästynyt.

Kaikki suunnat lienevät kuitenkin siinä toivossa, että uudet olosuhteet vielä kehittyvät, joissa vielä täyttymättä jääneet toiveet voivat toteutua.

Tuomiolla on ainakin se tulos, että rauhantilanne ainakin toistaiseksi Tonavan laaksossa tulee jatkumaan. Miten tuomio tulee vaikuttamaan sisäisiin oloihin Rumaniaassa, joiden kehitykseen nähden täällä jo pitemmän aikaa on oltu epäileviä, jää nähtäväksi.

Unkarin täydellä liikekannalla ollutta armeijaa ryhdyttään näinä päivinä osittain laskemaan kotiin. Uuden alueen miehitykseen tarvittavat joukot tietenkin jäävät aseisiin.

Seuraavassa raportissa käsitellään Unkarille luovutettavan Siebenbürgenin osan taloudellista merkitystä.

Charles Hermès

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Wessermä

3/9 1940.

Pol
BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 2536/217

Budapesti SSA 3 P:NÄ SYYS KUUTA 19 40

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

47/370 Pal. 3-40
13/9-40
5 022

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti n:o 22, Unkarille tule-
van Siebenbürgenin osan taloudel-
linen arvo.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaan Ulkoasiainministeriöl-
le Budapestin-lähetystön raportin n:o 22

Unkarille tulevan Siebenbürgenin osan taloudellinen arvo.

Ministeri:

Ramék Wotma

BUDAPESII

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22

Budapesti ssa 3 p:nä syys kuuta 19 40 77 / 370 Pal. 3 - 70.

Asia: Unkarille tulevan Siebenbürgenin
osan taloudellinen arvo.

57 027

Siitä, mitä merkitsee taloudellisesti Wienin sovintotuo-
miossa Unkarille palautettavaksi määrätty osa Siebenbürgeniä,
kirjoittavat unkarilaiset lehdet jo, huomauttaen kuitenkin ettei
tarkkoja laskelmia voida tehdä, koska tilastot käsittelevät
koko Siebenbürgeniä yhtenä kokonaisuutena. Näistä julaistuista
tiedoista käy joka tapauksessa suurin piirtein ilmi luovutetta-
vien alueiden taloudellinen merkitys, josta syystä katsen asial-
liseksi jo nyt luoda siihen ylimalkaisen katsauksen.

Luovutettava alue on arviolta 77% raaka-aineita tuottava
maa ja vain 23% teollisuusalue. Sen päätuotantoaineet ovat
vehnä, karjatuotanto, metsätuotteet ja eräät mineraalit kuten
kulta, hopea, kupari, lyijy, sinkki, rauta, pyriitti, sulfuri
ja bauxiitti. Lisäksi tulevat suuret suolakaivokset. Metsää saa
Unkari niin suuret alat, että se muuttuu puun ja puutuottei-
den vientimaaksi. Eri alojen yksityiskohtaisesta tarkastelusta
käy ilmi seuraavaa.

Maatalous.

Koko luovutettava alue edustaa lähes 5 miljoonaa heh-
taaria, josta 1,5 milj. ha peltomaasta, 1,5 milj. metsiä,
noin 650.000 ha laidunta ja 600.000 ha niittyä. Peltomaasta

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja liikelähtöministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

on noin 71% viljatuotantoa, 10% rehukasveja, 5% juurikasveja, 3% sekalaista ja 10% kesantoa. Vehnää tuotti alue vuosina 1931 - 35 keskimäärin 3,5 milj., ruista 0,69 milj., ohraa 0,63 milj., kauraa 1,2 milj., maissia 3,7., perunoita 5,2 milj., sokerijuurikkaita 0,38 milj. ja heinää noin 10 milj. kvintaalia.

Karjakanta oli vuonna 1935 noin 180.000 hevosta, 837.000 nautaa, 357.000 sikaa ja 1.248.000 lammasta. Jokaiselle neliökilometrille lankeaa keskimäärin 4 hevosta, 17 nautaa, 8 sikaa ja 30 lammasta. Kutakin 1000 henkeä kohti vastaa se 70 hevosta, 300 nautaa, 140 sikaa ja 500 lammasta.

Hedelmäviljelykselle ovat uudet alueet arvokkaat.

Silmiinpistävä on uuden alueen puutteellinen juurikasvi-tuotanto. Päätehtijäksi siellä muodostunee karjanhoito, jota tul-tanee kehittämään korkealle tasolle ja jolle edellytykset luo-vat laajat laidun- ja niittymaats. Leipäviljaa ja juurikasveja on näin ollen vanhan Unkarin uusille alueille toimitettava, kun sen sijaan uusi alue saattanee emämaahan toimittaa kar-jantuotteita, heinää ja vihantereita.

Metsätalous.

Arviolta saa Unkari puolet koko Siebenbürgenin metsäalu-eista. Kuten yllä jo mainittiin käsittävät luovutettavan alueen metsät noin 1,5 milj. ha alan. Tästä on noin 300.000 ha tammimetsää, noin 700.000 ha pyökki- ja muuta lehtimetsää ja noin 500.000 ha mäntymetsää. Kun koko Siebenbürgenin poltto- ja lehtipuutuotanto v. 1938 oli 7,5 milj. m³, josta oma tar-ve 4,4 milj. m³, jäi vientiä varten 3,1 milj. m³. Unkarin tällaisen puun tuontitarve taas oli 385.000 m³. Mäntypuun tuo-tanto oli koko Siebenbürgenissä 1,5 milj. m³, sen oma tarve

1,2 milj., joten vientiin jäi 0,3 milj. m³, kun vanhan Unkarin tuontitarve oli 1,25 milj. m³. Unkarissa arvellaan kuitenkin, että mäntypuun tuotanto rumaniaalaisessa tilastossa, josta edelläolevat numerot ovat peräisin, on ollut liian alhaiseksi arvioitu ja että sen tuotanto todellisuudessa tulee nyt saatavalla alueella niin suureksi, ettei se ainoastaan tyydytä Unkarin omaa tarvetta kokonaisuudessaan, vaan vielä riittää vientiinkin.

Vuoriteollisuus.

Palautuvan alueen vuotuinen suolatuotanto arvioidaan 47.000 tonniksi. Hiiltä saataneen 160.000 tonnia, rautamalmeja 3-4000 tonnia. Pyriittituotanto lasketaan 10.000 tonniksi, elohopean 19 tonniksi, kuparimalmin saanti 129 tonniksi, bauxitin 10.000 ja bismutin 27 tonniksi. Kultapitoisten malmien louhinnan arvellaan nousevan noin 186.000 tonniin. Laajemmat tutkimukset voivat tuoda päivänvaloon uusia aarteita.

Teollisuus.

Paras osa Siebenbürgenin teollisuutta jäi Romanian haltuun ja vain pienempiä teollisuuslaitoksia siirtyy Unkarin käsiin. Yhteensä tulee Unkarille 672 erilaista teollisuuslaitosta, joiden yhteinen vuotuinen tuotantoarvo arvioidaan 120 miljoonaksi pengöksi. Näiden teollisuuksien palveluksessa on yhteensä 33.000 työlläistä. Alueen tehtaitten edustama yhteenlaskuttu voima on 56.000 hevosvoimaa. Rautatehtaat joita on 42 tuottavat yhteensä noin 27 milj. pengön arvosta, työlläisiä niissä on 4000. Tekstiilitehtaita on yhteensä 37, niissä 3000 työlläistä ja tuotanto arvoltaan 10 milj. pengöä. Elintarveteollisuuksia on 249, niissä 2.600 työlläistä ja tuotantoarvo 20 milj. pengöä. 2000 työlläistä

työskentelee 43 kemiallisessa laitoksessa tuottaen 12 milj. pengöä. Puunjalostuslaitoksia on 205 ja niissä 14.000 työlläistä ja 25 milj. pengön arvoinen tuotanto. Nahkateollisuuksia on 24 ja niissä 3500 työntekijää, tuotantoarvo 16 milj. pengöä. 25:ssä paperi- ja monistuslaitoksessa työskentelee 1400 työlläistä tuottaen 6 milj. pengöä. Vielä on olemassa 41 rakennusainetehdasta 1700 työlläisineen ja 2 milj. pengön tuotantoarvolla.

Leppälausuntona voidaan sanoa, että Unkari uudessa alueessaan on saanut seutuja, jotka luonteeltaan ovat varsin eroavia emämaasta, kun niissä maatalous hallitsee muut alat 77%:lla, vanhassa Unkarissa maatalousväestön edustaessa 53% koko väestöstä. Suuren Unkarin maatalous saa lisää arvokasta karjakantaa ja hedelmänviljelysseutuja, unkarilainen teollisuus joukon kevyen teollisuuden tuotantolaitoksia. Vielä palaa Unkariin joukko vesiputouksia, jotka rakennettuina merkitsevät huomattavia voimavaroja.

Ramell-Holm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Nuorimo

5/9 1940.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2542/220

Budapesti SSA 5 P:NA syys KUUTA 19 40

VIITTAUS: N

P:NA KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkosäätöministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 23, Saksalainen vähem-

mistö Unkarissa ja Rumaniasa.

Tämän ohessa lähetän kunnioitteen Ulkosäätöministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 23

Saksalainen vähemmistö Unkarissa ja Rumaniasa.

Ministeri:

Ramstedt

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23

Budapestissa 5 p:nä syys kuuta 1940

48/370 Tel. 8 -70

13/9-40

Asia: Saksalainen vähemmistö

Unkarissa ja Rumanianssa.

5 C27

Korvaukseksi sovintotuomiosta oli sekä Unkarin että Rumanian hyväksyttävä Saksan kanssa tehty sopimus saksalaisten vähemmistöjen suojaamisesta kummassakin maassa. Tämä sopimus on siitä merkillepantava, että se itseasiassa oikeuttaa saksalaisen vähemmistön muodostamaan valtion valtiossa, niin suuria erikois-oikeuksia se myöntää. Tosin on sopimuksessa kohta, jossa sanotaan, etteivät määräykset vapauta maassa asuvia saksalaisia lojaalisuudesta asuinmaata kohtaan, mutta tosiasiassa tulee kaikki riippumaan siitä, miten vähemmistöjen, jotka ilmeisesti nyt tullaan johtajaperiaatteen mukaan organisoimaan, johto suhtautuu olosuhteisiin. Sekaantumisen mahdollisuuden Unkarin ja Rumanian sisäisiin asioihin tarjoavat sopimukset epäilemättä.

Selostan tässä Unkarin kanssa tehdyn sopimuksen sisällön ja oletan että sopimus Rumanian kanssa on samanlainen.

Unkarin hallitus takaa saksalaisen kansallisuusryhmän jäsenille mahdollisuuden rajoittamattomana säilyttää saksalaisen kansallisuutensa. Se huolehtii siitä, ettei tälle kansanryhmälle millään tavalla ja millään alalla aiheudu minkäänlaisia haittoja siitä, että se kuuluu tuohon kansanryhmään samoin kuin ei myöskään siitä, että se tunnustautuu kuuluvaksi kansallis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

sosialistiseen maailmankatsomukseen. Tähän kansallisryhmään kuuluu jokainen, joka tunnustautuu saksalaisuuteen kuuluvaksi ja jonka Unkarissa olevien saksalaisten kansallisiiton johto hyväksyy saksalaiskansalliseksi.

Saksalaisen kansallisuusryhmän jäsenillä on oikeus järjestäytyä ja perustaa liittoja /yhdistyksiä/ erikoistarkoituksia varten, kuten esim. nuorisnuoltoa, urheilua, taideharrastusta y.m. varten. Ryhmän jäsenillä on oikeus Unkarissa harjoittaa jokaista ammattia samoin edellytyksin ja ehdoin kuin muut Unkarin kansalaiset. Ryhmän jäseniä otetaan suhteessa koko väestöön huomioon unkarilaisia virkapaikkoja ja itsehallintoelimiä täytettäessä, silloin kuin tällainen tapahtuu nimitystietä. Saksalaiskansalliset virkamiehet on etuoikeutetusti sijoitettava virastoihin saksalaiskansallisilla asuma-alueilla ja niiden virastojen yläpuolella oleviin keskuselimiin.

Kaikille kansallisuusryhmään kuuluville lapsille on annettava mahdollisuus saada kasvatuksensa saksalaiskansallisissa kouluissa ja samoin ehdoin kuin unkarilaisissa kouluissa. Kansallisuusryhmän jäsenillä on oikeus kielensä vapaaseen käyttöön puheessa ja kirjoituksessa niin hyvin henkilökohtaisissa ja taloudellisissa suhteissa kuin julkisissa kokouksissakin. Sanoma-aikakauslehtien ja muiden julkaisujen julkaiseminen saksankielellä ei saa olla muunlaisten rajoitusten alainen kuin mitä unkarinkielistenkin julkaisujen suhteen on voimassa. Hallinto-alueilla, joilla saksalaiskansallinen väestö muodostaa vähintään 1/3 koko väestöstä, voivat he virallisessa kirjeenvaihdossa näillä alueilla käyttää saksankieltä. Kansallisuusryhmällä on oikeus taloudelliseen itseapuun /wirtschaftliche Selbsthilfe/

samoin kuin itsenäisen osuustoiminnan luomiseen. Unkarin taholta vältetään kaikkia toimenpiteitä, joilla on pakollisen unkarilaistuttamisen leima, ja koskee tämä erikoisesti kansallissaksalaisten sukunimien unkarilaistuttamista. Kansallisuusryhmään kuuluvilla on oikeus ottaa takaisin aikaisemmat perhenimensä. Kansallisuusryhmän jäsenillä on kulttuurialalla oikeus vapaaseen kanssakäyntiin Suursaksan emämaan kanssa.

Saksan ja Unkarin hallitukset ovat yhtä mieltä siinä, etteivät edelläolevat periaatteet millään tavoin koske saksalaiseen kansalliseen ryhmään kuuluvien velvollisuutta olla lojaaleja ja Unkarin valtiota kohtaan.

Vielä sisältää sopimus määräyksen siitä, että Unkarille luovutetussa osassa Siebenbürgeniä asuvat saksalaista kansallisuutta olevat henkilöt ovat oikeutetut siirtymään Saksaan, jos haluavat, ja on heidän tehtävä anomus tällaisesta aikeestaan kahden vuoden kuluessa sopimuksentekopäivästä lukien. Tällöin ovat siirtymisen suhteen voimassa samat periaatteet, joita noudatetaan etelä-Tirolista Saksaan siirtyvien suhteen.

Sopimus ei kaipaa enempää kommentaareja, siksi on se sekä riittävän täsmällinen että epämielinen. Eräät unkarilaist set ovat jo minulle lausuneet epäilyksensä sen tarkoituksenmukaisuudesta huomauttaen, että on ensin nähtävä, miten se toimii ja mitä vaikuttaa.

Armin H. H. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestin olevan lähetystön raportti n:o 27.

- Ministeri Wainio

25/9 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 2615 235

Budapesti S S A 25 P:NÄ syys K U U T A 19 40.

VIITTAUS: N

P:NÄ K U U T A 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 24, Siebenbürgenin

palautuksen jälkeen.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 24

Siebenbürgenin palautuksen jälkeen.

Ministeri:

Ramstedt

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Budapesti ssa 25 p:nä syys kuuta 1940.

Asia: Steienbürgeinin palautuksen
jälkeen.

Wienin sovintopäätös on pantu täytäntöön, mikäli alu-
eiden luovutus on kysymyksessä. Muista asioista neuvotellaan
parhaillaan Budapestissa. Tapaamani unkarilaiset, m.m. valtion-
hoitaja Horthy, ovat kertoneet, millä tavattomalla innostuk-
sella unkarilainen väestö on ottanut saapuvan Unkarin sota-
vaen vastaan, langeten polvilleen, suudellen sotilaiden jal-
koja, kukittaen tiet. Syvä vapautuksen tunne ja kiitollis-
uus on kansan vallannut.

Valtionhoitaja, joka liikutuksella kertoi kaikista elä-
myksistään matkaltaan vapautetulle alueelle, huomautti toiselta
puolen, että siellä suunnaton ja kallis työ on edessa,
sillä rumaniaalainen hoito on ollut siinä määrin kurjaa ja
kansanhuoltoa ei ole ollut ollenkaan, että on pitkien ai-
kojen asia, ennenkuin kaikki saadaan joltiseenkin kuntoon.
Sitapaitsi ovat rumaniaalaiset vieneet mennessään kaiken, min-
kä ovat irti saaneet, koneita y.m. ja hävittäneet paljon
sellaista, mitä eivät voineet mukaansa ottaa. On mahdollis-
ta, että tämä vielä aiheuttaa jalkiselvittelyjä.

Kun Rumaniaan vielä jäi unkarilaisten arvion mukaan
noin 750.000 unkarilaista /eras saksalainen vaitti /400.000/.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

joilla on optionioikeus, ovat rumaniaalaiset nyt jo yrittäneet heita saada lähtemään pois käyttämällä väkivaltaa s.o. pitelemällä heitä pahoin, tuhoamalla unkarilaisten asuntoja ja omaisuutta jne. Täten onkin jokin määrä unkarilaisia noilta alueilta paennut Unkariin, m.m. on näitä pakolaisia Budapestissa pormestarin minulle kertoman mukaan 8,000 henkeä ja muilla paikkakunnilla lienee yhteensä vielä enemmän. Täten on Unkarillakin pieni pakolaisprobleeminsa. Mutta Unkarin intressissä ei ole noiden unkarilaisten palauttaminen, vaan päinvastoin jaaminen nykyisille asuinsijoilleen, jossa he asuvat kompakteina massoina, kuten Aradin ja Temesvarin kaupungeissa ympäristöineen y.m. Täten säilyttää Unkari edelleen oikeutetut vaatimuksensa kansallisiin alueihin. Eikä suurin osa unkarilaisia sitäpaitsi nykyistä ratkaisua käsitäkään kuin väliaikaiseksi. Lisäksi ei olla olleenkaan vakuutettuja Rumanian sisäisten olojen kestävydestä, vaan pidetään uuden ja suuremman sekasorron syntymistä siellä vieläkin mahdollisena.

Valtionhoitaja mainitsi minulle myös, että jännitys Saksan ja Venäjän välillä ei ole vähentynyt, sillä Venäjä on loukkaantunut siitä, ettei sitä vedetty mukaan Wienin tuomiota laitettaessa ja että Venäjää edelleen kiinnostaa Rumanian asia. Rumania taas on menettänyt kaikkien sympatiat, sillä se on koko lyhyen historiansa aikana aina pettänyt kaikki ystävänsä.

Unkarissa on todettu, että Rumanian radio ja lehdistö ovat viime viikkoina harjoittaneet ankaraa valhe- ja vääristelypropagandaa Unkaria kohtaan tarkoituksella ylllyttää Rumanian

väestö Unkaria ja Rumanian unkarilaisia vastaan, mikä jälkimmäisessä suhteessa ainakin osittain onkin onnistunut. Unkarin lehdistö on jyrkästi reagoinut tätä vastaan huomauttaen Unkarin sovinnollisuudesta ja Valtionhoitajan Kolosvarissa pitämästä sovinnollisesta puheesta. Samoin on asiasta huomautettu rumanalaisen Budapestissa olevan luovutusasioita käsittelevän neuvottelukunnan puheenjohtajalle, joka on matkustanut Bukarestiin asiaa selvittämään.

Ulkoasiainministeriön miltei virallinen äänitörvi "Pester Lloyd" kirjoittaa 24.9.40 asiasta pitkan kirjoituksen "Quo vadis, Rumania?", jota on syytä Unkarin hallituksen käsitystä edustavana selostaa.

Huomautettuaan Unkarin sovinnollisesta hengestä ja Rumanian häikäilemättömästä Unkarin syyttelemisestä, kirjoittaa lehti: "Eikö Rumania ole vallankumoustilassa? Viranomaiset tottelevat tuskin, käskyjä ei taytetä, hallintokoneisto uhkaa pysähtyä. Sillä aikaa kun kenraali Antonescu vakuuttaa Unkarin hallitukselle parhaita aikeitaan ja prefektit kehoittavat jättilaisrubriikein kansaa rauhallisuuteen, lähetetään tiedamme sen toisista lähteistä - salaisia ohjeita alemmille viranomaisille uhata mahdollisimman laajassa määrässä unkarilaisen kansanryhmän asemaa." Sen jälkeen todetaan, että tämän rumanalaisen politiikan tarkoituksena on primo pakottaa Unkari vahemmistösopimukseen, joka sallisi Rumanian milloin tahansa sekaantua Unkarin sisäpolitiikkaan, ja secundo saada unkarilainen väestö Rumanialle jääneiltä alueilta karkoituksi. Pitkan kirjoituksen loppuosa kuuluu seuraavasti, eikä ole kokonaan ilman uhkaa.

"Mutta me varustaudumme edelleen kärsivällisesti ja odotamme rauhallisesti toivoen Romanian pian käsittävän, että siitä on tullut vaatimaton pieni valtio, jonka ääni Euroopan valtioiden konsertissa ei kovin kauas kuulu.

Oikeudenmukaisen alueluovutuksen yhteydessä Unkarille Rumania saavutti suuren voiton akselivaltojen antaman takauksen kautta. Kysymme, eikö Rumania tätä historiallisesti merkityksellistä voittoa sillä meneta, että se toivoo voivansa tuon takuun turvissa harjoittaa hyökkäyspolitiikkaa jotakin naapuriaan vastaan.

Edelleen tiedämme, että rumaniaiset valitystuomion todella ilman muuta tuomitsevat, koska se heidän käsityksensä mukaan on ainoastaan unkarilaisten etujen mukainen; tiedämme myöskin, että Romanian taholta aina painostetaan, että se pakotettiin alueluovutukseen Unkarille. Ikäänkuin he tahtoisivat unohtaa, että he itse tätä sovintotuomiota pyysivät, ilmoittaen olevansa valmiit sen hyväksymään ja toimeenpanemaan. Jos he nyt noudattavat erotuomion langettaneita akselivaltoja sekä meitä kohtaan järjetöntä, ja siis vaarallista politiikkaa, niin näyttää järjettömältä, mitä he Neuvostoliittoa vastaan harjoittavat. Niinpa he haluavat esim. Bessarabian asian pitää "casus sui generis", eivätkä tahdo tietää mistään rajasta, vaan ainoastaan demarkatiolinjasta. Kuvittelevatko he sitten todella, että valtiomiehet Kremlissä eivät tätä huomaa? Heidän pitäisi ehkä kuitenkin ajatella, että sellainen rauhanhäiritsijävaltio, joka vihoittelee jokaisen naapurinsa kanssa, tuottaa vakavia huolia takuuvaltioille, jotka kuten tunnettua, kaikkien Romanian naapurien kanssa

tahtovat pitää yllä parhaimpia ja korrektimpia suhteita. Onko tämä uutta eurooppalaista vai yhä tuota vanhaa rumania-lais-ranaattista politiikkaa, minkä olemme vuosikymmeniä tunteneet ja jonka tähänastiset saavutukset nyt selvästi tulevat näkyviin? Kaakkois-Euroopan sovinnon kannalta, jonka hyväksi me itse pyrimme kaikin keinoin työskentelemaan, toivomme, että vielä oikeaan aikaan järkeintyminen tapahtuisi. Huolissaan kysymme kuitenkin: Quo vadis, Rumania?"

Siebenbürgenin oloja on heti ryhdytty järjestämään ja niitä sopeuttamaan emämaahan. Ensimmäisenä tarkeana toimenpiteenä on mainittava jo muodostettu "Siebenbürgeniläisten alueiden talousneuvosto", johon kuuluu paitsi kahta emämaan edustajaa 15 eri talousaloja edustavaa siebenbürgeniläistä johtohenkilöä. Tämä neuvosto tulee olemaan sekä Unkarin hallituksen neuvoa-antava elin, että Siebenbürgenin alueen taloudellisia etuja valvova institutio. Mutta eivät vain taloudelliset olosuhteet, vaan muutkin alat vaativat yнденmukaistuttamisen emämaan kanssa ja tassa on Unkarin hallituksella suuri työ edessaan.

Ramé Wormer

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA:

Budapestissä olevan latviyalais raportti n:o 25.

Ministeri Kuusimaa

20/9 1940.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

2685
243

Budapesti SSA 30 P:NA syys KUUTA 19 40.

VIITTAUS:

N

P:NA

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D.U.M.

/

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 25, Kolmisopimus ja

eräitä poliittisia näkökohtia.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 25

Kolmisopimus ja eräitä poliittisia näkökohtia.

Ministeri:

Ramellvorma

B u d a p e s t i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

49 320 Gal. 3 Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Budapesti ssa 30 p:nä syys kuuta 1940.

Asia: Kolmisopimus ja eräitä po-
liittisia näkökohtia.

Yhdysvaltain Turkin suurlähettiläs on tullut tänne muu-
tamaksi viikoksi "saadakseen hengittää eurooppalaista ilmaa
itämäisen jälkeen", kuten hän sanoi. Täältä hän palaa An-
karaan takaisin. Takäläisessä Yhdysvaltain lähetystössä oli
hänen kunniakseen ateria, jolloin sain tilasuuden hyvinkin
pitkään keskusteluun hänen kanssaan. Vaikka Berliinin aikai-
set kokemukseni ovat kaikkea muuta kuin positiiviset, mitä
diplomaattien puheisiin tulee, katson kuitenkin asiallisek-
si referoida suurlähettilään lausuntoja sekä yleispoliitti-
sessä mielessä, että hänen käsityksiään Turkista, varsinkin
kun hän sanoi tulleen suoraan lomaltaan Marmaran meren
rannalta, eikä tavanneensa pariin kuukauteen ketään virka-
tovereistaan, vaan nyt Istanbulin lapi tänne matkustaessaan
siellä keskustelleensa turkkilaisten ystäviensä kanssa ja
heiltä kuulleen turkkilaisia käsityksiä nykyhetkestä. Hän
oli kuitenkin lähtenyt sieltä ennen kolmisopimuksen tekoa
Berliinissä.

Kolmisopimuksesta ei ole syytä sanoa lopullista käsi-
tystä, ennenkuin selviää, onko se asiallisesti suunnattu

JAKELUOHJE:

vain hallitukselle.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Yhdysvaltoja vai Venäjää vastaan. On ilmeistä, että se tapa, jolla se tuotiin julki, psykologisesti Yhdysvaltain "suuressa yleisössä" vaikuttaa amerikkalaisvastaiselle ja tuottaa sen mukaisen reaktion. Mutta yhtä hyvin se voi olla tarkotettu pelottamaan Venäjää muhinoimasta Englannin kanssa uhkaamalla sitä selkäpuolelta Kaukoidässä. Toisen puolinen näkökanta on taas se, että akselivallat ehkä juuri toivovat Yhdysvaltain yhtyvän sotaan, koska Yhdysvaltain aseman kautta tulisi nykyistä epaedullisemmaksi varsinkin Englannin auttamiseen nähden, minkä Tyynenmeren piirissä tapahtuva kamppailu tekisi erittäin vähen efektiiviseksi. Täten heikkenisi Englannin vastustuskykykin. Tulevaisuus tulee osoittamaan, mikä näistä mahdollisuuksista on ollut tarkoituksena, vai ovatko sitä ehkä olleet molemmat, mutta varmana voidaan pitää, ettei sopimus, huolimatta julkisista lausunnoista, ollenkaan ole Moskovalle mieleen.

Näin määritteli suurlähettiläs Berliinin sopimusta. Berliinistä taas olen saanut tietoja, joiden mukaan Venäjän toimeenpanema pohjois-Bukovinan valtaus ei ollut edellytetty, vaan tullut yllätyksenä ja Saksassa herättänyt varsin pahaa verta, eihän tuo alue koskaan ole kuulunut Venäjään. Samojen lahteiden mukaan Saksan ja Venäjän välit olisivat jäykistyneet. Niinikään on Suomen asema konsolidoitunut, sanottiin. Yhdysvaltain yllämainitun edustajan käsityksen mukaan ei Venäjä liiku, jos se tietää huomattavaa vastusta saavansa. Niin suuri vastustus, kuin se viime talvena Suomen taholta sai, on sille liikaa.

Turkin asenteesta kertoi keskustelutoverini käsityksensä, ettei se lähde mihinkään sotaan mukaan, mutta tulee kyllä puolustautumaan, jos sen kimppuun hyökätään. Englantilaiset sympatiansa se tulee säilyttämään, pysyen rehellisesti ottamassaan asenteessa, eikä keiku yhdestä äärimmäisyydestä toiseen, kuten Rumania, joka ensin ottaa Englannin takeet, heittää ne sitten pellolle ottaakseen Saksan ja Italian garantian, ja osottaa taten korkeimman asteen epäluotettavuutta. Venäjää Turkki epäilee, eikä luota siihen. Turkin aineellinen varustautuminen on kuitenkin siksi puutteellinen, ettei se pystyisi edes sellaiseen puolustukseen kuin Suomi, mutta toiselta puolen sen maasto on edullisempi ja helpompi puolustaa. Turkkilainen sotilas sen sijaan on ensiluokkainen ja henkilökohtaisesti urhoollinen.

Kommunismivastaisesta taistelusta ei kukaan puhu, mutta Saksan-Italian-Jaappanin aikoinaan solmima antikomintern-pakti on Berliinin sopimuksen kautta muuttunut puolustusliitoksi, mikä tietenkin on ideologista sopimusta voimakkaampi. Julkisuudessa ei edellä olevaan millään tavoin ole viitattu, eikä sitä voidakaan tehdä, mutta itse ajatusyhteyttä ei se tee olemattomaksi. Budapestin poliittisissa piireissä käsitetään 3-sopimus ankaraksi iskuksi Brittiläiselle imperiumille, mitä se epäilemättä onkin, ja kiinnitetään erikoista huomiota siihen, että sopimuksessa ei puhuta "itä-Aasiasta", vaan "Gross-Ostasiatischer Raum"ista, jonka kautta Jaappanille tunnustetaan paljon laajempi intressipiiri kuin ennen. Tässä piilee tietenkin myös se momentti,

minkä ennenkaikkea pitäisi Venäjälle olla epämiellyttävä, sillä siinähan Jaappani oikeutetaan niihin piireihin tai niiden rajoille saakka, joissa Venäjäkin saattaa olla intressoitu. Ja Jaappanin liika suuri läheisyys joka taholla Aasiassa ei vastanne Venäjän toiveita.

Välimeren tapauksissa katsotaan Budapestin poliittisissa piireissä muuten Kreikan kysymyksen joutuvan etualalle, koska Kreikka on viimeinen Englannin garantoima valtio. Budapestin tietotoimisto huomauttaa, että nuo Kreikan suhteet Suurbritaniaan ovat jo itse asiassa voitettu kanta, kysymys on vain siitä, pystyykö Metaxasin hallitus tämän ajoissa käsittämään. Mitä taas tulee Egyptiin ja arabialaiseen maailmaan, mainitaan Budapestin virallisissa piireissä sen käsityksen olevan valialla, että tuon maailman sympatiat ovat Italian s.o. akselin puolella, jossa he näkevät vapaudenpyrkimystensä edistäjän.

Ramé Honnica —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSAISTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Wuoriman

4/10 1940

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

53/370 Pal. S-70

KIRJELMÄ n:o

2668, 247

Budapesti

SSA

4

P:NÄ

loka

KUUTA 19

40.

10/10-70

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 26, Huhut muutoksista

Unkarin valtiollisissa konstruktioissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 26

Huhut muutoksista Unkarin valtiollisissa konstruktioissa.

Ministeri:

Ramstedt

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Budapesti ssa 4 p:nä loka kuuta 1940.

Asia: Huhuja muutoksista Unkarin
valtiollisissa konstruktioissa.

50/370 Pal. 5-40

10/10-40

5 C27

Viime kuriiripostiin saatoin kaikessa kiireessä herra ulkoasiainministerille osoitetussa kirjeessä viime hetkenä kertoa otsakeasiaa koskevista huhuista. Seuraavana päivänä täsmällistettiin näitä tietoja, niin että, senjälkeen kuin nykyinen parlamentti on hyväksynyt kaikki Siebenbürgenin yhdistämistä koskevat lakiesitykset, joiden vastaanotto tapahtui ilman keskustelua, kysymyksessä olisi aikomus hajottaa alahuone ja muodostaa ylähuoneesta korporatiivinen kansanedustus sekä samalla muuttaa hallitusta niin että nykyisestä ulkoasiainministeristä tulisi pääministeri ja nykyinen pääministeri Teleki saisi jonkinlaisen johtajan aseman, joka on jossakin pääministerin ja valtion päämiehen välillä. Mitään sitovaa vahvistusta en ole edellä olevaan vielä saanut, mutta kuulun se olevan varsin yleisenä keskustelun aiheena eri poliittisissa piireissä.

Että kuitenkin jotakin muutoksia Unkarin valtionuuttoon on tekeillä, käy ilmi siitä puheesta, jonka pääministeri Teleki jättäessään Siebenbürgeniä koskevat lakiesitykset alahuoneessa piti. Tällaisiin undistuksiin viittaavat selvästi m.m. seuraavat puheesta ottamani kohdat.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

"On olemassa muitakin kysymyksiä: maan uudelleenorganisointi, mikä merkitsee hallintokoneistone ja talouselämämme uudelleenmuovailua. Minä ja ministeritoverini käsittelemme jo kuukausia tätä kysymystä. Mutta en halua näitä suunnitelmia toittottaa maailmalla, ennenkuin ne ovat perusteellisesti harkitut. Puhutaan valtiomuotoreformista. En pidä tästä sanasta tässä muodossa. Unkarin valtiomuoto on jotain elävää, taipuisaa ja sanaan "valtiomuoto" sisältyy jo itsestään reformikäsitemme. Ei ole niin, että kun jotain määrättyihin muotoihin - sanokaamme 90 - 100 - 120 vuoden aikana luotua - muutamme tai uudistamme, vaan kun ajattelemme ja määrättyissä suhteissa etsimme uusia muotoja, niin noudatamme yksinkertaisesti perustuslaillista elämää. - - - Valtiomuodon uudistus ei näinollen ilmeisestikään merkitse sitä, että kumoamme kaikki ja teemme jotain kokonaan uutta, - - -. Intressiedustukset huomaavat kehittyessään, toiselta puolen omat, toiselta puolen valtion kokonaisedut. Sanalla sanoen: henkilön kehitys on käynnissä, toisella puolen laajentava, toiselta syventävä merkitykseltään, ja kaksoisprosessiin on valtiollinen koneisto, ensisijassa pääsuunnan antava koneisto, s.o. lakiasäätävä, sovellettava."

Samaan seikkaan voisi myöskin viitata se ulkoasiainministeri Csáky'n lausunto, jonka hän antoi italialaisen lehden "Giornale d'Italia"n haastattelussa ja josta Ministeriölle kirjelmässäni n:o 2614, 25.9.40 tiedoitin.

Mikä lienee sitten aktivoinut tämän kysymyksen käsittelyn Unkarissa, jossa parlamentti ja poliittiset piirit suurelta enemmistöltään tähän saakka ovat olleet erittäin

vanhoillisia? Pöytätekijä on tietenkin ollut se uusi tilanne, johon Eurooppa suurpoliittisen kehityksen kautta on joutunut ja jossa vain yhä suuremman vallan keskityksen avulla, joka pystyy nopeisiin ratkaisuihin ja päätöksiin, on mahdollista parhaiten omia etujaan suojata, sen minkä pienet yleensä niillä pystyvät suojaamaan. Välittömästi Unkarin tämän suuntaiseen kehitykseen on sitäpaitsi vaikuttanut toinenkin tekijä. Aikoinaanhan Unkarissa kansallissosialismin ja fashismin vaikutuksesta syntyi n.k. "nuoliristiliike", jonka energiseksi ja epäilemättä taitavaksi johtajaksi tuli entinen majuri Szálasi. Tämä liike sai paljon tuulta siipiensä alle ja alkoi käydä vanhalle systeemille varsin epämukavaksi, josta syystä m.m. sen johtaja Szálasi saatettiin oikeuteen ja tuomittiin pitempiaikaiseen vankeuteen. Hänen vankeutensa olisi pitänyt kestää vielä yli puoli vuotta, mutta Siebenbürgenin kysymyksen yhteydessä toimitettu armahdus / ja tämä tapauksessa luulen myöskin Saksan painostuksen näyttelevän merkittävää osaa / vapautui myöskin majuri Szálasi. Tässä on huomattava, että Szálasin vangitsemisen jälkeen nuoliristiliikkeellä ei ollut pystyvää johtajaa, vaan hajosi se lukuisiin ryhmiin, joissa kukin johtaja kilpaili ylivallassa. Nämä ryhmät ovat esiintyneet tähän saakka kukin erikseen, milloin hallituksen oppositiona, milloin sen kannattajina, eikä niiden yhteistoiminta ole onnistunut, vaan päinvastoin hallituksen suosima hajaannus niissä on jatkunut. Hiukan ennen Szálasin vapauttamista kuitenkin nämä eri ryhmät saivat niin paljon kosketusta keskenään, että onnistuttiin valitsemaan kenraali Ruskó jonkinlaiseksi joh-

tajaksi. En kuitenkaan ole selvillä siitä, kuinka vahva hänen asemansa oli. Nyt on kuitenkin saksalaisten tietojen mukaan Unkarin "kansallisessa leirissä" täydellinen yhteisymmärrys syntynyt, jonka kautta tämä oikeisto-radikaalinen liike jälleen tulee muodostumaan tekijäksi, jota ei ole aliarvioitava. Liikkeen perustajajohtaja, vapautettu majuri Szálasi ja yllämainittu kenraali Russky ovat allekirjoittaneet yhteisen julistuksen, jossa todetaan, että heidän johtamansa ryhmät liittyvät yhdeksi liikkeeksi. Tämä organisatoorinen yhteytyminen on loppuun suoritettu lokakuun 6 päivään mennessä. Uudelleen yhdistyneiden nuoliristipuolueiden johdon ottaa jälleen majuri Szálasi käsiinsä. Hänen rinnallaan tulee olemaan johtajaneuvosto, johon kuuluu 4 jäsentä. Nämä jäsenet ovat kansanedustaja Csia, kenraali Russky, kansanedustaja kreivi Sechenyi ja entinen kansanedustaja Hubay, joka viimeainittu kesäkuun alussa jätti parlamentille vähemmistökansallisuuksien oikeuksia koskevan lakiesityksen, joka asiallisesti vastaa vähemmistösopimusta, mikä Saksan ja Unkarin välillä nyt Siebenbürgenin asian yhteydessä solmittiin, ja jonka esityksen johdosta mainittu edustaja Hubay silloin maanpetolliseksi katsotun toimintansa johdosta erotettiin parlamentista.

Mielenkiintoista tässä yhteydessä on myöskin todeta, että hallitus muutama päivä sitten kumosi sen kaksi vuotta sitten antamansa asetuksen, jonka mukaan virkamiehiä kielletään liittymästä jäseniksi nuoliristipuolueeseen. Nyt saavat virkamiehet jälleen siihen kuulua ja on heiltä

ainoastaan kielletty aktiivinen toiminta puolueessa, samoin kuin puoluetöimien vastaanottaminen. Lopuksi on syytä merkitä, että nuoliristipuolueella on minulle kerrotun mukaan hyvin laaja kannatus nuoremassa upseeristossa ja virkamiehissä.

Undistan vielä, että alussa mainitut huhut muutosten muodosta perustuvat "kaupungilla kuultuihin" puheisiin, josten ne voivat olla pitemmälle meneviä, kuin mitä todellisuus tulee olemaan, mutta etteet pääministerin puheesta osottavat, että suunnitelmia jonkinlaisista muutoksista Unkarin valtiomuodossa on tekeillä. Minkälaisiksi ne lopullisessa muodossaan kiteytyvät, jää nähtäväksi.

Ramstedt

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Wuorimaa

9/10 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2725

Budapesti

SSA

9

P:NÄ

loka

KUUTA 19

40.

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 27, Unkarilais-

rumanialaiset suhteet.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministe-
riölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 27

Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Ministeri:

Antti Miettinen

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Budapesti ssa 9 p:nä loka kuuta 1940.

Asia: Unkarilais-romanialaiset
suhteet.

Kuten jo otsakkeessa mainittua asiaa käsittelevässä edellisessä raportissani mainitsin, oli Unkarissa syntynyt tyytymättömyyttä siihen tapaan nähden, jota romanialaiset käyttivät Wienin sovintotuomiota täytäntöön pannessaan. Mainitsin m.m., että käytännöllisiä kysymyksiä selvittämään Budapestiin saapuneen romanialaisen valtuuskunnan puheenjohtaja oli matkustanut Bukarestiin selvittämään unkarilaisten esittämiä moitteita ja vaatimuksia. Nämä romanialais-unkarilaiset neuvottelut ovat siitä saakka olleet pysähdyksissä ja joutuneet umpikujaan, sillä unkarilaiset väittävät romanialaisten väkijoukkoja ja julmuuksia tekemällä terrorisoineen Rumanialle jääneillä alueilla olevia unkarilaisia, että he siellä poistuisivat, vieläpä heitä suorastaan massoittain karkoittavankin, samoin kuin syyttävät Rumanian lehdistöä mitä räikeimmästä unkarilaisvastaisesta toiminnasta. Tästä johtuu, että Unkarin lehdistö on nyt myöskin ottanut jyrkän sävyn Rumaniaa vastaan ja hallitus ryhtynyt vastatoimenpiteisiin samassa mitassa, ehkäpä vielä jyrkemmässäkin kun mitä sen käsityksen mukaan Rumanian viranomaiset ovat tehneet. Täten on myöskin Unkarin Siebenbür-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

genin alueelta karkoitettu lukuisia rumaniaalaisia johtohenkilöitä, heidän omaisuutensa takavarikoitu jne. Unkarin lehdistön huomautukset Rumaniaa vastaan ovat olleet erittäin jyrkkiä ja uhkaavan luontoisia. Hallituksen miltei virallinen äänenkannattaja "Pester Lloyd" kirjoitti 6. 10 pääkirjoituksen "kärsivällisyyskokeen loppu", jonka tiedän hallituksessa laadituksi. Siinä puhutaan siitä ymmärtämyksestä, jota Unkarin taholta Rumaniaan nähden on tähän saakka osotettu, mutta että koska Rumania ei ole siitä vetänyt johtopäätöksiä eikä noudattanut samanlaista ymmärtäväistä politiikkaa, Unkarin on täytynyt ryhtyä vastatoimenpiteisiin. Kirjoitus loppuu: "tahdomme tämän ymmärtämyksen säilyttää ja valmistumme siihen, että pian jälleen saamme osottaa armoa oikeuden asemasta. Nyt otamme kuitenkin oman asemamme käsiimme ja tiedämme, että meidän onnistuu opettaa eurooppalaisiksi valtioksi muodostunutta Rumaniaa, kuinka ansaitaan kunnia olla eurooppalainen valtio ja millä edellytyksellä jokin valtio voidaan ottaa tasa-arvoisena eurooppalaiseen kansojenperheeseen."

Kun unkarilaiselta taholta oli saatavissa vain unkarilaisia näkökohtia esittäviä lausuntoja, pistäydyin Saksan lähettilästä tapaamassa kysyäkseni hänen käsitystään teräväksi kehittyneen tilanteen johdosta. Hän sanoi valittavana, että tällaiseen tilanteeseen on tultu ja että unkarilais-rumaniaalaiset neuvottelut ovat joutuneet umpikujaan, mutta oli hän sitä mieltä, että kummallakin puolella on asioita huomattavasti liioiteltu vaikkakaan niiden vakavuutta ei voida kieltää. Väkivaltaisuuksia on tehty molemmin

puolin, missä enemmän, on mahdoton tietää. Hän oli kuitenkin vakuutettu siitä, että asia tulee selviämään rauhallista tietä ja rajoittumaan tähän sekä koti- että ulkomailla harjoitettuun sanomalehtikirjoituspropagandaan. Kun kysyin häneltä saksalaisista joukoista Rumaniasa, niin huomautti hän vain, ettei näitä joukkoja niin paljon ole, mutta että koska Saksa on sitoutunut takaamaan Romanian nykyiset rajat ja Rumania itse on pyytänyt sotilaslähetyskuntaa maahansa uudelleen organisoimaan Romanian armeijan, niin on Saksa tämän tehtävän vastaanottanut ja lähettänyt pienemmän määrän erikoisjoukkoja maahan.

Näinollen on odotettavissa, huolimatta ulkonaisista hälyyttävistä merkeistä, ettei rumaniaalais-unkarilainen vastakohta tule saamaan sen pahempia muotoja, vaan selvitetään tavalla tai toisella sovittelutietä. Oletettavasti akselivaltojen painostuksesta onkin päästy niin pitkälle, että Budapestin lehdet 9. 10 ilmoittivat, että kaksi Rumanian edustajaa on 8. 10 saapunut Budapestiin neuvottelemaan karkotuskysymyksestä ja sen aiheuttamista toimenpiteistä. Virallisen tietotoimiston uutinen asiasta loppuu seuraavasti: "kysymys on Rumanian ja Unkarin hallitusten välillä pohdinnan alaisena ja tulee neuvottelujen tulosten mukaan ratkaistavaksi."

Ramona Korman

Edellä olevan tultua kirjoitetuksi ilmoitetaan, että rumaniaalais-unkarilaiset neuvottelut ovat katkenneet ja Rumania kääntynyt asiassa akselivaltojen puoleen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Wuorimaa /

9/10 1940

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2726 251

Budapesti SSA 9 P:NÄ loka KUUTA 1940.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 28, Sisäisestä

tilanteesta Unkarissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 28

Sisäisestä tilanteesta Unkarissa.

Ministeri:

Ramékhtomka

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Budapestissa 9 p:nä loka kuuta 1940.

53/370 Sal. S - 40

25/10 - 40

Asia: Sisäisestä tilanteesta

Unkarissa.

5 027

Raportissani n:o 26 koskettelin tätä asiaa, mutta on minun syytä siihen palata eräiden uusien ilmiöiden johdosta. Kuten tuossa raportissani mainitsin, ovat Unkarin nuoliristijohdajan Szálasin vapauttamisen jälkeen puolueessa syntyneet eri ryhmät jälleen yhtyneet hänen johtoonsa ja muodostavat nyttemmin kompaktin ja merkitsevän oppositioryhmän hallitukselle. Mutta ei siinä kyllin, joukko tähän asti hallituspuolueeseen kuuluneita jäseniä ja varsin huomattaviaakin henkilöitä m.m. entinen pääministeri Imrédy, on hallituspuolueesta eronnut ilmeisesti tarkoituksella liittyä, mikäli liittyminen ei jo olekin tapahtunut, nuoliristipuolueeseen. Imrédy on tunnetusti saksalais-ystävällinen ja kansallissosialismin ymmärtäjä ja olen täällä huomattavissa piireissä kuullut sanottavan, että hänen liittymisensä nuoliristiryhmään on vallassa olevalle suunnalle paljon vaarallisempi kuin Szálasin vapauttaminen ja puolueen jälleenyhdistyminen, sillä Imrédy on se henkilö, johon Saksassa on suuri luottamus, suurempi kuin Szálasiin. Merkittävänä ilmiönä on mainittava myöskin se, että pääministeri Teleki on muutama päivä sitten ottanut majuri Szálasin vastaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pitempään keskusteluun, seikka, mikä näyttää ainakin eräis-
sä vanhoillisissa piireissä herättäneen varsin pahaa verta
ja verrattain voimakkaita syytöksiä Telekiä vastaan, koska
hän muka tällä teollaan on osottanut sekä poliittisen tai-
tamattomuutensa että heikkoutensa. Sanotaan, että maanpetok-
sesta kuritushuoneeseen tuomittu tämän vastaanoton kautta
on täysin rehabilitoitu kansan silmissä ja hallituksen
arvovalta saanut iskun. Pääministeri on antanut jättää,
huomattuaan arvostelun, lehdille selostuksen, jossa hän
huomauttaa ottaneensa Szálasin vastaan vain viime maini-
tun omasta pyynnöstä sekä ettei ole ollut kysymystäkään
mistään kompromissista nuoliristisuunnan pyrkimysten ja aat-
teiden kanssa. Samalla mainitaan tuossa selityksessä, että
uusi juutalaislaki on valmisteilla, jossa juutalaisten oi-
keuksia tullaan entisestään rajoittamaan. Senjälkeen kun
virkamiehiltä peruutettiin tähänastinen kieltö kuulua puo-
lueisiin, väitetään nuoliristin julkisten kannattajien run-
saasti lisääntyneen nimenomaan näissä piireissä ja eräs
virkamies kertoi työväen keskuudessa jo olevan puoli mil-
joonaa nuoliristin jäsentä. Hallitus yrittää nyt suunni-
tella ja valmistella eräänlaisia uudistuksia, kuten jo
olen kertonut, sekä hallinnollisella että sosialisilla
aloilla, mutta väitti tuo viime mainittu virkamies, ettei
hallitus ennätä kehityksen mukana, joka käy sen toimin-
taa nopeammin. Jatkuvasti puhutaan kaupungilla piakkoin ta-
pahtuvasta hallituskriisistä, vaikkei sellaisen mahdollisuut-
ta hallituksen taholla tunnustetakaan, vaan päinvastoin se-

litetään, että hallituspuolue itse on pakottanut epäluotettavat ainekset /Imrédy y.m./ eroamaan hallituspuolueesta ja on se siten tullut ehjemmäksi. Tosiasia lienee kuitenkin, että hallituksen asema yleisessä mielipiteessä on heikontunut. Konservatiivisissa piireissä toivotaan, että jos tilanne kehittyisi äärimmilleen, valtionhoitaja hätäkeinona järjestäisi sotilasdiktatuurin estääkseen nuoliristiläisiä pääsemästä valtaan.

Ilmassa on epäilemättä poliittisen kriisin tuntua. Vain kehitys osottaa, miten se selviää.

Talouselialalla tulee saamieni tietojen mukaan tapahtumaan radikaalinen muutos, jonka seuraukset ovat varsin synällenkäyviä ja tuloksena huomattava olojen kallistuminen. Eräs Pestin johtavan pankin johtajista sanoi minulle eilen, että "Saksa on antanut meille puolet Siebenbürgeniä ja nyt esittänyt siitä laskun". Saksa vaatii, että Unkarissa oleva erilainen "Aufgeld"-järjestelmä eri valuutoille, joka Saksan suhteen on ollut erittäin alhainen, on muutettava yhtäläiseksi kaikkiin maihin nähden, ja lienee kysymyksessä, että tämä "Aufgeld" on 25 %. Se on tähän saakka dollariin, puntaan, Sv.frangiin nähden ollut 40-55 %, Rmk:aan 17-18 %. Unkarin on tähän vaatimukseen suostuttava, mutta ei sitä vielä ole pantu täytäntöön, koska sen tuloksena tulee todennäköisesti olemaan se, että kauppa Italian ja Unkarin ja Sveitsin ja Unkarin välillä tulee suurin piirtein lakkaamaan, ellei jotakin keinoa tämän asian järjestämiseksi keksitä, esim. maksamalla peitettyssä muodossa tasoitusta. Tästä syystä ovat unkarilaiset paraillaan

neuvottelemassa Roomassa ja menevät sieltä Sveitsiin. Neuvottelujen päätyttyä tulee yllämainittu uudistus toimeenpantavaksi aivan lähi aikoina ja sen tuloksena tulee olemaan Saksan ehdoton dominatio Unkarin ulkomaankaupassa ja samalla kaiken sekä kotimaisen tuotannon että varsinkin tuontitavaroiden hintojen voimakas nousu. Unkarin kansallispankin kaksi johtajaa on jättänyt eroanomuksensa, koska eivät ole halunneet vaadittua menettelyä Unkarille vahingollisena hyväksyä, mutta lienee tähän mennessä ainakin toinen heistä saatu taivutetuksi jäämään edelleen paikalleen.

Ramona Wirtman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestissa oleva lähetystö raportti n:o 21.

Ministeri Wuorimaa

9/10 1940.

BUDAPESTI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

2727 252

Budapesti SSA

10

P:NÄ

loka

KUUTA 19 40

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeri LE

ASIA: Reportti n:o 29, Juntalaiset

Bulgariassa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeri-
ölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 29
Juntalaiset Bulgariassa.

Ministeri:

Ramé Blomme

RAPORTTI n:o 29

Budapestissa 9 p:nä loka kuuta 19 40

54/371 Sal. S - 70

27/10-40

Asia: Juutalaiset Bulgariassa.

5 C27

Juutalaisiin kohdistuvia määräyksiä annetaan vähitellen kaikissa maissa ja heidän toimintaansa pyritään rajoittamaan. Niinpä on sellaisia Unkarissa, Jugoslaviassa ja varsinkin Rumanian viime aikoina annettu ja annetaan edelleen. Aivan viimeksi on Bulgaria julaissut "Lain kansan suojelemiseksi". Perusteluissa huomautetaan että Bulgarian valtion ja kansan ihanteena aina on ollut vapaus toisrotuisista kansanosista ja vierasrotuisista vaikutuksista. Laki sisältää kolme pääkohtaa.

1. Kaikki kansainväliset ja salaiset järjestöt kielletään. Tämä merkitsee sitä, että kaikki ulkomaisella rahalla finanssoidut tai organisatorisesti ulkoapäin tuetut yhtymät, kuten looshit, klubit, yhdistykset ja järjestöt hajotetaan ja niiden omaisuus takavarikoidaan valtiolle. Poikkeuksena ovat järjestöt, joiden tehtävänä on palvella kansanvälistä tieteellistä yhteistyötä tai ammatillisia tarkoituksia tai jotka ovat edellyttetyt kansainvälisissä sopimuksissa kuten esim. Punainen Risti.

2. Rajoitukset juutalaissyntyisiin koskevat niitä, joiden molemmat vanhemmat ovat juutalaista alkuperää tai joiden isä on juutalainen eikä ennen avioliittoa ole kristinuskoon kastettu. Kaikkien, joita laki koskee, on näytettävä toteen alkuperänsä määrätyn ajan kuluessa. He eivät saa olla missään

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valtion, kunnan tai muussa julkisessa toimessa. Armeijaan ei heitä myös päästetä. Maakiinteistöä eivät he myöskään saa omistaa. Vapaihin ammatteihin saavat he osallistua vain siinä prosenttimäärässä, mikä vastaa juutalaista vähemmistökansallisuutta. Bulgariassa juutalaisia ei saa ottaa Bulgarian kansalaisiksi. He eivät saa olla omistajia eikä osakkaita liikkeissä, jotka toimittavat tai kustantavat sanomalehtiä, aikakauskirjoja tai kirjoja, eivät myöskään olla toimittajina, tai aikakauskirjojen julkaisijoina, paitsi niissä lehdissä, jotka ovat tarkoitettut juutalaiselle vähemmistölle. Tämä koskee myös elokuvavalmistusta, elokuvakauppaa, teattereja ja kinoja samoinkuin niihin liittyviä ammattialoja. Juutalaisille, jotka tuollaisissa yrityksissä ovat mukana, on määrätty aika, minkä kuluessa heidän on osuutensa likvidoitava. Valtion-, kunnan- ja julkisissa töissä ei juutalaisille saa antaa tehtävien tai töiden suorituksia /Lieferungen/. Kauppakamarien ja ammatillisten järjestöjen ehdotuksesta määrää kauppaministeri yhteisymmärryksessä mainitun neuvoston kanssa, montako prosenttia juutalaisia kauppiaita ja teollisuusyrityksiä kutakin lajia saa toimia. Liikkeet, joiden omistajat ovat juutalaisia, saavat pitää palveluksessaan vain niin monta juutalaissyntyistä, että se vastaa juutalaisten prosenttimäärää sillä paikkakunnalla. Sitäpaitsi eivät juutalaiset saa palkata palvelukseensa bulgarialaista palveluskuntaa.

3. Määräykset kansallismustaisen propagandan ehkäisemiseksi sisältävät rajoituksia yhdistysten, laustosten ja henkilöiden toimintaan, jotka salaa tai julkisesti tuollaista propagandaa harjoittavat tai yrittävät.

Laki on hallituksen valtuuksilla pantu voimaan ja tulee kansalliskokouksen vahvistettavaksi sen ensimmäisissä syysistunnoissa.

Harri Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 70.

Ministeri Wuoremaa

10/10 1940

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 2728 253

Budapesti S S A 10 P: NÄ loka K U U T A 19 40.

VIITTAUS: N

P: NÄ K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö L L E

ASIA: Raportti n:o 30, Tilanteesta Balkanil-
la ja muuallakin.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministe-
riölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 30

Tilanteesta Balkanilla ja muuallakin.

Ministeri:

Raimo Korte

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Budapesti:ssa 10 p:nä loka kuuta 19 40.

55/371 Pal. 8-70
25/10-70

Asia: Tilanteesta Balkanilla ja
muuallakin.

5 C47

Brennerin kohtaus on luonut jälleen aktualiteettia Balkaninkin kysymyksiin ja yleensä tilanteeseen itäisellä Välimerellä ja sen piiriin kuuluvilla alueilla. Kuitenkin ovat tehdyt päätökset vain asianomaisten päätösentekijäin tiedossa ja kohtauksesta vedetyt johtopäätelmät olettamuksia, jotka perustuvat todennäköisyyslaskelmiin.

Budapestin poliittisissa piireissä valetaan kannuja asiain kehitykseen nähden ja lienee niistä syytä hiukan mainita. Englannin säännöllisesti heikkenevä asema on ensi sijassa pannut arvioimaan, että akselivaltojen huomio nyt entistä enemmän tulisi keskittymään Englannin vaikutuksen lopulliseen tuhoamiseen Balkanilla ja itäisellä Välimerellä. Kun brittiläiset pääbastionit ovat olleet tähän saakka Rumaniasa ja Kreikassa, katsotaan huomion ensi sijassa kääntyneen noihin maihin. Rumania on jo suurin piirtein selvä, saksalainen määräämisvalta on sinne ulottunut ja saksalaisen sotaväki suojelee öljyalueita englantilaisilta sabotage- ja tuhoamisyrityksiltä, täyttäen annetut garantian velvoitukset. Englantilaiset ja heitä kannattava aines poistetaan mitä kiireimmin. Kreikka lienee tällä suunnalla näinollen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viimeinen linnake, jossa Englannilla vielä on jotain sa-
nottavaa ja tuohon kohtaan arvellaan nyt akselin, lähinnä
Italian, kiinnittävän huomiota. Siksi odotetaan siellä jo-
tain tapahtuvaksi, mutta mitään varmaa ei tiedetä. Aikeista
Jugoslaviaan nähden ja maan sisäisestä rikkinäisyydestä jat-
kuvat jutut edelleen samaan suuntaan, kuin olen aiemmin
kertonut.

Kreikan kysymys on Italiaa jo pitemmän aikaa kiin-
nostanut ja varsinkin Albanian valtauksen jälkeen on se
tullut entistä mielenkiintoisemmaksi. Jatkuvia hyökkäyksiä
Italian lehdistössä Kreikkaa vastaan ei puutu ja viime-
mainittu puolestaan on koettanut turvautua Välimerellä
vahvimaksi arvioimaansa voimaan, Englantiin. Tämä voima
näyttää kuitenkin nykyään siksi heikolta, että Kreikalle
siitä tuskin enää apua on, vaan lienee sen ennen pitkää
joko taivuttava tai taituttava.

On ehkä tässä yhteydessä mielenkiintoista merkitä,
miten "Popolo d'Italia"n hyvin informoitu kirjoittaja Mario
Appellius käsittelee Venäjän asemaa Brennerin jälkeen. Hän
on koonnut vaikutelmansa 11 pykälään, joista meitä lähin-
nä kiinnostaa Venäjää koskeva, mikä kuuluu: "Neuvostovenäjä
on myös antiplutokraattinen valta, joka luonnonmukaisesti
suuntautuu Persian lahtea ja Arabian merta kohti. Neuvosto-
venäjän elintila sopeutuu /einfügen/ organisesti eurooppalai-
seen ja aasialaiseen elintilaan." Neuvostovenäjä olisi siis
tämän mukaan saatu kiinnostumaan Persian ja Turkin piirissä
ja niiden takana oleviin alueisiin, suunta, johon Saksasta

käsin jo pitkät ajat tiedän sitä koetetun kiinnostaa, kuitenkin tähän saakka onnistumatta. Unkarilaisella taholla on kerrottu, että Venäjän epäintressoimiseksi Euroopassa, mikä olisi jo tosiasia, sille on luvattu alueet Persiasta lähtien Intiaa myöten.

Espanjan sisäministerin matkasta Berliiniin ja Roomaan sekä sen pitkäaikaisuudesta on täällä luotettavimmissa piireissä mainittu, että hänellä olisi ollut rauhanvälitystarjous mukanaan sekä Englannin tiedustelu rauhan mahdollisuuksista. Brennerin tuloksena olisi kuitenkin ollut kielteinen vastaus, akselivallat eivät nyt enää suostu neuvotteluihin, vaan tahtovat kerta kaikkiaan hävittää Brittiläisen imperiumin ja jakaa sen perinnön luopumalla Aasiasta ja luomalla Eurafrikan kokonaisuuden. Tästä asiasta ilmestyi muuten kolmen vuotta sitten Saksassa teos "Die drei grossen A" /Amerika, Afrika-Eurooppa, Aasia/, jossa tällaista uutta maailman jakoa ennustettiin ja josta aikanani lienen maininnutkin.

Budapestissa liikkuvien puheiden mukaan tulee Kreikka alistettavaksi joko Saksan tai Italian vaikutuspiiriin ja Jugoslavia jaettavaksi Saksan, Italian, Unkarin ja Bulgarian kesken, jättämällä noin vanhan Serbian alue itsenäiseksi. Bulgarialla on myös vanha pyrkimyksensä saada Kreikalta takaisin entinen satamansa Egeanmeren rannalla. Tätä vaatimusta ei vielä julkisuudessa ole esitetty, mutta tullaan oikealla hetkellä esittämään. Mitä Jugoslaviaan tulee, olisi yleinen kehitys huomioonottaen täysin loogillista, jos joidain aluemuutoksia siellä syntyisi, onhan sekin maa eräs

Versaillesin luomia ja tuon rauhan on valtakunnankansleri Hitler päättänyt perustuksiaan myöten hävittää.

Unkarissa on parina viime päivänä kutsuttu takaisin aseisiin joukko äsken vapautettuja reservejä. Onko kysymys uudesta painostuksesta Rumaniaa vastaan pakolaisasian yhteydessä /katso raporttiani n:o 27 / vai onko valmiustoi-
menpiteet johonkin muuhun määräävinä, en voi sanoa.

Arne Hönne

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeriö Huorinen

10/10 1940

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

2729 254

56/371 Pal. 8 - 40

Budapesti SSA 10 P:NÄ loka KUUTA 19 40

27 - 40

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C27

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 31, Unkarin nuoli-
ristipuolueen ohjelma.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriöl-
le Budapestin-lähetystön raportin n:o 31
Unkarin nuoliristipuolueen ohjelma.

Ministeri:

Aune Mörö

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 31

Budapestissa 10 p:nä loka kuuta 19 40

56/371 Pal. S -40

25/10-40

Asia: Unkarin nuoliristipuolueen
ohjelma.

5 027

Unkarin jonkun aikaa hajaryhmiin eronnut nuoliristipuolue on, sen versinaisen johtajan ent. majuri Szalas'in armahdustietä päästyä vapaaksi, jälleen hänen johdollaan yhtynyt yhdeksi ryhmäksi, kuten olen kertonut. Tämän rekonstruktion jälkeen on Szalasi myös julaissut ohjelmansa. Sen pääkohdista, jotka muuten vastaavat kansallissosialistisen opin teesejä, mainittakoon seuraavaa. Puolueen nimi on "Unkarin sosiaalinen kansanliike".

Puolue tahtoo kristillisellä pohjalla luoda sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, positiivisen rotusuojan, ja voimakkaan kansanvaltion Karpaattilaaksossa. Maatalousalalla tahtoo se vapauttaa 3 miljoonaa "omistamatonta" maareformin kautta, jolla luodaan viljelys- ja asuintiloja, perustetaan maanvuokraosunskuntia ja uutisviljelyksiä. Tämä ei saa tapahtua vain juuntalaisilta otettujen kiinteistöiden avulla, vaan kaikkialla, missä kansan etu sitä vaatii. Työväestökysymyksessä vaatii ohjelma kunnollisen palkan kunnollisesta työstä, niin että äiti jälleen voi antautua perhehuoltoon. Sivistyneistöön nähden vaaditaan: luokkaylpeyden ja kastihengen aika on ohi, sivistyneistön on pyrittävä lähemmäksi kansaa, toimittava "kansan suunnassa". Sitten sanotaan: "eri kansat yhteisessä isänmaassa, Tapaninvaltakunnassa, alkavat

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vapautua vanhasta vierashenkisen juutalaisen kulttuurin orjuudesta, noustakseen uuteen omia kansallisia arvoja omaavaan uusia-
tuhanteen. Unkarin sosiaalinen kansanliike tahtoo, tukien yhteiseen kansalliseen voimaan, toteuttaa kaiken edellämainitun modernin korporativismin muodossa yhdessä sellaisten miesten kanssa, jotka ovat osottaneet ymmärtävänsä ajan merkit".

Ohjelmasta on vielä mainittava suhde kirkkoon. Siitä sanotaan: "Annamme Jumalalle, mikä hänelle kuuluu ja kansalle, mikä kansalle kuuluu. ~~Me~~ ei liikuta, mitä muut kansat uskonnollis-moraalisessa suhteessa tekevät. -- Suhtautumisemme kirkkoon riippuu siitä, missä määrin se pysyy puolueettomana unkarilaisen kansallisen yhteiskunnan /Gemeinschaft/ taisteluun nähden. Kirkko on vastuussa niistä seurauksista, jotka voivat aiheutua kirkon vihamielisestä asennoitumisesta kansamme vapautta vastaan. Väite, että olemme lännen ja idän yhtymäkohdassa, saattoi 1933 olla oikea, mutta sitten otti saksalainen kansallissosialismi maapallomme kansojen kohtalot käsiinsä. Meidän ottama länsi-itä asenteemme loppui silloin hämmästyttävän nopeasti ja isänmaastamme tuli yhtäkkiä rajaelinalue pohjois- ja etelä Euroopan kansoille. On muodostumassa Pohjoiseurooppa Saksan ja Eteläeurooppa Italian johdolla ja mukautumisen tähän uusjärjestykseen voi toimittaa vain nuoliristipuolue".

Nämä otteet puolueen ohjelmasta antavat selvän yleiskuvan sen pyrkimyksistä, eivätkä ne ainakaan tällä hetkellä kaivanne enempiä reunamuistutuksia. Puolueen vastustajain piireissä on minulle väitetty ohjelman sellaiseksi, ettei sitä ollenkaan voi ymmärtää. Mielestäni ainakin edelläolevat pääkohdat ovat riittävän selvät.

Ramellus

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Kuorimanen

17/10 1940

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2755
256.

58/571 Pal. S -Yo.

Budapesti S S A 17 P: N Ä l o k a K U U T A 19 40.

28/10 - Yo

VIITTAUS:

N

P: N Ä

K U U T A 19

P: T T Y

n:o

5 C27

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 32, Eräs keskustelu ti-
lanteesta Tonavan laaksossa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministe-
riölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 32

Eräs keskustelu tilanteesta Tonavan laaksossa.

Ministeri:

Rinne

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Budapesti ssa 17 p:nä loka kuuta 19 40.

Asia: Eräs keskustelu tilantees-
ta Tonavan laaksossa.

Keskustelin pitempään ulkoasiainministeriön sanomalehti- ja kulttuuriosaston päällikön kanssa, joka on vaikutusvaltaisin henkilö ulkoasiainministeriössä ja ulkoasiainministerin erikoinen luottamusmies.

Tiedustelin häneltä ensin, mitä hän arvelee unkarilais-rumanialaisten neuvottelujen saamasta käännteestä ja tulevastakin saksalais-italialaisesta ratkaisusta riitakysymysten suhteen. Hän sanoi ensin, että koska Rumania on tullut saksalainen protoktoraatti, ei Unkari voi kärjistää asennettaan suurvallan suojeluksen alaista vastaan. Mitä itse tulevaan akselivaltojen sovittelulausuntoon tulee, oli hän siinä käsityksessä, etteivät ne voi muuta kuin esittää välittelyn tapahtuneiden karkoitusten ym. johdosta ja määrätä sellaiset vastaisuudessa lopetettaviksi. Unkarin lehdistö on myös saanut ohjeet lopettaa kaikki hyökkäilevät kirjoitukset Rumaniaa vastaan ja samoin lienee tapahtunut Rumaniaakin.

Yksi seikka asiassa ainakin on selvä, ja se on, ettei tämän kysymyksen yhteydessä mitään aseellista kon-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

fliktia tule syntymään, eivätkä akselivallat sellaista sal-
lisikaan.

Tiedustellessani yleispoliittista tilannetta, kertoi
haastateltavani, ettei hän siitä kovinkaan paljoa tiedä.
Että sekä Saksalla että Italialla joitakin suunnitelmia
Jugoslaviaan ja Kreikkaan nähden on olemassa, on ilmeis-
tä, mutta niiden toteuttamisajasta samoin kuin laadusta-
kaan ei hän voinut mitää sanoa, huomautti vain sen ver-
ran, ettei hän luullut Jugoslavian asiain järjestelyn
ajan vielä olevan käsillä. Akselivallat painostavat vain
tällä hetkellä Jugoslaviaa varauksitta tunnustautumaan ak-
seliin kuuluvaksi.

Kysyessäni Unkarin sisäisestä tilanteesta, vastasi
hän siihen verrattain epämääräisesti varsinkin mitä tu-
lee nuoliristin toimintaan ja mahdollisuuksiin. Kun kysyin
niistä valtiollisista uudistuksista, joista pääministeri
puheessaan on maininnut ja kerroin eräistä kuulemistani
huhuista, joiden mukaan edustajakamari lopetettaisiin ja
senaatti muutettaisiin korporatiiviseksi edustukseksi, sanoi
hän, että nuo huhut ovat epäilemättä liian pitkälle me-
neviä. Edustajakamaria ei hajoteta, mutta on selvää, et-
tä kansanedustuksen muodoissa muutoksia tulee tapahtumaan,
joista hän ei kuitenkaan vielä voinut lähemmin mainita.

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Kuorimanen

25/10 1940.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2793 262

Budapesti SSA 25 P: NÄ loka KUUTA 19 40.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti n:o 33, Sisäisestä tilantees-
ta Unkarissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin 33,

Sisäisestä tilanteesta Unkarissa.

Ministeri:

Ramék Horn

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Budapesti ssa 25 p:nä loka kuuta 19 40.

Asia: Sisäisestä tilanteesta
Unkarissa.

Otsakeasiaa olen jo parissa aikaisemmassa raportisani kosketellut, eikä niissä esitettyihin lausuntoihin tällä hetkellä ole paljoakaan lisättävää. Seuraavassa kerron eräistä yksityiskohdista, jotka täydentävät jo antamaani kuvaa.

Puhuu nykyään kenen politiikasta kiinnostuneen henkilön kanssa tahansa, myöntävät kaikki sisäisen tilanteen epäselvyyden. Erikoisen kiusallisia ovat olleet suuret lakot hiilikaivosteollisuudessa, jotka sen toiminnan ovat kokonaan pysäyttäneet, mutta joista Unkarin lehdistö ei ole saanut mainita sanaakaan. Sain eilen, 24.10 kuulla, että nämä palkankorotusvaatimuksen aiheuttamat lakot osittain olisivat viime mainittuna päivänä loppuneet sellaiseen tulokseen, että oli korotettu palkat 7 % lupauksella korottaa niitä vielä enemmän työn alkamisen jälkeen tapahtuvien neuvottelujen kautta. Kerrotaan, että lakkoalueelle olisi lähetetty sotaväkeä järjestystä valvomaan.

Huolimatta siitä, että maassa on hintakomissaari, nousevat hinnat kiireessä tahdissa jokseenkin kaikilla aloilla uhaten muuttaa tilanteen inflatooriseksi. Varsinkin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ovat elintarpeet, nahkatavarat ja vaatteet huomattavasti nousseet ja näyttää siltä kuin niillä aloilla, joissa vielä ei nousua ole tapahtunut, tavara olisi hävinnyt sitä odottamaan. Ellei tässä kysymyksessä järjestystä saada aikaan, tulee tyytymättömyys entisestään kasvamaan, sillä varsinkin vähävaraisen kansan elämä vaikeutuu tuntuvasti, eikä se nytkään liene kehuttava.

Unkarissa on toiminut ja toimii edelleen unkari-lais-saksalainen seura. Saksalaisesta aloitteesta oli kuitenkin muutama päivä sitten eräässä Budapestin suuressa hotellissa banketti, jossa perustettiin saksalais-unkarilainen klubi ja jossa pääosallisena unkarilaiselta taholta oli entinen pääministeri Imredy. Kysellessäni saksalaisilta klubin tarkotusta, sanoivat he, ettei sitä millään tavalla ole aiottu konkurentiksi unkarilais-saksalaiselle seuralle, vaan että tämä klubi perustettiin siksi, että koska nykyään hyvin paljon saksalaisia virallisia ja epävirallisia henkilöitä ja lähetystöjäkin liikkuu Unkarissa, ne tässä klubissa saisivat mahdollisuuden helpoimmin saavuttaa kosketusta haluamiensa unkarilaisten piirien kanssa.

Mitä herra Imredyn tulee, on hän, kuten jo aikaisemmin olen maininnut, parlamentissa hallituspuolueesta eronneen dissidenttiryhmän johtaja. Hänen mukanaan on 22 edustajaa hallituspuolueesta eronnut ja on näiden joukossa m.m. entinen ylä-Unkarin asiain ministeri Rosz, entinen puolustusministeri Ratz ja entinen kauppaministeri Kunder /joka kävi Suomessakin/. Imredyn ohjelma vaatii m.m. ei

ainoastaan intressiyhteyttä kansallissosialistisen ja fa-
shistisen Euroopan kanssa, vaan myöskin 'rehellistä maail-
mankatsomuksellista yhteyttä niiden toimintaan ja päämää-
riin. Parlamentin reformin yhteydessä vaaditaan ylähuoneen
ja poliittisten puolueitten hävittämistä.

Jälleen yhtynyt nuoliristipuolue esiintyy myöskin
aktiivisesti vaatimuksineen, jotka ovat puhtaasti kansal-
lissosialistisia.

Hallitus valmistelee uudistuksia sekä juutalaislain-
säädännön että valtiomuodon alalla, joista varsinkin edel-
lämainitusta kuuluu tulevan hyvin radikaalinen, mutta ky-
seeellistä on, kuinka nopeassa tahdissa hallituksen toi-
minta käy. Viittaan tässä suhteessa mainintoihini aikai-
semmissa raporteissani. Saksalaisella taholla huomautet-
tiin minulle, ettei keskiaikainen systeemi, jossa krei-
vit ja paroonit ovat ottaneet monopolikseen maan hallin-
non ja asiain hoidon, käsittäen kaikki muut vain pal-
velijoikseen alempaa luokkaa, ajan mittaan nykyaikaisissa
sosiaalisesti kehittyneissä oloissa voi olla pysyvä.

On näinollen jätävä odottamaan kehityksen kulkua.

Charles W. Hornum

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 34.

Ministeri Wuorimaa

31/10 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

60 371 Sal. 6-40

KIRJELMÄ n:o

2814

264.

2/11-40

Budapesti SSA 31 P:NÄ loka KUUTA 1940.

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 34, Unkari ja Kreikan

sota.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 34

Unkari ja Kreikan sota.

Ministeri:

Ramell-Holm

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Budapesti ssa 31 p:nä loka kuuta 19 40.

Asia: Unkari ja Kreikan sota.

60/371 Pal. 6-40.

7/11-40

5 047

Unkarin lehdistö on lukuisissa kirjoituksissaan ymmärtänyt Italian toimenpiteet Kreikkaa vastaan ja antaa niille täyden tunnustuksen. Tilanteen tällainen kehitys ei tullut minään yllätyksenä, olivathan merkit jo pitemmän aikaa osottaneet, mihin suuntaan asiat kypsyvät.

Unkarin poliittisissa piireissä huomautetaan, että täällä on mielenkiinnolla odotettu ratkaisua siitä, "tuleeko Kreikka olemaan valmis edelleen palvelemaan häviävää plutokratista systeemiä, vai tuleeko se, omat etunsa huomioon ottaen, selvästi liittymään uutta eurooppalaista järjestystä luovaan ryhmään". Vielä huomautetaan, että on Kreikan kansan kannalta valitettavaa, etteivät sen johtajat ole päättäneet viimemainitun laatuiseen ratkaisuun. Englantilainen garantia on tähän saakka pettänyt kaikki maat, jotka sen ovat saaneet ja on valitettavaa, ettei Kreikka tästä kokemusperäisestä tosiasiasta ole ottanut oppia. Harkinta-aikaa on Kreikalla ollut riittävästi. Vielä kiinnitetään Unkarissa huomiota siihen, ettei enää ole olemassa kansainliittoa ja että Balkaninliittokin jo kuuluu menneisyyteen. Akseli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vallat olivat ajatelleet Kreikallekin oman paikkansa uudessa järjestelyssä, mutta eivät voi sallia, että yksityiset maat antautuvat poliittisiin, vieläpä sotilaallisiin vehkeilyihin niitä vastaan. Konfliktin arvellaan kestävän lyhyen ajan ja paikallistuvan.

Edellä on mainittu niitä ajatuksia, joita Unkarin lehdistö ja virallinen taho viime tapahtumain johdosta esittävät. Vaikkei tällä kannanotolla tapahtumien kulkuun mitään vaikutusta olekaan, on se syytä panna merkille uutena osotuksena Unkarin selvästä asenteesta akselivaltojen puolella.

Runeholm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C22

ASIA: _____

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Neuvonnan

2/11 1940

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

2829 271

Budapesti

SSA

2

P:NÄ

marras

KUUTA 19

40.

VIITTAUS:

N

P:NÄ

KUUTA 19

P:TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

Ulkoasiainministeriö LLE

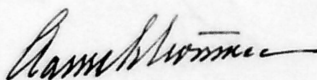
ASIA: Raportti n:o 35, Bulgaria ja

nykytilanne.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 35

Bulgaria ja nykytilanne.

Ministeri:

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Budapesti ssa 2 p:nä marras kuuta 19 40.

61/371 Sal. 8-70.

7/11-70

Asia: Bulgaria ja nykytilanne.

5 C27

Lokakuun 21 päivänä avasi tsaari Boris valtaistuinpuheella Bulgarian sobranjen uuden istuntokauden. Nykyisissä oloissa on tällä puheella suurempi merkitys kuin tavallisesti. Siinä painostettiin ensinnäkin Dobrudschan kysymyksen järjestelyä rauhallisen sovinnon tietä, mikä seikka on "paltauttanut perinteiden mukaiset suhteet Bulgarian ja Rumani-an välille ja luonut lähemmän yhteistyön mahdollisuudet molempien valtioiden kesken". Tämä tulos on kuitenkin saavutettu Saksan ja Italian johtajien aloitteesta ja ystävällisellä myötävaikutuksella, seikka, mikä entistä voimakkaammin on lujittanut ystävyyssiteitä Bulgarian ja noiden kahden suurvallan välillä. Suhteet Jugoslaviaan ja Turkkiin on järjestetty noiden maiden kanssa tehdyillä sopimuksilla /hyökkäämättömyyssopimukset/. Poliittiset ja taloudelliset suhteet Neuvostoliittoon kehittyvät edelleen edullisesti. "Hallitus voi antaa vakuutuksen, että se näinä vaikeina aikoina tahtoo ylläpitää ja mahdollisuuksien mukaan kehittää hyviä suhteita kaikkiin muihin valtioihin." Hallitus tulee tekemään voitavansa säilyttääkseen Bulgarian kansalle rau-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

han ja suojatakseen sen elinetuja.

Nämä ovat ulkopoliittiset pääkohdat kuninkaan puheesta. Niistä käy ennenkaikkea ilmi hyvien suhteiden syntyminen Rumaniaan, entistä läheisempi yhteys akselivaltoihin ja Kreikan mainitsematta jättäminen, kun sensijaan kaikki muut naapurit luetellaan.

Italialais-kreikkalaisen sodan puhjettua kävin tšekäläisen Bulgarian lähettilään luona kuulemassa, mitä hän maansa suhteista ulospäin kertoisi. Tästä keskustelusta mainitseen eräitä mielenkiintoisimpia seikkoja.

Balkanin liitto muodostettiin aikanaan Bulgariaa vastaan. Olihan Bulgarialla omat revisionivaatimuksensa: etelä-Dobrukscha ja se pieni alue Egeanmeren ja Bulgarian välillä, jolla sijaitsee Dedeagatschin satama ja joka Versaille sin rauhan yhteydessä liitettiin Kreikkaan, vaikkei tuo alue koskaan sille ollut kuulunut. Näitä revisionivaatimuksia vastaan oli toisten turvauduttava tekemällä n.s. Balkanin liitto. Pariisin etukaupunki-rauhassa tosin on määräys, että Kreikan on annettava Bulgarialle vapaa pääsy Egeanmerelle, mutta on viimeainittu tulkinnut sen niin, että sen on saatava tarpeellinen alue haltuunsa, kun taas Kreikka väittää, ettei ole kysymys kuin kuljetus- ja satamankäyttö-oikeudesta. Tähän bulgarialaiset vastaavat, että jokainen satama on mielissään saadessaan suuremman liikenteen, eikä sitä varten suuriin rauhansopimuksiin tarvita erikoismääräyksiä ja että siitä syystä sopimuksen pykälä tarkoittaa alueellista luovutusta. Tässä kysymyksessä ei koskaan ole

päästy sovintoon, vaan on se edelleen avoin ja Bulgarian vaatimus olemassa, vaikkei sitä viime aikoina ole julkisuudessa esitettykään, kun olosuhteet ovat olleet epäedulliset.

Tällä hetkellä on Turkki keskittänyt huomattavia joukkoja, noin 20 divisioonaa, sanoi lähettiläs, Bulgarian rajalle, ja jos Bulgaria nyt yrittäisi hankkia itselleen pääsyn Egeanmerelle, saisi se paitsi Kreikkaa myös Turkin vastaansa, mitä ei tahdota. Siksi tulee Bulgaria pysymään hiljaa ja odottamaan kehityksen kulkua. Onhan mahdollista, että satamakysymyksenkin vielä järjestyy ilman taistelua, missään tapauksessa ei Bulgaria voi asettaa itseään olotilaan, jossa se saisi eräät naapureistaan niskaansa.

Lähettiläs arveli mahdolliseksi, koska sodan alkamisen toisena päivänä oli ollut hiljaista, että ehkä vielä Kreikka Italian uhan alla taipuu ja sovinto saadaan aikaan, mutta ellei niin kävisi, sota päättyisi parissa viikossa Italian voittoon, sillä Italian prestige saisi kovan kolauksen, ellei se niin pientä vastustajaa nopeasti kukistaisi. Jos sota pysyy Italian-Kreikan välisenä, ei Turkki tule liikkumaan. Italialle taas on tärkeää päästä ensi tilassa Salonikiin katkaistakseen Kreikan yhteydet pohjoiseen.

Olavi Miettinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budjetissa olevan lähetysten raportti n:o 36.

Ministeri Nuoriman

9/11 1940.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 2862 276.

Budapesti SSA 9 P:NÄ marras KUUTA 19 40.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

AINMINISTE		
62 372 Sal. S. - 40.		
22/11 - 40		
VIITTAUS	OSASTO	ASIA
5	027	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 36, Eräitä tietoja.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 36

Eräitä tietoja.

Ministeri:

Aimee Korte

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Budapesti ssa 9 p:nä marras kuuta 1940.

62/372 Sal. S - Yö.

11-40

Asia: Eräitä tietoja.

Unkarin sisäisistä asioista ei tällä kertaa kuulu muuta, paitsi että parlamentissa parhaillaan käsitellään viiden nuoliristiedustajan luovuttamista oikeuteen, jossa heitä syytettäisiin maanpetoksellisesta toiminnasta. Se hermostuneisuus, josta aikaisemmin olen kertonut, on ulkonaisesti laskenut, muttei kadonnut, ja eri suunnat toimivat edelleen pyrkimystensä hyväksi. Tapasin muutamia päiviä sitten pääministeri Telekin, jolloin hän lyhyesti kertoi huomionsa kokonaan kiintyneen suunnitteilla oleviin uudistuksiin valtiomuotoreformin, maanuudistuksen ja juutalaiskysymyksen alalla. Kun kysyin, milloin asiat tulevat valmiiksi, sanoi hän, ettei ole mitään termiiniä asettanut, vaan esittää ehdotuksensa, kun ne on kypsäksi harkinnut. Hän ei sanonut minkään parlamentaarisen tai muun painostuksen antavan vaikuttaa itseensä ja toimintaansa, vaan hoitavansa asiat sen mukaan kuin katsoo oikeaksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Juutalaislaki valmistunee ensimmäiseksi ja juutalaispiireissä on sen johdosta huomattavaa levottomuutta.

Honvedin johtavasta piiristä sain tietää, että venä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

läiset ovat laajentaneet valtausalueitaan Tonavan suistomaalla ottamalla haltuunsa sen pohjoisen haaran Kilian ja keskihaaran Sulinan välisen alueen. Venäläisten eteneminen oli aiheuttanut taistelun rumaniaalaisten joukkojen kanssa, jotka sen jälkeen olivat peräytyneet. Lehdistöön ei asiasta ole päästetty sanaakaan. Venäläiset rajalinjaneuvottelijat olivat yht`äkkiä poistuneet ja heti sen jälkeen venäläiset joukot marssineet eteenpäin. Täten on 2 Tonavan kolmesta päähaarasta Venäjän valvonnan alaisena. Venäläiset tekivät tämän otteen, että heillä uudessa Tonavan komissionissa olisi vaikutusvaltaisempi asema ja suurempi sananvalta. Ja ehkä se myös oli vastaveto saksalaisten joukkojen Rumaaniaan tulolle. Mainitsen tästä merkittävästä tapahtumasta siltä varalta, ettei se kotona olisi tunnettu.

Raimo Korte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Vuorimaa

28/12 1940

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 3036 319
Budapesti S S A 28 P: NÄ joulukuuta 1940.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 37, Huomioita Budapestin
horisontilta.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 37

Huomioita Budapestin horisontilta.

Ministeri:

Runeberg

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Budapestissa 28 p:nä joulukuuta 1940.

Asia: Huomioita Budapestin horisontilta.

1 390 Val. S - 41

9/1-41

5 C27

En ole muutamaan viikkoon kirjoittanut poliittista raporttia Budapestista siitä syystä, ettei aikaisempiin tiedoituksiini ole ollut juuri mitään lisättävää. Lienee kuitenkin paikallaan näin ennen vuoden loppua muutamalla sanalla mainita eräistä tekemistäni huomioista.

Alkaakseni sisäisistä kysymyksistä on mainittava, että se oikeudenkäynti maanpetoksellisesta toiminnasta eräitä nuoliristin kansanedustajia vastaan, josta edellisessä raportissani mainitsin, joku aika sitten päättyi ja tuomittiin syytetyt eri pitkiin vapausrangaistuksiin. Olihan erästä syytetty murhayrityksen valmistelemisesta valtionhoitajaa vastaan, toista valtiojärjestyksen kumoamisaikeista. Saksa ei näytä puuttuvan tšekäläisten kansallissosialistien /nuoliristi/ suojeleminen eikä julkiseen tukemiseen ainakaan niin kauan kuin suuri taistelu kestää, onhan sille tärkeintä rauhan säilyminen täällä päin ja sisäisten konfliktien välttäminen. Etteivät olosuhteet täällä kuitenkaan saksalaisia monessakaan suhteessa miellytä, olen useista kuulemistani lausunnoista voinut todeta ja saman toteamuksen näyttää lähetystömme Berliinissäkin tehneet. Tosiasia tällä hetkellä kuitenkin on,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että nykyään tilanne Unkarissa on täysin rauhallinen ainakin ulkonaisesti, mikä ei kuitenkaan merkitse sitä, että nuoliristipuolue olisi taistelunsa lopettanut. Virallisella taholla ei tätä oppositiota kuitenkaan pidetä vaarallisena.

Ulkopoliittisesti on eräitä tapahtumia merkittävä. Ystävyyssopimuksen teko Jugoslavian kanssa on huomattavaksi, että sen kautta Unkari toistaiseksi on haudannut revisiovaatimuksensa sinnepäin. Sen tarkoituksena on myös Jugoslavian mielialan rauhoittaminen ja pyrkimys vetää maa lähemmäksi akselia. Epäilemättä asiasta on puhuttu tai sovittu Wienin kohtauksen aikana, sillä sen jälkeen tavatessani ulkoasiainministeri Csáky'n hän jo viittasi suhteiden lähentämiseen Jugoslaviaan. Liian suurta merkitystä sopimukselle ei kuitenkaan ole syytä antaa.

Pari päivää ennen joulua tiedotti Unkarin rautatiehallitus matkustavalle yleisölle, että 27. 12 lähtien "polttoaineen säästämistarkoituksessa" suuri osa junia lakkaa kulkemasta ja vain välttämättömimmät säilytetään sekä kehoitettiin lomalle ja pyhiksi maalle matkustaneita ennen tuota päivää palaamaan koteihinsa, koska sen jälkeen häiriötöntä matkustusta ei voida taata. Eräässä matkatoimistossa huomautettiin kuitenkin, että poliittiset tekijät ovat olleet tämän toimenpiteen takana. Ja onkin todettu, että saksalaiset sotilaskuljetukset Rumaniaan ovat viime päivinä siinä määrin kasvaneet, että rautatiet ovat suureksi osaksi niiden hallussa. Viime päivinä olen Budapestin kahviloissa ja ravintoloissa myös voinut todeta saksalaisia tavallisia so-

että nykyään tilanne Unkarissa on täysin rauhallinen ainakin ulkonaisesti, mikä ei kuitenkaan merkitse sitä, että nuoliristipuolue olisi taistelunsa lopettanut. Virallisella taholla ei tätä oppositiota kuitenkaan pidetä vaarallisena.

Ulkopoliittisesti on eräitä tapahtumia merkittävä. Ystävyyssopimuksen teko Jugoslavian kanssa on huomattavaksi, että sen kautta Unkari toistaiseksi on haudannut revisiovaatimuksensa sinnepäin. Sen tarkoituksena on myös Jugoslavian mielialan rauhoittaminen ja pyrkimys vetää maa lähemmäksi akselia. Epäilemättä asiasta on puhuttu tai sovittu Wienin kohtauksen aikana, sillä sen jälkeen tavatessani ulkoasiainministeri Csáky'n hän jo viittasi suhteiden lähentämiseen Jugoslaviaan. Liian suurta merkitystä sopimukselle ei kuitenkaan ole syytä antaa.

Pari päivää ennen joulua tiedotti Unkarin rautatiehallitus matkustavalle yleisölle, että 27. 12 lähtien "polttoaineen säästämistarkoituksessa" suuri osa junia lakkaa kulkemasta ja vain välttämättömimmät säilytetään sekä kehoitettiin lomalle ja pyhiksi maalle matkustaneita ennen tuota päivää palaamaan koteihinsa, koska sen jälkeen häiriötöntä matkustusta ei voida taata. Eräässä matkatoimistossa huomautettiin kuitenkin, että poliittiset tekijät ovat olleet tämän toimenpiteen takana. Ja onkin todettu, että saksalaiset sotilaskuljetukset Rumaniaan ovat viime päivinä siinä määrin kasvaneet, että rautatiet ovat suureksi osaksi niiden hallussa. Viime päivinä olen Budapestin kahviloissa ja ravintoloissa myös voinut todeta saksalaisia tavallisia so-

tilaita univormussa, joita ennen ei ole näkynyt. Nämä seikat panevat tietenkin ajattelemaan, että joitain suurempia valmisteluja kansainvälisesti on käynnissä. Koskevatko ne tällä hetkellä enemmän Venäjää vai Kreikkaa vai ko molempia, jääköön arvaamatta. Ministeri Csáky viime keskustelussamme myös huomautti, että Wienissä oli puhuttu asioista, joista hän ei voi kertoa. Noiden keskustelujen tulokset alkavat nyt näkyä teoissa. Olemme ilmeisesti kul-
kemassa uutta tapahtumarikasta periodia kohti.

Raimo Hämäläinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Wainio

30/12 1940.

Salainen.

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

3042 322

Budapesti S S A 30 P: NÄ joulu KUUTA 19 40.

VIITTAUS:

N

P: NÄ

KUUTA 19

P: TTY

n:o

VIITTAUS:

D. U. M.

/

19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 38, Tilanteesta Unka-
rin kulmalla.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainminis-
teriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 38
Tilanteesta Unkarin kulmalla.

Ministeri:

Rammi Mörö

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Budapesti ssa 30 p:nä Joulukuuta 1940.

2/390 Sal. 8 -41.

Asia: Tilanteesta Unkarin kul-
malla.

7/1-41

5

P27

Täydennykseksi raporttiini n:o 37 olen saanut asian-
tuntevalta taholta kuulla seuraavaa. Rautatieliikenteen supis-
taminen Unkarissa ja 1. 1. 41 lähtien myös Rumaniasa /"lu-
men runsauden johdosta"/ johtuu kahdesta syystä: ensinnäkin
Tonavan jäätymisestä, mikä pakottaa kuljettamaan rautateitse
kaikki öljyt ja muut tuotteet, jotka saapuvat Rumaniaasta tai
Rumanian kautta Saksaan, niin että Saksasta Rumaniaan vievät
radat ovat ylikuormitetut, ja toiseksi saksalaisten joukkojen
huomattavan suuri kuljetus Rumaniaan. Viimemainitun kuljetuksen
tarkoituksesta ei täällä olla täysin selvillä, mutta arvel-
laan, että se ensi sijassa on turvallisuustoimenpide siltä
varalta, että englantilaiset yrittäisivät maihinnousua Saloni-
kin suunnalla, minkä Saksa joka tapauksessa tulee estämään.

Käsitys Saksan tappion seurauksista, jos sellainen tu-
lisi, johon ei kuitenkaan nykyään uskota, on sama kuin Bul-
garian ulkoministerin, nim. että se merkitsisi koko Euroopan
bolshevisointia. Olen muuten ollut huomaavinani täällä mää-
rättyä levottomuutta Italian tappioiden johdosta Kreikassa ja
Afrikassa /vertaa myös Bulgarian ulkoministerin lausuntoa/,
jotka kuitenkin ainakaan toistaiseksi eivät ole millään ta-
voin ratkaisevia, mutta voivat muodostua epäedullisiksi ylei-

sen mielipiteen kehitykselle
JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Italianssa.

Jakeluohjelmalle:

Ramell...

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.